

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GRUNDTVIGS HØJSKOLE

FREDERIKSBORG

1959

GRUNDTVIGS HØJSKOLE

FREDERIKSBORG

1959

Redigeret af
S. HAUGSTRUP JENSEN

*

Udgivet af
ELEVFORENINGEN

*

Frederiksborg Amts Avis Bogtrykkeri
Hillerød

Haven i sne.

HOLGER BEGTRUP

1859—1959

Forfatteren, fhv. overbibliotekar Anders Uhrskov, der var lærer på Frederiksborg højskole fra 1907—34, fortæller om skolens grundlægger i anledning af hundredåret for dennes fødsel.

Holger Begtrup var et Højsommerbarn, født i en idyllisk Præstegaard midt i den favre Skærsommer, og mange vil mene, at hans Sind, ja, hele hans Skæbne, bar Præg af den lyse danske Sommer. »En sorgløs Natur«, var der nogen, som sagde. »En Mand, for hvem alt lykkedes«, udtrykte andre sig. Jeg tror ikke rigtig paa nogen af Delene. Efter min Erfaring har enhver Ting sin Pris — ogsaa det, som man kalder Lykken. Og hvor jeg ikke ser denne Sætnings Sandhed bekræftet, vil jeg gaa ud fra, at Aarsagen er den, at jeg ikke er i Stand til at erkende Tingenes virkelige Sammenhæng.

Holger Christian Begtrup blev født i Birkerød Præstegaard den 28. Juni 1859 som Søn af Sognepræst *Erik Worm Begtrup* og *Elise Mathie-*

sen. Farfaderen, der var Pagehovmester paa Fredensborg Slot, men i øvrigt ogsaa som ung havde studeret, var fra Vistoft Præstegaard i Jylland. Moderen stammede fra en sjællandsk Præsteslægt. Der var omtrent lige meget jydsk og sjællandsk Blod i Holger Begtrups Aarer.

Begtrup blev af Præstegaardens Husjomfru, *Bolette Bartholdy* — en Kvinde, der paa Grund af den store Børneflokk kom til at tage sig særlig meget af hans Opdragelse, og som ejede en rig aandelig Sans — og af Husmand *Niels Jensen* i Kajerød — en af Faderens trofaste Menighedsvenner, der havde staaet Fadder til Drengen — tidligt ført ind i en grundtvigsk Paavirkning. Sammen med Jomfru Bartholdy, kaldet *Todle*, sang han, 11—12 Aar gammel, Grundtvigs Festsalmer. I Niels Jensens Bogsamling fandt han Grundtvigs Skrifter paa Rad, og Samtaler med denne opvakte Mand fik stor Betydning for ham. Begge Niels Jensens Børn kom paa Kolds Højskole, og han var i øvrigt den eneste i det store Birkerød Sogn, som i 1870'erne stemte paa Venstres Dumpekandidater i Hillerød.

Holger Begtrup fik gennem sit Hjem og sin Slægt et stærkt Præg af sund dansk Dannelse, navnlig som denne ytrede sig i Digtningen. Gennem *Todle* og *Niels Jensen* mødte han det friskt frembrydende grundtvigske Liv i folkelig og kristelig Retning, en Paavirkning, som senere viste sig af grundlæggende Værdi.

I Skolen fik *Johan Mantzius'* Undervisning i Dansk og Historie blivende Betydning. Siden kom Holger Begtrup i Metropolitanskolen og blev Student i 1876. I Studenteraarene sluttede han Venskab med den senere Forfatter *Jakob Knudsen*, der var en udpræget jydsk Bondeætling. Man skal lede længe efter to saa forskellige Naturer, men derfor kom de til at betyde saa meget for hinanden. Endnu ikke fyldt 21 Aar blev Begtrup teologisk Kandidat i 1880.

Allerede som Student lærte han Digteren *C. Hostrup*, der var Præst i Hillerød, og Politikeren *Christen Berg*, som boede i samme By, at kende. Begge fik Indflydelse paa hans folkelige Udvikling. Resultatet blev, at han besluttede at blive Højskolelærer, hvad der ogsaa lykkedes for ham, idet han 1882 blev Lærer paa Askov Højskole. Her var han til 1895, da han oprettede Frederiksborg Højskole, dels for at faa en selvstændig Virkeplads, hvor han helt ud kunde faa sine Evner prøvet, dels for at komme tilbage til sin Barndoms kære Nordsjælland og endelig ogsaa for at komme til at fortsætte det folkelige og kristelige Arbejde, som hans gode Ven, *C. Hostrup*, havde begyndt. Paa Frederiksborg Højskole lagde Begtrup sine Kræfter som Forstander, til han i 1925 overdrog Skolen til sin Søn, *Frederik L. Begtrup*.

Holger Begtrup havde i sin modnere Alder Evne til at begrænse sig

til de Ting, der i nærmeste Grad kom ham ved. Han kunde derfor lægge et stort Arbejde paa to Felter: som Foredragsholder og som historisk Forfatter, og hvad der grænsede der op til.

Som Forfatter og Udgiver formaaede han at forene videnskabelig Nøjagtighed med en folkelig Fremstillingsform. Hans Speciale var Grundtvig, og han blev med fuld Ret kaldt »Professor i Grundtvig«. Han udsendte en Række Smaa-bøger om Grundtvig, og han udgav Grundtvigs udvalgte Værker i ti digre Bind. Desuden skrev han Levnedsskildringer af C. Berg, Kold, Ludvig Schrøder og Jakob Knudsen foruden forskellige andre litterære Arbejder. Hans Hovedværk er »Det danske Folks Historie i det 19. Aarhundrede«, et dygtigt og fængslende Værk i fire Bind. Lad mig nøjes med at sige om det, at to af mine Venner, et yngre Ægtepar, forleden Vinter satte sig til at læse alle de fire Bind fra Ende til anden — ikke fordi de havde Brug for det i deres Arbejde, men fordi de fandt Berigelse deri.

Som Foredragsholder hørte Begtrup til de største. Naar han talte om historiske Emner — russiske Digtere, Søren Kierkegaard eller andre danske Personligheder — havde han den Evne, at han kunde forene den historiske Fremstilling med en ofte meget klar og træffende Karakteristik af vedkommendes sjælelige Ansigt. For mange dygtige Talere gaar det ellers oftest saaledes, at de enten bliver gode Fortællere, eller de giver en værdifuld Karakteristik af vedkommende Personlighed. Men at begge Dele forenes i en levende Helhed, er sjældnere.

Vi vender os dernæst til de folkelige, de saakaldte frie Foredrag. Her udfoldede Begtrup sig stærkest. Han kunde som Folketaler vandre frejdigt og kækt lige ud af Ordets Kongevej, dog nu og da med smaa Svinkeærinder til højre og venstre. Han havde i overordentlig Grad Ordet i sin Magt. En saadan Evne kan føre til *Veltalenhed*, og den kan føre til *Vidnesbyrd*. Naar det for Begtrup lykkeligvis oftest blev det sidste, kom det af, at hans Tale i Virkeligheden var mere dyrekøbt, end de allerfleste anede. Nogle troede, naar de hørte Begtrup tale, at han stod og hittede paa det hele i samme Øjeblik, saa legende og let kunde det gaa. Men det var en fejl Opfattelse. For det første skrev han samvittighedsfuldt alle sine Taler ned, før de blev holdt. Og for det andet havde de store Taler, hvor han helt formaaede at give sin Sjæl og sit Hjerte Udtryk, saa alle blev revet med — ogsaa undertiden Folk, der nødigt vilde — en dybere Baggrund end som saa.

Det blev nu og da diskuteret, om Begtrup var en folkelig Mand eller ikke. Naar det Spørgsmaal overhovedet kunde opstaa, var Aarsagen den, at Folkeligheden har to Sider, som begge er meget værdifulde. Den ene vil jeg kalde *det daglige Livs Folkelighed* og den anden *Aandsfolke-*

ligheden. Den første havde Begtrup ikke saa overvætted meget af, og det, han havde, bundede mere i Vilje end i Natur. Men den sidste havde han til Gengæld i meget betydelig Grad. Nogle vil sige, at jeg her peger paa en alvorlig Begrænsning ved Begtrups Personlighed. Det vil jeg ikke nægte. Men jeg vil til Gengæld mene, at ingen kommer til at yde noget værdifuldt paa ét Omraade, uden at de har en stærk Begrænsning paa andre.

Sagen forholdt sig saadan, at den Omstændighed, at Begtrup som Følge af Arv, Opdragelse og den akademiske Uddannelse manglede en vis Side af Folkeligheden, fyldte ham selv med et Savn og en Smerte, og uden denne Smerte vilde han aldrig være blevet den gudbenaadede Folketaler, han var.

Han fik i usædvanlig Grad Lykken med sig i sit Arbejde, det er rigtigt nok, men han var blot ikke kommet nær saa billigt til den Lykke, som mange troede.

Da »Liselund« blev indviet i 1909, holdt Begtrup en Tale, hvori han sammenlignede den kristne Menigheds Medlemmer med Fangerne i en Fængselskirke. De kan alle se Præsten, men de kan ikke se hverandre; hver sidder lukket inde i sit særlige Rum. Dette var mere end et godt Billede, det var en personlig Bekendelse. Naar Begtrup sad ved sit Skrivebord blandt de mange Bøger, var han helt sig selv. Her fandt hans klare Tanke Arbejdsstof, og han smedede nye, skarpe Jern. Men naar der var gaaet en Stund, følte han et Sug i sit Hjerte. Han var alene i sin Celle, men foruden Glæden ved det stille Tankeliv ejede han en dyb Trang til Fællesskab med andre, en Trang, over for hvilken han i sin Natur følte sig næsten afmægtig. Da opstod den frugtbare Brydning i hans Sjæl, og naar han lidt efter stod paa Talerstolen og skildrede Aandslivets Værdi, da havde han helt sprængt Cellens Mure og gav al sin smertebaarne Glæde til Forsamlingen, der blev revet med og tvunget til at danne en Helhed.

Holger Begtrup var en Taler i det virkelig store Format. Han forstod at indstille sig efter sine Tilhørere. Han kunde tale til Videnskabsdyrkere, og han kunde tale til Bønder og Arbejdere. Hans Register spændte i det hele taget ualmindelig vidt. Som Taler var han ubetinget Kunstner. Hvad er Kunst i saa Henseende? Det er hos Tilhøreren at fremkalde samme Stemning, som man selv ejer i sin Sjæl. Naar Begtrup talte om »Nissen og Spækhøkeren«, var det paa én Gang folkelig Tale og lødig Kunst. Men hans Kunst var i fremherskende Grad bundet til hans personlige Fremtræden. At læse hans Foredrag giver ikke nær det samme Udbytte, som det gjorde at høre dem — hvad der for Resten er et Vidnesbyrd om det levende Ords Værdi.

Begtrups Taler var i lige Grad baaret af Tankeklarhed og Sjælevarme. Han var national uden i fjerneste Maade at være nationalistisk. Hans Tankegang var frisindet og hans Tale ofte uforfærdet.

Skal man forsøge at udrede, hvordan Begtrup blev den, han var, maa det ikke glemmes, at »der staar Kvinder bag«, som det hedder i »Per Gynt«. Han havde en Hustru, i hvis Natur der boede noget af den gamle, nordiske Kvindekraft. Hun kunde ægge ham, naar han havde det behov, og hun kunde give ham af sin stærke og varme Kærlighed, naar han trængte til et Medmenneske at blande Sind med.

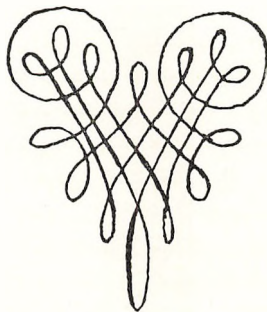
Holger Begtrup, der altid var en flittig Mand, skrev ogsaa sine Erindringer i to Bind — »Holger Begtrups Levned, fortalt af ham selv« — en interessant Selvbiografi, ogsaa med mange Oplysninger for den, der gerne vil kende Frederiksborg Højskoles ældre Historie.

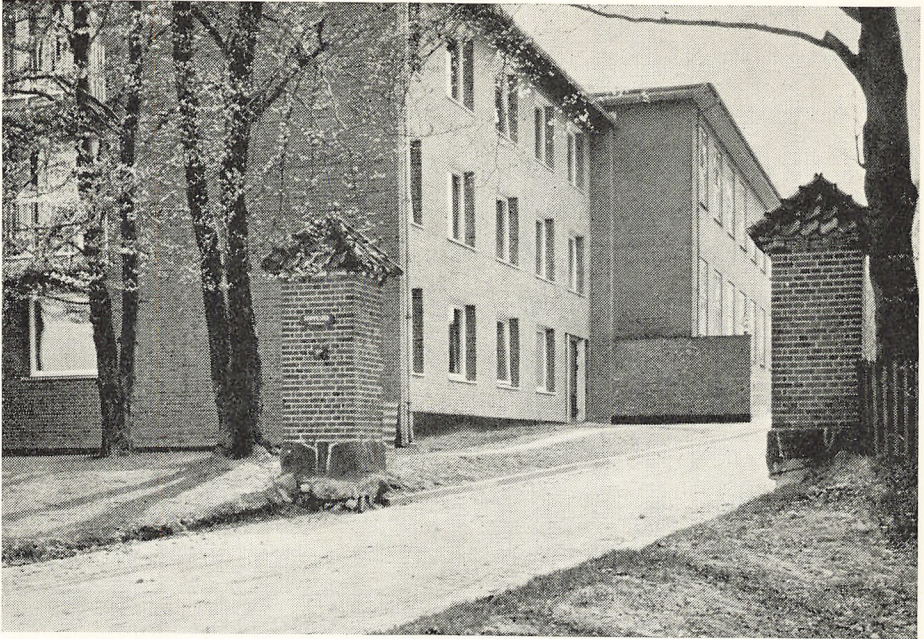
Mange Frederiksborg-Elever fra Begtrups Tid har den 28. Juni i Aar sendt en taknemmelig Tanke til deres gamle Skole. Jeg antager ikke, deres Tak bliver mindre varm, selv om de nu har lært at forstaa, at de aandelige Værdier, som Holger Begtrup ydede dem, ikke var opsamlet paa en rask Sommervandring gennem Livet, men kom fra langt dybere Kilder. Jeg tror i det hele taget ikke, at noget Menneske kommer til at skabe virkelig aandelige Værdier, uden at han gaar ind under det, man kunde kalde Lidelsens Lov. Det gjorde Begtrup med et ydmygt Sind, og derfra stammede hans Rigdom.

— — —

Holger Begtrup døde den 5. Maj 1937, nær 78 Aar gammel. Han ligger begravet paa Frederiksborg Valgmenigheds Kirkegaard ved sin Hustrus Side. Hun hed *Johanne Lange*, var født i København 1860 og døde 1950.

Anders Uhrskov.

Skolens indkørselsvej.

EN ÅBNINGSTALE

Velkommen på højskole! Velkommen fra alle danske egne og fra Færøerne, Sydslesvig og Grønland! Velkommen fra alle nordiske lande, i år undtagen Finland. Velkommen desuden, I fem fra Tyskland, Schweiz og USA! Et par stykker er forsinkede; men om få dage er hvert rum på skolen optaget. . . .

Et stort åbningsmøde med folk indbudt fra by og egn afholder vi ikke, fordi mange af jer har måttet rejse længe for at nå frem til denne afkrog, denne dejlige krog af landet, som Nordsjælland er. Men vi har alligevel glædet os til, at I efter ankomsten skulle sidde her i aften en lille tid på bænkene foran højskolens talerstol.

Vi véd, at en del af jer føler jer noget ubehageligt til mode en sådan dag, fordi I er rejst bort fra den tryghed, som det daglige arbejde vel i almindelighed giver. På den anden side er de fleste nok både spændte på og forventningsfulde over den skoletid, som nu begynder. Men mest fremtrædende er måske alligevel en fornemmelse af usikkerhed. Hvordan skal det gå? Er højskolen alligevel noget for mig?

Ja, hvad er det, vi byder jer velkommen til?

Jeg kan måske bedst sige lidt om, hvad en højskole er, ved at gentage noget af en kortfattet forklaring derpå, som Grundtvig gav i et brev for godt 100 år siden. Gårdejer Peter Larsen i Dons havde sendt 200 rigsdaler til oprettelsen af Grundtvigs egen højskole på »Marielyst«. Med pengene var fulgt et brev, hvor han udtalte sig kritisk om selve ordet *høj-skole*. Det navn burde den nye skoleform ikke have. Mange af de unge var efter Peter Larsens mening *høje* nok i hatten i forvejen. Men Grundtvig skrev tilbage, at *højskole* skulle den netop hedde, fordi det var en fri skole for *voksne* elever, men navnlig fordi den skulle give ungdommen en *højere* og mere omfattende anskuelse af menneskelivet end den, som de sædvanligvis mødte. — Grundtvigs svar er så enkelt, at alle højskolefolk fra Ghana til Grønland sikkert kan svare ja til det. Det er også så rummeligt, at det giver mulighed for forskelle mellem skolerne, uden at højskoletanken svigtes. Men netop rummeligheden gør det påkrævet for den enkelte skole at kippe med flaget, når et nyt skoleår begynder — at sige en smule til hvert nyt hold af unge, om hvad det er højskolen vil på det sted, hvor de har meldt sig som elever. Lad mig da også gøre det, selv om det i aften naturligvis kun kan blive antydninger.

— — —

Enhver herinde ved, at vældige problemer presser på ude i *den store verden*, og at de vil blive mere brændende i de kommende år, end de er i øjeblikket.

Der er også vigtige spørgsmål i *vort eget land*, som venter på deres løsning. Nogle påstår ganske vist, at vi for længst er ankommet til vore ønskers land, altså at de store samfundsspørgsmål er ordnede her. Men spørg færingerne, om det er sandt? Spørg grønlænderne, om de er »ankommet«? Spørg vore egne landmænd og arbejdere, som står midt i omfattende forandringer af deres daglige arbejdsforhold.

Endelig har desuden hvert enkelt menneske sine *egne, helt personlige problemer* at tumle med.

På alle de tre områder vil højskolens undervisning sætte ind, så der bliver højere i sind og tanke, så I med andre ord lærer jer selv, vort folk og vor verden bedre at kende.

— — —

Selv om ikke alle er lige flittige avislæsere, véd I dog, at verden omkring os er rykket tæt ind på livet af os i årene efter de store krige. At danske unge var besættelsestropper i Tyskland og nu er med i FN-styrkerne i Gaza fortæller jo tydeligt derom. Første gang I oplevede den store verden, forbandt I ingen tanker dermed; I var for små. Kun gan-

ske få af jer erindrer endnu svagt, at de nazistiske maskiner kom flyvende op over vort land den 9. april 1940. Dengang Tyskland besatte Danmark og Norge, var det verdens store brydninger, der bogstaveligt ramte os — som de allerede vinteren før havde truffet Finland. Da modstandsbevægelsen begyndte frihedskampen, kom vort land mere direkte med i det, som skete i verden. Nogle sagde, at det havde ingen betydning, at frihedskæmpere engang imellem sprængte jernbanesporene imellem Kolding og Esbjerg. Men rent bortset fra den militære betydning, som det naturligvis havde, viste dog det, der blev sat i værk, at der var mennesker, som havde fået en højere anskuelse, end den man sædvanligvis kunne møde. De så videre ud, og de havde opdaget, at den store verden på ondt og godt også var vores verden, og at Danmark måtte finde og indtage sin plads i de forfærdelige brydninger, som foregik. Andre gik det stik modsat med under krigen. Deres sind blev trykket ind. Der blev lavt og snævert i dem. De blev indskrænkede, om de ikke havde været det forud. Det blev en sørgelig historie. De tænkte kun på at sikre sig, ofte på andres bekostning. Nogle af dem blev tilmed landsforræddere.

Efter 1945 kom Danmark og de andre nordiske lande, bortset fra Finland, med i FN og de dertil hørende verdensomspændende organisationer. Norge og Danmark og Island gik også ind i NATO. Og i øjeblikket slutter vi os til et nyt fællesskab, denne gang af europæisk karakter på handelens område. Der er naturligvis flere meninger om disse mellemfolkelige forhold. Vi vender i vinterens løb tilbage til dem. Men hvad man end kan mene om enkeltheder, er dog selve den kendsgerning, at vi er med, et udtryk for, at vi ikke mere står isolerede, men at her i en vis forstand er blevet højere til loftet og videre til væggene. Og i hvert fald medfører efterkrigstidens internationale udvikling, at vi må prøve på at lære noget om den store verden omkring os. Vi må lære derom, så vi bliver bedre i stand til at tænke sandt og dømme ret. Jeg tror, at vi navnlig må lære, at verden i dag er delt i to lejre, mellem hvilke der består en spænding, som er langt farligere end spændingen mellem øst og vest, nemlig den lejr eller den verden, som kan læse og skrive og spise sig mæt, og den anden verden, som vokser hastigt, men som mangler det daglige brød og næsten alle de almindeligste livsfornødenheder.

Men verden er ikke blot en række fjerne lande, internationale organisationer og skæbnesvangre begivenheder. Derude træffer vi også på syner og tanker, som kommer os ved. Vi mødte noget af dette allerede i børneskolen. Det var især i religionstimerne. Kristendommen er jo kommet hertil udefra, fra det jødiske folk. I barndommen hørte vi budskabet fra Nazareth, og Palæstina var vel det fremmede land, hvor vor

fantasi allerførst blev hjemme, »hvor Josef drømte, og David sang, og stigen står, der går fra jord til himmel«. Men hvad vi har hørt derom engang, trænger vi som voksne til at høre mere om og på en anden måde. Da vi var børn, fik vi bibelhistorien fortalt og ind sugede alt til foreløbig fantasibearbejdelse. Men der er meget vedrørende kristendommen, som ikke kan meddeles til børn, især fordi »korset står skjult mellem løv i det fjerne« i barndomstiden. Derfor må vi møde det igen som voksne, for at vi kan tage vor egen stilling dertil — til evangeliet. — Men ikke blot kristendommen, også meget andet af åndelig eller kulturel art må vi som voksne møde ude fra den store verden — det, som stammer fra det gamle Grækenland og Rom, fra klostrene, fra ridderlivet, fra reformationen, fra romantikken, fra revolutionerne, både de politiske og økonomiske revolutioner, o.s.v., og også alt det, der i vor tid kommer til os som idéer, viden og handlinger fra de store lande i øst og vest, Sovjetunionen og USA. Med andre ord: Her skal blive højt og vidt i den henseende.

Men også fædrelandet vil vi på højskolen gerne gøre større for jer. For alt for mange er vort land ikke ret meget mere end det, de selv ønsker at se og høre. For mange danske er Danmark kun den egn eller den by, de selv kender, ja, næsten kun de mennesker, den kreds, man selv hører til på egnen eller i byen. På landet har man sagt om københavnerne, at de ikke kendte og regnede med det, som lå vest for Valby bakke. På samme måde har man i byen undertiden påstået, at bonden ikke formåede at se ud over sine egne marker eller sogneskel. Det er skarpe udsagn, og de passer selvfølgelig ikke. Men i hvert fald: Danmark er større end de fleste vil indrette sig på. Danmark er også dem, som i vinter ikke ved deres levende råd, hvor de skal vende sig hen for at få arbejde. Danmark er også dem, der bor elendigt eller slet ikke kan få eget tag over hovedet. Danmark er også andre end dem, der synger sange og rejser på højskole. Ja, Danmark er også de af vore landsmænd, som lever under helt andre forhold, end vi kender, eller på en måde, som vi ikke kan godkende. Det rigtige Danmark er langt større, mere omfattende, end de fleste aner. Og for resten er Danmark ikke blot det, der eksisterer nu. Danmark er også historie og minder, fortiden med de slægtled, der har arbejdet hårdt og lagt grunden til vore gode kår. Og så er Danmark jo endelig håbets land, vor forventning til fremtiden. Vi får ikke anden fremtid end den, der bliver vort land til del. I forbindelse med håbet, vil jeg sige, at Danmark er også alle dem, som vi er skilt fra ved pæle, der spærrer, men som vil være danske, og som lever i deres folkelige håb til fremtiden. Og så er Danmark jo også som de

andre nordeuropæiske lande et led i Norden med al den rigdom, som det indebærer, og Norden selv er en del af Europa . . . Alt dette er Danmark! Der skal blive højt og vidt i Danmark og Norden for dem, der vil se og høre.

— — —

Til sidst er der alle de personlige spørgsmål, som hver enkelt har at strides med. Jeg har mine, og du har dine egne tanker, dine egne problemer, dine personlige vanskeligheder, dit håb og din tro, dine længsler og drømme. Og så bør du alligevel vide, at selv om du kalder dem dine, er du ikke ene om dem. Det er rigtigt, at der er forskel på mennesker, ofte så store forskelle, at det kan være rimeligt at tale om mit liv og dit liv. Vi véd, at I, der nu sidder på bænken, hvor så mange unge før jer har lyttet og arbejdet, er såre forskellige. Der er glade unge og sorgmodige unge imellem hinanden. Nogle er skeptiske og forbeholdne, enkelte er blaserede, og nogle af jer er tillidsfulde. Der er »åbne sind«, som man siger, mens andre kun har en lille sprække på klem for de nye indtryk. Vi ved også, at forskellige grunde og ønsker har fået jer til at rejse på højskole, der er uklare krav, der er uudviklede viljer, og der er ubefæstede følelser. Ja, vi er klar over, at I er en langt mere broget og sammensat flok, end man overfladisk betragtet skulle tro. Men alligevel — selv om I har vidt forskellige tanker, meget forskellige muligheder og også mange forskellige fremtidsplaner og -drømme, er der dog flere ligheder mellem jer end der er forskelle. Der er større lighed mellem mennesker, end de fleste aner. Ja, der er så store ligheder, at vi tør tale om *menneskelivet* som noget, vi er fælles om på tværs af alle miljøer, nationer og racer. Der er visse livslove, som gælder for enhver. Der er visse livsvilkår, som vi sammen med alle andre må leve på. Og der er også visse livsmål, både nære arbejdsmål og også håb, der dunkelt går mod en fjernere bestemmelse, som vi må dele med de andre. Du skal vide, at dine personlige problemer vist slet ikke så udelukkende er dine problemer alene, som du selv tror. Du er fælles med andre om mere, end du altid gør dig klart . . . Der bør altså også på det personlige livs område blive vidt og højt. Også på dette område — det rent menneskelige — vil højskolen gerne igennem sin undervisning være med til at oplyse og gøre lyst.

— — —

Mennesket og folket. Danmark og Norden. Menneskeslægten og verden. Det lyder vældigt omfattende og er det også. Og vi, som skal undervise, véd, at vi ikke er i stand til at give fyldestgørende svar på alle de spørgsmål, der kan rejses i forbindelse med det, her er peget på. Der er imidlertid et gammelt ordsprog, som siger, at den mand er en skælm,

der byder på mere, end han ejer. Det ord vil vi højskolelærere holde os til. Vi vil ikke gå uden for vor grænses spor. På den anden side er vi indstillet på at give jer det, vi har, undervise ud fra det vi holder af og ved besked med i sammenhæng med alle spørgsmålene. Alligevel synes måske en og anden af jer, at alt dette er for vidtløftigt. Det vil nok gå hen over hovedet på mig! Men det bør ikke gå sådan. Højskolen vil anstrenge sig for at tale enkelt om de forhold, vi lever i og bør lære at kende. Grundtvig har i en af sine skolesange sagt, hvordan der skal undervises:

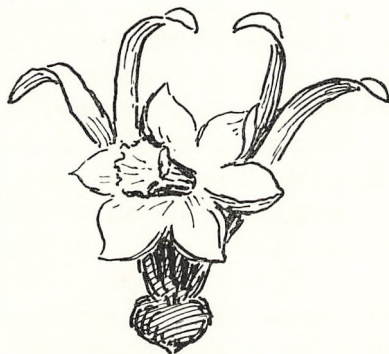
»Ja, tal nu *sandt* om småt og stort
og *jævnt* om alt det høje . . .«

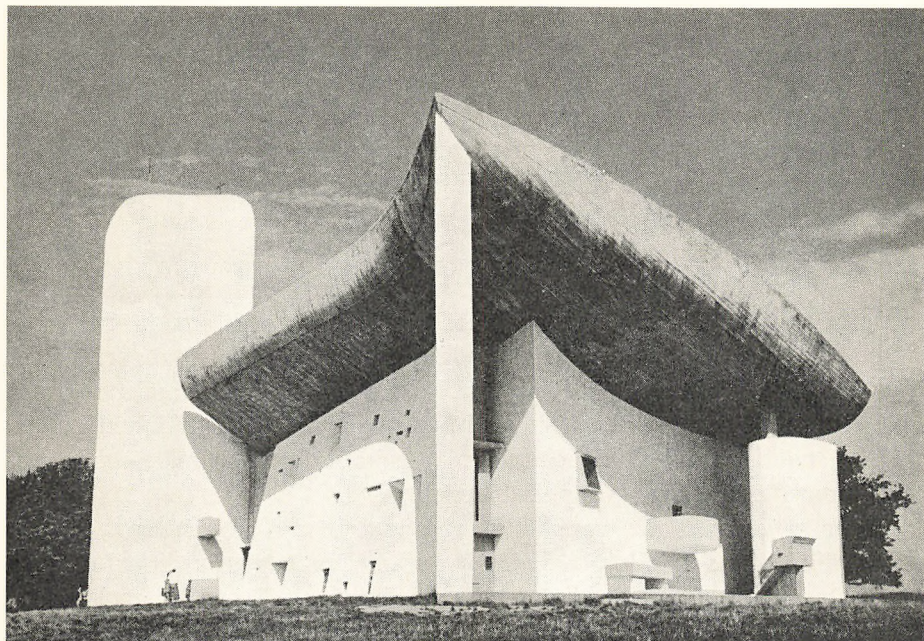
I den forbindelse må jeg fortælle en lille anekdote, der står i et buddhistisk skrift, som er helt fra vor tidsregnings begyndelse. Skriftet hedder Melindapanha, hvilket betyder »Menanders spørgsmål«. Det indeholder en samtale mellem den indiske vismand Nagasena og den græske kong Menander. Samtalen, som jeg gengiver i Franz Blatts oversættelse, indledes med, at kongen siger: »Velærværdige Nagasena, vil I indlade jer i samtale med mig?« — »Ja«, svarer Nagasena, »hvis Eders Majestæt vil tale med mig, således som de vise taler med hinanden, så er jeg villig. Men hvis I vil, at vi skal tale som konger, vil jeg ikke«. — »Hvordan samtaler da de vise, velærværdige Nagasena?« — »De vise bliver ikke fortørnede, når sandheden går dem imod. Det gør derimod kongerne«. — Se, det er en fin historie. Også på højskolen skal der ikke tales kongeligt i den forstand. Vi vil i vor undervisning ikke servere jer en bunke faste meninger om dit eller dat og kræve dem respekterede. Vi vil ikke optræde som konger eller profeter over for jer i nogen henseende. Men vi vil gerne, om vi kan undervise sådan, at der kommer en jævn samtale i gang om det, som det er rimeligt, at unge lærer og forstår. Vi, der underviser, har naturligvis vore synspunkter og vil have lov til at gøre rede for dem så indtrængende, som vi kan. Men vi ved godt, at det bliver kun rigtig højskole, når undervisningen får en sådan karakter, at den frigør vore elever til personlig stillingtagen og til eget ansvar for næsten. I de mange små grupper, som vi skal inddeles i — studiekredse, særhold, frifag og hvad de kaldes — kommer samtalen naturligvis lettest i gang. Men hvordan vil det gå dermed, når vi alle er sammen i foredragssalen? Her skal vel én tale, og de andre tie stille? Selvfølgelig kan man ikke så let komme til at udveksle synspunkter i foredragssalen som i skolestuerne, selv om det nok kan og bør ske nu og da. Og dog, også i salen skal der samtales hele tiden, omend på en anden måde. Værdien af et foredrag beror helt på, om ordene har et sådant indhold og er formede sådan, at de bliver replikker til dem,

der lytter. En replik sætter i gang. Den kræver svar. Et foredrags betydning er afhængig af, om den, der hører på det, bevæges til selv at arbejde med. Det er en misforståelse, at manden på talerstolen skal gøre det hele. Tværtimod må det afgørende arbejde udføres af den, der lytter. Enhver ved, at det foredrag, den film, den prædiken, det skuespil, den bog, som fik betydning for jer, var den, som satte jer i gang med at tænke, bragte jer i intens virksomhed, fik en samtale i stand i jert indre mellem de erfaringer, som I ejede, og det nye, I hørte eller så. — Men skal der overhovedet komme samtale ud af det, må vi rette os efter inderen Nagasena, når han siger til den græske konge, at de vise bliver ikke fortørnede, når sandheden går dem imod. Der kommer slet ingen vekselvirkning i stand og altså heller ingen vækst og udvikling i gang i det menneske, som ikke ejer den indstilling ikke at ville vredes, når sandheden går ham — hans vanetænkning og autoritetstro — imod.

Ja, det er da vor opgave at tale sandt om småt og stort og jævnt om alt det høje. Og det bliver jeres opgave at lytte til, at leve med, at arbejde med i det, højskolen har at byde på. Hvis I møder med den hensigt at »få noget ud af det«, vil I få udbytte af jert højskoleophold. Og hermed da endnu engang vel mødt! Vi vil arbejde sammen, holde skole sammen, lytte sammen, synge sammen, opleve sammen, også opleve nyt kammeratliv sammen, fornøje og more os sammen, når tiden er til det — kort sagt, vi vil være på højskole sammen i vinter. Velkommen til det!

S. Haugstrup Jensen.

Kirken i Ronchamp.

RONCHAMP OG VENCE

To moderne kirker

Kristendommens budskab er på én gang universelt og personligt — taler til alle tider og alle slægtled og taler til hver enkelt nu.

Kirkerne rundt om i de kristne lande står som de skiftende generationers svar på det kristne budskab, som et vidnesbyrd om, at deres tro betød så meget for dem, at de stadig måtte bygge ny gudshuse.

Men i vore dage? »Man kan ikke frembringe sakral kunst i et materialistisk samfund«, siger den franske maler Braque. Er alle vi vestlige lande ikke materialistisk indstillet — og har den moderne abstrakte kunst ikke frigjort sig fra kristendommen? eller er det os kirkegængere, som afviser den moderne kunst og mener, at den ikke bør have adgang til kirken?

Kunsten går altid foran, vi kommer efter. Og Braque fortsætter: »Hvis man fornedrer den religiøse kunst for at tilpasse den til folks niveau, da bliver den ikke mere en trosakt, men propaganda«. Når vi tænker på, hvilke gennemgribende forandringer, der er sket i den en-

keltas og i samfundets liv i de sidste årtier, forstår vi også, at vore dages kirkebyggeri må få et nyt præg, når det skal være rammen om vor oplevelse af det evige og af det dybest personlige.

To af tidens største kunstnere har i Frankrig bygget og udsmykket hver sit kapel. De forkynder begge de to sider af kristendommens væsen, men det ene synes at vise os »det evige i tidens brænding«, det andet »evighedens fred trods tidens brænding«.

På en høj et par mil vest for Belfast i Frankrig, ikke langt fra Basel, har der fra 6. årh. været et valfartskapel. Stedet hedder Ronchamp. Her beder man særlig til »Fangernes Jomfru Maria«, fordi adskillige fanger efter bøn til hende har oplevet en vidunderlig befrielse. Beboerne i den fattige landby elskede deres kapel så højt, at de efter revolutionen købte det af staten, for at det ikke skulle blive nedlagt. 1913 blev kapellet ødelagt af lynet og genopbyggedes. Men 1944 kom der til at stå store kampe netop om denne høj, og kapellet brændte.

Efter krigen var det vanskeligt at bygge et nyt kapel. Der var kun en sti derop, så det ville blive alt for dyrt at fragte natursten til en bygning. Der var kun een mulighed: Beton. Der er i Frankrig en kreds af dominikanere, som har afgørende indflydelse på moderne kirkekunst. De henviste til »Betonmesteren« le Corbusier, som mere end nogen anden har givet inspiration til højhusene og byplanerne.

Le Corbusier sagde nej, — men rejste dog i al stilhed til Ronchamp. Og da han stod på højen og så de bølgende bjerglinier til alle sider og ved højens fod den fattige landsby, som gennem alle vanskeligheder havde bevaret kapellet, begyndte han at tegne skitser af landskabet, det blev til over 100, før kapellet blev til. Det siger os noget om kunstnerens arbejdsmåde: kapellet skal passe naturligt ind i denne egns linier, når det skal stå på det årtusindgamle valfartssted som udtryk for den evigt levende kirke og for vor tid.

1955 indviedes kapellet. Det blev et banebrydende værk for den moderne kirkebygning. I de store gamle stilarter ser vi kirker, som i hver periode er et fuldgyldigt udtryk for deres tid, skabt af den højeste teknik. Det samme oplever vi i Ronchamp for vor tid. Aldrig før har man set en kirke, der udnyttede betonens muligheder for alle bevægede linier. Det er helt nyt. Og dog adlyder den kirkens krav: den skal kunne forstås af alle de troende uden lærde og lange forklaringer.

Når man en tidlig morgen vandrer op på højen og uforberedt står overfor le Corbusiers værk, overvældes man ved at se det hvide kirkeskib med højrejst stævn ligesom bruse frem mod en. Væggene skræner stærkt, og det gråbrune tag hænger som to vældige bølger omkring det. Det er et skib i den stærkeste storm og bølgegang. Kun de 3 tårne løfter

sig som periskoper roligt og lodret over det kæmpende skib. Alt er mærkeligt, men alt har sin mening: de 27 forskellige små vinduer i syd-væggen skal tage mod lyset fra alle retninger og fordele det i rummet. Det skrå tag samler »Himlens vand« og lader det strømme ned; det svarer til adventsalmens ord: »Skyer, regn Ham ned til os«. Der har været messe allerede kl. 5, og det skinner af mange tændte kerter gennem de små ruder og kalder os ind. Le Corbusier siger selv: »Jeg ville skabe et sted for stilhed, bøn, fred og indre glæde«. Han har tænkt på Noahs ark. Og nu er vi inde i arken og føler det trygt, selv om taget hænger dybt ned over os og hos en dansk kalder på linierne: Som et lagen det går under alt, som består.

Ronchamp er et valfartssted for den enkelte og for de store skarer: I tårnene er der små kapeller med fuldkommen ro, også for øjet; på altrene står kun et krucifix med et anker ved foden. I kirkerummet er der plads til et par hundrede. Men hele østsiden er en friluftskirke, hvor 15.000 kan få plads, og den lille statue af »Fangernes Jomfru Maria« kan ses både der og inde i kirken.

Ronchamp er et katolsk kapel og præget deraf. Men det taler til os alle, lærer os noget om os selv. For vi må her give le Corbusier ret, når han siger: »Den sande arkitektoniske form er et udtryk for tidsånden«.

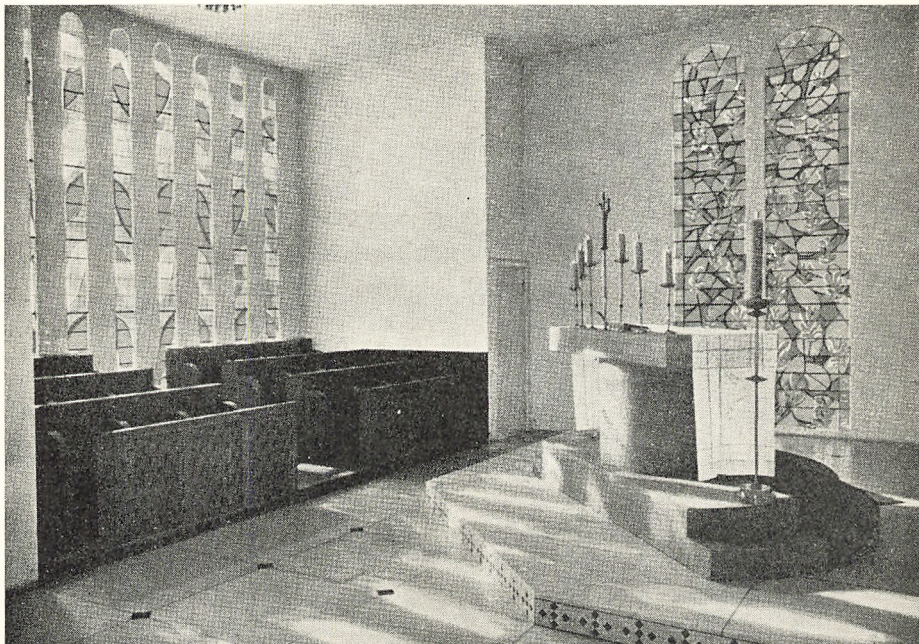
Når man prøver at følge maleren Matisse fra de første billeder i 1896 indtil 2. verdenskrig, er det som at gå med en søgende ved hånden. Man oplever, hvordan farverne bliver enkle og strålende, hvordan han aldrig trættes af at finde frem til den største forenkling, — man ser hans pragtglæde og aner hans betagelse af al jordens skønhed. Men man studser, når man hører, at han — som arkitekt, maler og skulptør — har skabt og skænket et kapel til et lille dominikanerkloster med 20 søstre og et sygehjem. Hvor har han kunnet finde på det? Og hvor kan han, hvis kunst med al sin skønhed altid var som en famlen fremad — skabe et kapel?

Men når man træder ind i det enkle, helt hvide rum, hvis ene væg og vinduet bag altret er glasmosaik i strålende gyldent, blå og grønt, sker dét, som Matisse har udtalt som sit ønske: at et kunstværk i sig selv bør udtrykke hele sin betydning og gøre indtryk på beskueren, endnu inden han har set, hvad det forestiller. Man ønsker kun at få lov at sidde stille og tage imod denne levende ro, denne strømmende fred, som hele rummet udstråler. Først lidt efter lidt taler de enkelte ting til en.

Den høje glasmosaik bag altret er formet som et tæppe med jordens grønne og blå, men omkring det lyser den gyldne himmel og bryder igennem tæppet som strålende blomster. Det er skæret fra de enkle,

rige farver, som levendegør det hvide rum. Glasvæggens mønster er så enkelt: samme figur, skiftevis i rækker af gult, blåt og grønt — men øverst under det gyldne himmellys danner den blå linie en følsom bevægelse som skærmende arme. Det er, som om dette kapel er skabt over ordet: »Her er Hans evige arme«.

På de hvide keramikvægge er med en enkelt sort streg tegnet eller antydnet figurer. Omgivet af store blomster, al jordens frodighed, står omridset af Jomfru Maria. Jesusbarnet skyder op af hendes skød som et træ — men han breder armene ud: Barnet, som kommer for gennem sit menneskeliv at gå frem mod korset. En gammel kone sagde om det: »Det er da meget bedre, at den hellige jomfru ikke har et ansigt. Så kan enhver se hende, som han vil«.

Fra kapellet i Vence.

Matisse var i flere år livsfarligt syg og blev plejet af to dominikanersøstre. Han siger selv, at han deri så et guddommeligt fingerpeg, og den ene søster ser kapellet »som den logiske følge af et åndeligt arbejde«, som var ukendt for andre. Kapellet er for ham »det højeste mål for et helt arbejdsrigt liv, blomsten og frugten af en vældig, oprigtig og vanskelig bestræbelse«. »Jeg blev valgt af skæbnen til dette værk ved slutningen af min bane, som jeg vil fortsætte som en søgende. Kapellet gav

mig lejlighed til at virkeliggøre det, jeg har erkendt«. »Jeg har altid besunget Gud og hans skabelse, jeg har ikke forandret mig. Men hvad jeg skaber, må vokse i mig som en plante«.

Allerede på sygelejet tegnede Matisse utallige skitser. Men han har tidligere sagt, at et værk først er færdigt, når det nøje afspejler hans oplevelse. Og da han er ved at komme sig, siger han til en ven: »Det er, som om jeg forbereder mig til endelig at tage fat på det store værk«. Da er han 74 år. Men først fra hans 79. til hans 82. år bliver kapellet til som et spejl af den fred, han havde oplevet under den lange sygdom. »Jeg vil, at de, som træder ind i mit kapel, skal føle sig rensset og befriet fra deres byrder«.

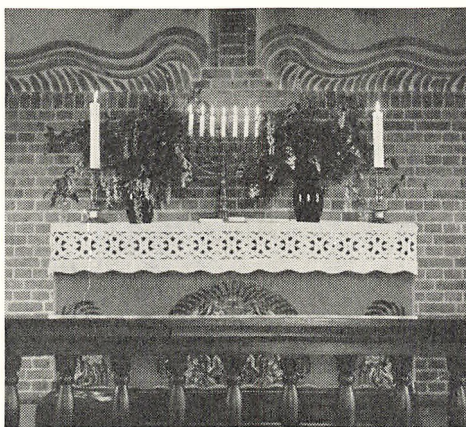
Medens vi i Ronchamp genkendte vor situation i tidens brænding, oplevede vi i Vence den fred, som kan komme til os i de tungeste tider.

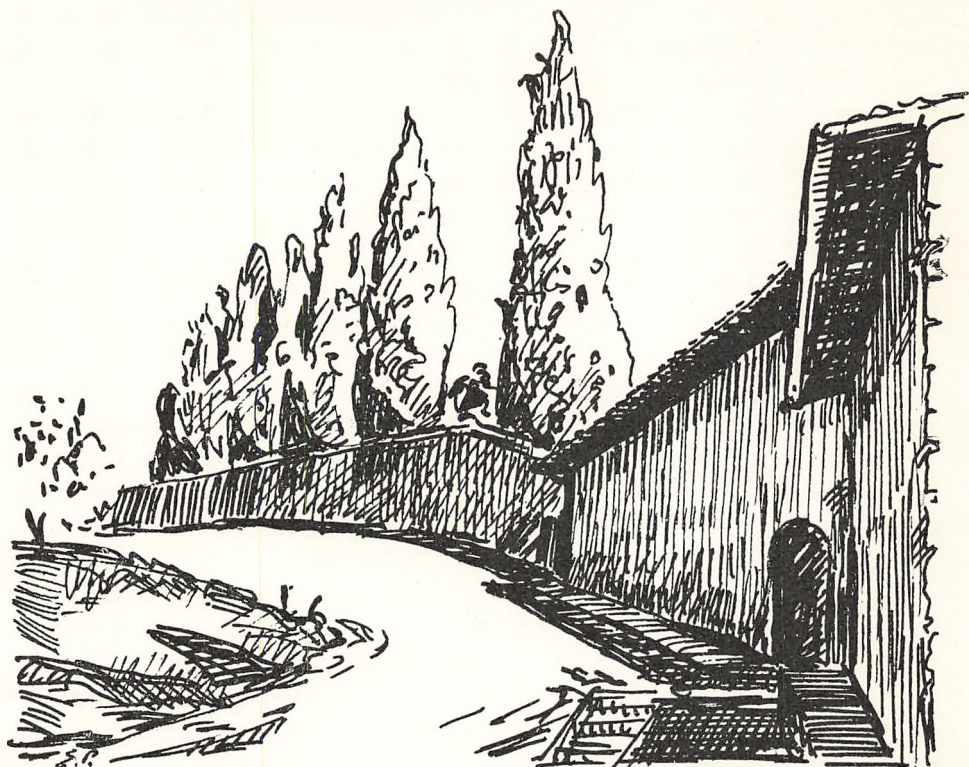
Matisse forudså »at kapellet vil have værdi som udtryk for en kunstperiode, som måske er forbi — men en levende del deraf vil bestå, og den kan forbinde fortiden med den kunstneriske traditions fremtid. Denne del kalder jeg min åbenbaring. Måtte den komme stærkt nok til udtryk, så den bliver frugtbar og vender tilbage til sit udspring«.

Der klages daglig over de ringe dage for kristendom og kirke. Når vi ser banebrydende kirkebygninger som disse — men også når vi ser de mange ny danske kirker, må vi tro, at der alligevel er kraft nok indenfor kristenheden til kunstnerisk nyskabelse.

Pip Christiansen.

Ved San Damiano.

BRODER SOL

I samme øjeblik man slår skodderne fra, er alting anderledes end før og anderledes end hjemme. Og det er lysets skyld. Hvert eneste stykke af det skære billede, som vinduesrammen omslutter, sitrer og lever i det dejlige varme solskin. Men også ind i stuen smutter det, ind i alle kroge, et strømmende gyldent stof, der varmer gulvets fliser.

Og nu kan man glæde sig til dagen igennem at følge lysets leg. Ved middagstid vil det ligge hvidt og dirrende ud over sletten. Mod aften flammer det op i en sidste pragt. Så foldes den store brogede vifte sammen, og mørket ruller frem. Nu ser man kun de elektriske gadelygter i fjerne småsteder, der spilvågne ligger og glimter som øer i en stor havbugt. — Og måske er man da trods alt lidt træt af lyset og varmen

og glad for at kunne ligge med armene i den kølige vindueskarm og se ud i mørket over tagene.

Den største samling lys derude hører Assisi til. Om dagen kan man se, hvordan byen ligger opad skråningen, hvor sletten ender. Yderst til venstre danner det store klosterkompleks ligesom en udløber af bjerget ud mod det lavere land. Foran det ligger kirken San Francesco, hvor Frans er begravet. Lidt til højre — over byen — er den gamle borg. Endnu længere til samme side er porten, som rutebilen svinger ind ad, når man kommer til byen. Og derude — et sted mellem de grågrønne oliventræer — ligger San Damianos kloster, hvor Frans digtede Sol-sangen.

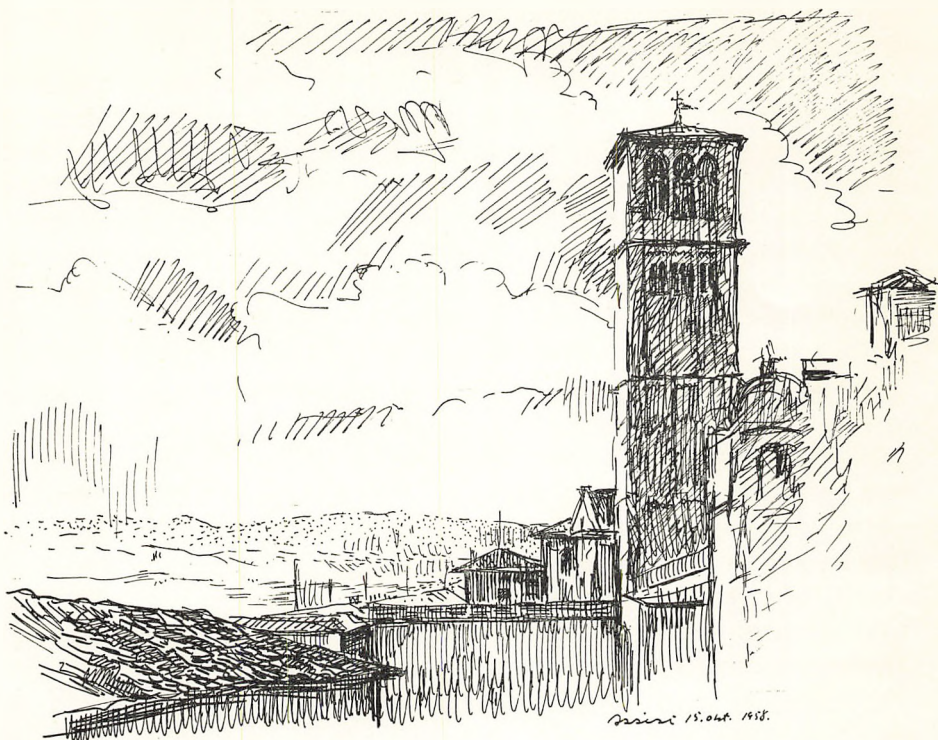
Alle de steder ligger mørkest hen ved aftenstid. Kun få har ærinde der nu. Men i morgen kommer nye skarer af fremmede, turister og pilgrimme. Og det er jo underligt at tænke sig, at de alle sammen kommer, fordi en enkelt mand, Frans af Assisi, levede der for 700 år siden. De mange gæster er forskellige, deres tro er forskellig, deres idealer også. Hvis de kendte hinanden, ville de ikke alle kunne sammen. Men derover til byen kommer de — og går feststemte side om side ad gaden, forbi det gamle romerske tempel på torvet, forbi restaurationer og boder med turistvarer, op mod San Francesco.

Ja, havde han ikke levet der, ville mange af dem overlegent have faret forbi. Men der havde nok heller ikke været meget at komme efter. For det er jo menneskenes kærlighed til det, som Frans repræsenterer, der har prydet staden, forædlet dens træk, skabt dens stil. Når menneskene holder af noget, gør det det smukkere, og Assisi er elsket af mange.

Rundt om i verden har de siddet og læst om Frans og hans by og glædet sig til at komme her engang. Nu går de og nikker genkendende og overrasket. Og de danske iblandt dem tænker med stor tak på Johs. Jørgensen, som med sine bøger vakte deres længsel efter at se det alt-sammen rigtigt.

— Der går et selskab rundt i San Damiano. Klostret var i Frans' ungdom kun et lille forfaldent markkapel som mange andre. Historien beretter, at det var her, den rige købmandssøn oppe fra byen pludselig oplevede, hvad der var hans kald: han skulle bygge kirken op. Han tog det først ganske bogstaveligt og gik i gang med murske og sten i det forsømte kirkerum. I de næste år vendte han ofte tilbage hertil. — Siden har legenderne trukket guldspindelvæv i hver krog i det gamle hus. Og det hænger der endnu, trods nok så mange fremmede, urolige gæster.

Vi går rundt i husene, fra det ene fattige rum til det næste. Kun lidt sol når herind og danner lyse pletter hist og her på det slidte ujævne

gulv. Hvor er her dog småt og trangt! Helt anderledes end oppe i den pragtfulde gravkirke, vennerne lod bygge. Det franciskanske liv har ikke kun været som fuglesang i lune lunde.

Men nu kommer vi ud i lyset! Et sted mellem de sammenstødende længer træder man gennem en smal dør ud på en lille platform med lidt blomster og grønt, en lille indeklemt taghave. — De tre sider er mure, stedvis blankslidte af hænder. Til den ene side ser man mellem toppe af træer og buske ud over dalen. Her er jo solen igen. Og erindringer vil senere — for lysets skyld — gang på gang skubbe billedet frem af denne fine udsigt.

Der står midt i lysningen et træ, en cypres, mørk, men gennemglødet i siderne af sol. Et sekund tænker man på van Gogh og de træer, han malede, som snor sig ind i himmel og ild eller mod nattens stjerner. På få måneder skabte han de billeder, som gjorde ham verdensberømt. I hektisk arbejde sled han ved staffeliet i Sydfrankrigs sollyse landskab. Og en dag skrev han i sin arbejdsrus: Åh, de, der ikke tror på solen her, de er rigtig ugudelige«. Hvad han lægger i ordet »tror« er uklart.

Men man har lov at sige ganske enkelt, at han var betaget af lyset, af solens glød, at han elskede den. — Vincent og Frans. — Se engang portrætterne af dem. De ligner hinanden. I hvert fald: Frans elskede også solen. Og måske sad han engang her, hvor vi står stille et øjeblik, og glædede sig over den samme udsigt. Var der engang helt åbent ud mod dalen? — Nej, forresten, det var ikke her, han fremsagde sit hyldestkvad. Han boede nedenfor et sted på Klostrrets grund den sommer, i en stråhytte, man havde ladet rejse til ham. — Men før solsangens ord lød for første gang, vendte han sig mod sine venner og sagde: »Jeg vil — til Guds ære og for trøst og til Næstens opbyggelse — digte en lovsang om Herrens skabninger, som vi daglig bruger, og som vi slet ikke kan leve foruden, og som vi dog misbruger så ofte og krænker Skaberen derved«.

Blandt de skabninger nævnte han »især Herr Broder Sol«, så takkede han for de andre himmellegemer, for vind og vejr, for »Søster Vand« og »Broder Ild« og for jorden selv, som frembringer »alskens frugter og farvede blomster og græs«.

For nogle dage siden stod vi oppe i den anden ende af byen, i San Francesco, og glædede os over Giottos billeder, der fortæller Frans' historie. Langsomt gik vi fra det ene til det andet for at trænge ind i malerens fortælling. Lige inden for hovedindgangen er et af de enkleste, det berømte af Frans, der prædiker for fuglene. Der er i det billede megen natur: himmel, træer og selvfølgelig de mange fugle. Men det gælder også de andre malerier. Her er bjerge, kildevæld, dyr. Naturen rykkede på den tid ind i kunsten, fin og ren og lidt spinkel endnu; men den kom. I denne historiske udvikling har også Frans sin plads. Og den er væsentlig, for en vældig inspiration udgik fra ham. — Men i haven ved San Damiano tænker man ikke på historie, på overgang fra middelalder til gryende renæssance o.s.v. — Nej, man glæder sig over varmen og lyset. — Og skal så videre. Selv om det kniber at få øjnene fra træets lysende kontur og den blanke overside af de mange blade, der vender op mod den hvidlige himmel. Her er det let at forstå Solsangens jubel. Man ser lukt over svælget af de mange år, der er gået, siden den lød første gang få meter herfra.

Der sidder en mindeplade i muren. — Hvad hentyder den mon til? Vi læser, at den er skænket af Italiens blinde. Og da husker man med et, hvad man jo godt vidste i forvejen: Dengang Frans digtede Solsangen, lå han som en syg mand nede i sin hytte, syg og hjælpeløs. Det fortælles, at han også plagedes af de utallige mus, som holdt til i stråene. Men værst var øjensygdommen. På det tidspunkt var han så godt som blind. Han nød sandelig ingen udsigter. Tværtimod var den mindste

smule lys en pine for ham. Herr Broder Sol var blevet ham en frygtelig herre, og det var Broder Ild også. Og alligevel — nej, netop i den situation — takker han for dem og beskriver dem i de mest ophøjede vendinger. Solen er »skøn og strålende med stor glans«. Den er — fremfor alt andet — billedet på Gud. Og ilden »er skøn og liflig og kraftig og stærk«.

Ja, ja. Hele den glæde kan man sagtens skrive under på, som man endnu en gang vender sig på terrassen og ser ud mod det lyse felt. Måske falder de gamle naivt-stærke ord en lidt fremmed. Men alligevel. — Man har sine sanser i behold og kan frydes ved at bruge dem, ved at slippe dem løs på nye indtryk. Man frydes ved at følge lysets leg, her i det fremmede og hjemme en skøn dag mellem stammerne i bøgeskoven eller over det friske hav. Det forekommer bare mærkeligt — og en smule foruroligende — at manden, som her udbrød i jubel over det alt sammen, ikke engang tålte den mindste smule lys i sine øjne.

— Og så er det da aften igen, omend ikke helt mørkt. Monte Subasio er kranset af skumle, blågrå skyer. Bjerget selv er violet med byen som en grå klat opad sig.

Bliver det mon koldt til natten? — Og i morgen? Efteråret er jo ved at være inde også her. Markerne er nøgne. Snart er man færdig med at plukke årets druer. Og på husene i landsbyerne hænger majsens lange gule bundter. — Strømmen af de mange fremmede er ved at være til ende for denne gang. Vinteren i disse egne oplever kun få af dem. — Da sidder vi hjemme og ser dagene blive korte og mørke og møder igen hverdagens vanskeligheder og modgang. — Godt, at det var solskin og fint vejr i ferien, dengang vi tog fri fra hverdagen og levede livet som ubekymrede gæster i det fremmede. Det var alt sammen i sin orden. Og det er i sin orden, at der, hvor man sidder fast, må man tage det, som det kommer, acceptere livet. — »og sige tak til« hvisker pludselig mindet. — Og da folder hele billedet sig ud: træet i solstriben, de grå mure, de små mørke rum. Man bliver stående foran det og hører de ærbødige ord tone: »Lovet være du, Herre, med alle dine skabninger, især Herr Broder Sol«. — Den grå mand, som fremsiger sangen, ligger bundet til lejet uden at kunne nyde det, han takker for, Sydens dejlige sol. — Men lovsangen fortsætter, yndefuld »til Guds ære og for trøst og til Næstens opbyggelse«.

Emil Petersen.

INDISKE STREJFTOG

I staten Mysore i Sydindien besøgte jeg i sommer nogle højskoler oprettet efter dansk forbillede. Det hensætter en dansker i en egen stemning under disse fremmedartede himmelstrøg at se billeder af Grundtvig og Kold hænge side om side med Gandhi og Nehru.

Højskolerne kaldes *vidyapeeths*, et sanskrit-ord, der betyder »et sæde for lærdom«. Kurserne varer 6 måneder. Eleverne er mellem 18 og 25 år. De må kunne læse og skrive for at blive optaget, og de må forpligte sig til efter skoleopholdet at vende tilbage til deres landsby. Her er der virkelig brug for dem som foregangsmænd.

Vidyapeeth'en kan iøvrigt bedst sammenlignes med en husmandsskole, idet halvdelen af tiden er viet landbrug, både teoretisk og praktisk. På en af skolerne er der opslået mange små plakater, der viser, hvad man stræber efter. I friluftsklassen under det store mango-træ står: Vær lys i dig selv (Buddha). Ved indgangen til det lille hønseri: En hobby, der betaler sig — et patriotisk foretagende.

Den første af skolerne blev oprettet i 1947. Nu har man 6, og det er planen at oprette yderligere 5. De fylder selvfølgelig ikke meget i det store land; men fra skolerne udstråler en idealisme og et gå-på-mod, som der i allerhøjeste grad er brug for i Indien af i dag.

Samarbejdet mellem Danmark og Mysore har tidligere givet sig udtryk i, at der f. eks. gennem kuponplanen er sendt 80.000 kr. til Mysore til indkøb af undervisningsmateriel. I år er der gennem Mellemfølgelig Samvirke startet et nyt program, hvorefter nogle danske specialister skal være med til at fremme oplysningsarbejdet i Mysore, fortrinsvis på det landbrugsfaglige område.

Dette program er vort hovedbidrag til UNESCO's store projekt for at øge den »gensidige værdsættelse af Østens og Vestens kulturelle værdier«, og det kan på en naturlig og spændende måde være med til at fremme den forståelse og interesse for Indien, der altid har været her i landet.

14 forskellige stater

Af praktiske grunde kan det ofte være nødvendigt for os at tale om indiske forhold i almindelighed. Men i virkeligheden kan dette ikke lade

sig gøre, så vi må være klare over, at der hver gang er tale om en grov forenkling.

Den indiske union består af 14 stater, organiseret efter de 14 *hovedsprog*. I Mysore er det dog kun 60 pct. af befolkningen, der forstår landets hovedsprog; der er 20 mill. indbyggere og 20 forskellige sprog. De mange sprog giver selvfølgelig store administrative vanskeligheder for den enkelte stat og i endnu højere grad for unionsregeringen i Ny Delhi. Det officielle sprog i unionen er *hindi*; men endnu bruges engelsk i langt højere grad, det gælder f. eks. for parlamentet i Ny Delhi.

I den engelske periode foregik al højere uddannelse på engelsk, og dette fremmedsprog har været med til at skabe et åndeligt fællesskab mellem alle oplyste indere fra Kap Comorin i syd til Kashmir i nord. Da Nehru begyndte sin politiske karriere, havde han svært ved at udtrykke sig på andre sprog end engelsk. Det er planen, at hindi fra 1965 skal være unionens eneste officielle sprog. I dag forstås hindi dog kun af 150 mill. af de 400 mill. indere, så der er lang vej, inden alle behersker det.

Kaste-uvæsen og hellige køer

Indien har to specielle vanskeligheder, kaster og hellige køer. Når man spørger om kastevæsenet, er standardsvaret, at dette problem er forsvundet med grundloven af 1950. Og det er rigtigt — på papiret. For selvfølgelig kan et sådant ældgammelt og fastgroet system ikke forsvinde fra den ene dag til den anden.

Uvæsenet kan give sig komiske udslag. På et kontor havde man fået indrettet et træk-og-slip. Det skulle jo være så godt; men — der var bare ingen, som trak. For de fleste på kontoret tilhørte brahminernes fornemme kaste, hvis love og vedtægter ikke tillader dem at gøre rent efter sig . . . Der blev så ansat en kasteløs til at trække, og så fungerede systemet glimrende!

Men det kan stadig gå helt galt. For tre år siden kom en udviklingsofficer til en afsides landsby. Her havde hver kaste sin egen brønd. Disse gamle uhygiejniske brønde blev nu jævnet, og der blev gravet en ny, som skulle være for alle. Men da landsbyens 21 kasteløse forsøgte at tage vand fra den nye brønd, fik de prygl og blev jaget væk. Nu måtte de nøjes med vand fra et mudret vandhul, hvor kvæget badede. På 14 dage døde 19 af de 21 kasteløse.

Bortset fra sådanne enkeltstående episoder er det imidlertid fremskridtene, der dominerer. På folketællingsskemaerne er der ikke længere nogen kolonne for kaste, og ægteskab mellem folk fra forskellige

kaster er ikke længere utænkeligt, selv om det stadig ikke er almindeligt.

Man er inde i en overgangsperiode, hvor de laveststående endog har en række særrettigheder, f. eks. fortrinsstilling m.h.t. uddannelse, så de kan få mulighed for at komme på højde med den øvrige befolkning. Problemet bliver stadig mindre, og der er ikke tvivl om, at en skønne dag vil, ikke mindst på grund af den højere oplysning, de sidste rester af denne oprørende sociale lagdeling forsvinde.

Gandhi kæmpede uforfærdet for de kasteløses ligeberettigelse, og vi sympatiserede med ham i hans kamp; men han kæmpede også for at opretholde de »hellige køers« særstilling. Gandhi sagde, at *beskyttelsen af køer er hinduismens store gave til menneskeheden*, og at han ikke ville dræbe en ko for at redde selv det mest værdifulde menneskeliv.

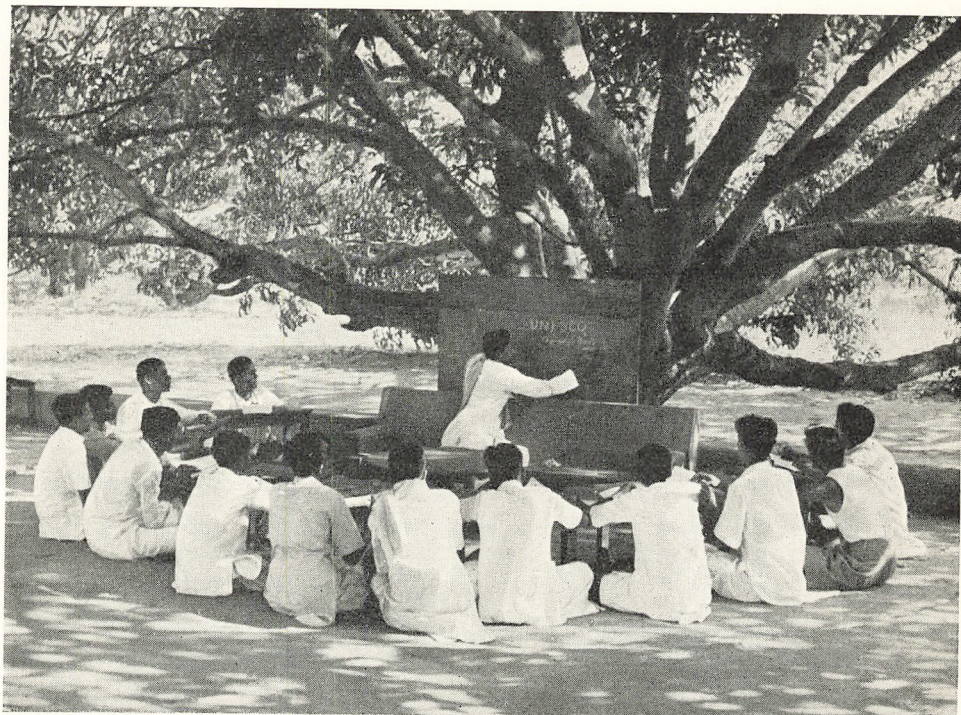
Denne tankegang gennemsyrrer stadig folket, også de mest revolutionære, og der er på dette punkt kun svage tilløb til en mentalitetsændring. Koen giver mælk, smør, trækraft (det indiske landbrug drives stadig ved hjælp af okser), gødning og brændsel (1/3 af brændselsforbruget i Indien dækkes af tørret kogøgødning). Og da koen giver menneskene så meget, kan de ikke være så utaknemmelige at slagte den.

Ud fra *vore* forudsætninger og sædvaner forekommer det meget mærkeligt — og uøkonomisk — at have en Landsforening til Beskyttelse af Uøkonomisk Kvæg. Men dette forhindrer ikke, at millioner af køer fører den mest elendige tilværelse. Trods 160 mill. stk. hornkvæg og 45 mill. bøfler er der stor mangel på mejeriprodukter, og det er derfor meget påkrævet at rationalisere kvægholdet.

Planlægning

Inderne arbejder nu på at gennemføre den anden 5-årsplan. Analfabetismens uhyre huserer stadig: 80—85 pct. af befolkningen kan ikke læse og skrive, og trods et omfattende arbejde siden uafhængigheden i 1947 er procenten endnu ikke faldet nævneværdigt. Efter grundloven skulle almindelig skolegang have været gennemført i løbet af de første 10 år; men endnu i dag er det kun halvdelen af børnene mellem 6 og 11 år, der går i skole, og kun 20 pct. af aldersgruppen 11—14 år. På trods af analfabetismen har Indien dog haft *verdens største demokratiske valg*: stemmesedlerne forsynes med billeder. Kongrespartiets symbol er et par okser under fælles åg, kommunisternes en segl og et aks etc.

I øjeblikket er befolkningen på 400 mill., og den vokser med 5 mill. om året. Der fødes ikke forholdsvis flere børn nu end før; men sygdoms-
bekæmpelsen udvides. I 1951 var gennemsnitslevealderen steget til 32

Indisk højskole.

år, og siden da er den steget yderligere (Danmark: 71 år). 100 mill. lider af malaria, der er den hyppigste dødsårsag: 1 mill. dør årligt af sygdommen. Men nu bygges der anti-malariastationer over hele Indien, og man håber i løbet af forholdsvis få år at kunne udrydde sygdommen.

Alt andet lige vil der i 1986 være 615 mill. indere, heraf halvdelen under 15 år (i øjeblikket »kun« 38 pct. på grund af den høje børnedødelighed). Tre af staterne opmuntrer med pengegaver for at fremme frivillig sterilisation, og det er et vigtigt punkt under 5-årsplanerne at vejlede befolkningen med hensyn til *familieplanlægning*. Dette er nødvendigt for blot at opretholde den nuværende levestandard, hvor 2/3 af befolkningen er underernæret, og det er en absolut betingelse, hvis ikke selv de største anstrengelser for at forbedre forholdene skal blive forgæves.

For at opsuge det store befolkningsoverskud er der i den anden 5-årsplan lagt særlig vægt på at fremme *industrialiseringen*. Moderne fabrikker, også fuldautomatiske, samt atomreaktorer, trives nu side om side med middelalderligt håndværk. I Bangalore, Mysore, så jeg den tip-top moderne Hindustan Maskinfabrik, der er bygget af svejtsiske

ingeniører, men nu overtaget af den indiske stat. Den har kostet 270 mill. kr. og beskæftiger 3000 mand.

558.000

Det gamle landsbyliv kan virke charmerende. — Beboerne stimler sammen omkring den fremmede, der får en banan og en kokosnød frisk fra træ; med smil og fagter føres en lang samtale. — Men man undgår ikke chokerende oplevelser.

I ét tilfælde oplevede jeg »den hvide mands byrde«. Jeg blev ført hen foran et hus, hvor mange mennesker var forsamlede, de så spørgende og bedende ud. Først efter en stunds forløb fattede jeg sammenhængen: dér lå en gammel, radmager kvinde og vred sig i dødskrampe. Men den fremmede kunne jo ikke andet end vise den døende en sidste ærbødighed og gå sin vej, plaget af dårlig samvittighed.

I et andet tilfælde blev en landsbykvinde bidt i fingeren af en giftslange. Ingen tænkte på at sende bud efter en læge, der ved hjælp af serum kunne have reddet hendes liv. I stedet for blev fingeren hugget af og en sort, magisk sten lagt på såret; to timer senere var en mor til 7 børn død.

I nogle afsides landsbyer har man aldrig set en bil, fordi der ikke går nogen kørevej dertil. Beboerne har endnu ikke fået rede på, at Indien er blevet selvstændigt, og de forsøger at ødelægge en nyopført dæmning, for når man tager elektricitet fra vandet, må det jo komme til at mangle noget!

På en forsøgsgård så jeg to jernpløve; men ellers dominerer træploven fuldstændigt — med jernspids og uden muldfjæl. Der er nogle bønder, der end ikke ønsker at anvende jernspids på ploven, fordi jernet gør jorden »varm« og dermed mindre frugtbar.

Der findes også moderne landsbyer — med elektricitet og busforbindelse. Sådanne fremskridt akkompagneres af en brølende radio, der ikke passer så godt ind i stemningen, som folkesangen til den hvirvlende stokkedans.

Men den mest betagende sang hører man, når en oksedriver forkorter den natlige køretur med en melodisk vise, der slår sammen om karavannen på 5—6 oksekærrer. Man kører altid flere sammen — det giver sikkerhed — og gerne om natten for at undgå den bagende sol. De tunge okser bevæger sig sindigt — uden at have noget upassende hastværk, sådan som de har gjort det i århundreder, mens ildfluerne laver et lille festfyrværkeri omkring dem.

75 pct. af Indiens befolkning lever i de 558.000 landsbyer. Hvordan kan de bedst hjælpes?

Fremskridt og sammenhæng

Nogle arbejder for at skabe *Gandhi-landsbyer*. En veluddannet ung mand slår sig ned i en landsby for at sætte beboerne i gang med at bygge en vej og en skole, fremme landbruget m. v. De skal lære at spinde og væve deres eget tøj (*khadi*, som det hjemmelavede tøj kaldes, og som de fleste ledende kongrespolitikere går med), så de også på dette punkt kan blive *selvforsynende*. Der er grund til at glæde sig over de resultater, der opnås i Gandhi-landsbyerne. I Indien er der brug for alle former for projekter, også for forsøget på at skabe små, selvforsynende enheder, selvom idéen selvfølgelig er utidssvarende.

Men langt vigtigere end det private initiativ er regeringens store landsbyudviklingsprogram under 5-årsplanerne. Indien deles herved i blokke á 100 landsbyer med 60—70.000 mennesker. En blokofficer og en række medhjælpere skal yde teknisk vejledning og formidle økonomisk hjælp. Denne vigtige organisation dækker i dag halvdelen af landbefolkningen, og efter planen skal hele Indien være dækket i 1963.

Nehru bebrejdes fra nogle sider, at befolkningen ikke kan følge med planerne. Fremskridt er ikke mulige, hvis folket ikke akcepterer det nye, og de store masser kan i dag ikke begribe mere end Gandhi-landsbyerne. Fra modsat side bebrejdes han, at industrialiseringen ikke forceres yderligere. For det er nødvendigt for Indien at holde trit med Kina, hvor udviklingen piskes frem.

Nehru er også på dette område en ligevægtskunstner. Han udtrykker klart nødvendigheden af at finde *balancen mellem trangen til forandring og trangen til sammenhæng*, så folkets og landets ligevægt ikke forstyrres. Sådanne »luksushensyn« tager det kommunistiske Kina jo ikke.

Konkurrencen mellem Indien og Kina

Kongrespartiet, Gandhis og Nehrus parti, har stadig magten i unionen og i enkeltstaterne. Det største oppositionsparti er kommunisterne, der dog på lovlig vis har haft regeringsmagten i staten Kerala i godt 2 år indtil august 1959, da Indiens præsident overtog styret i en overgangsperiode for at skabe ro i staten.

Kongressen var under det engelske herredømme den store nationale samlingsfront for at opnå uafhængighed. Bagefter har det vist sig, at partiet rummer store modsætninger. Officielt ønsker det at skabe »et socialistisk samfundsmønster«; men en betydelig del af medlemmerne er i virkeligheden imod dette, og partiet holdes i dag først og fremmest sammen af Nehru.

På grund af de indre modsætninger er kongrespartiet ikke så handlekraftigt, som det var ønskeligt, og svaghederne vil først for alvor vise

sig den dag, da Nehru ikke længere kan lede partiet (han blev 70 år den 14. nov. 1959).

Konkurrencen med det kommunistiske Kina er et spørgsmål, der nu i efteråret 1959 har fået fornyet aktualitet. Hidtil har produktionsfremgangen i Kina været dobbelt så stor som i Indien. Nu har det ganske vist vist sig, at en del af de kinesiske tal er forfalskede; men det forrykker dog ikke forholdet nævneværdigt.

I Kina tvinges mennesker sammen i folkekommuner. I Indien *diskuterer* man, om andelslandbrug med *frivillig* tilslutning skal fremmes, og det er almindelig kendt, at premierminister Nehru støtter planen, mens præsident Prasad går imod! Dette siger meget om forskellen mellem Kina og Indien.

Hvis vi overhovedet er klare over meningen i vore egne ord, når vi taler om den afgørende kamp mellem demokrati og kommunisme i Asien, må vi yde det indiske demokrati al tænkelig støtte, både økonomisk og moralsk.

Af USA's hjælp til Syd- og Østasien er $\frac{3}{4}$ gået til Sydkorea, Sydvietnam og Formosa. Den store hjælp til netop disse lande er i høj grad diskutabel. — Indien har hidtil fået dobbelt så megen hjælp fra Vesten som fra de kommunistiske lande. Men hjælpen fra den vestlige side bør forøges. Det er svært at tænke sig nogen bedre pengeanbringelse for de vestlige demokratier end netop Indien, hvis ledere arbejder for at skabe et samfund præget af det bedste af Vestens demokrati. Indien kan for Vesten, der jo ellers er i tilbagegang, blive et meget stort aktiv, selv hvis Indien holder fast ved en neutral udenrigspolitik.

Fredsstat og magtfaktor

Mange ser hele Indien i Gandhis lignelse, og det er rigtigt, at han kaldes nationens fader, og at gandhi-ismen er blevet en ny religion. Alle ønsker at tage ham til indtægt for deres specielle program; men derfor kan vi alligevel let overvurdere hans indflydelse på *praktisk* politik.

Gandhi brugte den passive modstand. Det var også det eneste forsvar, han ønskede, da japanerne under anden verdenskrig truede Indiens grænser. Men Nehru er meget forskellig fra Gandhi, og i dag vil Indien ikke vige tilbage for at forsvare sig med militærmagt.

Indiens forsvar er forholdsvis godt udbygget, fordi inderne har været bange for, at stridighederne med Pakistan fra delingen i 1947 skulle blusse op igen. Pakistan har gennem sin tilslutning til de vestlige forsvarsalliancer fået stor militærhjælp, hvorfor Indien har følt sig nødsaget til at ruste.

Kinas seneste aggression med grænseoverfald på Indien har formindsket gnidningerne med Pakistan, idet begge lande har erkendt, at Kina er den største fare. Da det frie Indien besluttede at blive i det britiske statssamfund, udtalte Nehru: »Man forlader ikke sin bungalow, når tigrene brøler i junglen«. Denne sætning har nu fået fornyet aktualitet.

Meget ofte hører man *indisk udenrigspolitik blive fordømt eller forgudet, uden at man ser den som led i en større sammenhæng*. Ud fra en indisk synsvinkel er det naturligt at afveje den ungarske tragedie med tragedierne i Algier og Kenya. Som et tidligere underkuet folk må inderne anskue verdenspolitikken på en anden måde end de gamle kolonimagter. Det er f. eks. betegnende, hvor meget frihedsbevægelserne i Afrika fylder i de indiske aviser.

Tibet blev Asiens Ungarn

Den kinesiske nedtromling af den tibetanske opstand i foråret og de kinesiske grænsekrænkelser af Indien i efteråret har gjort et stærkt indtryk i Indien. Selv om de officielle udtalelser er forsigtige, er der ingen grund til at tvivle på, hvor Indien står. Under en privat samtale i sommer hørte jeg Indiens viceudenrigsminister fordømme den kinesiske fremfærd på det skarpeste.

Ifølge sin forfatning er Indien forpligtet til at indtage en mæglende rolle i verdenspolitikken. Indien ønsker at føre en *selvstændig* politik og vil på ingen måde være med i »denne opvisning af skældsord mod hinanden« (den kolde krig). Gennem Nehrus udenrigspolitik har Indien fået en langt stærkere position, end der er baggrund for i dets svage økonomi. Nu spørges der både i øst og vest: Hvad mener Nehru?

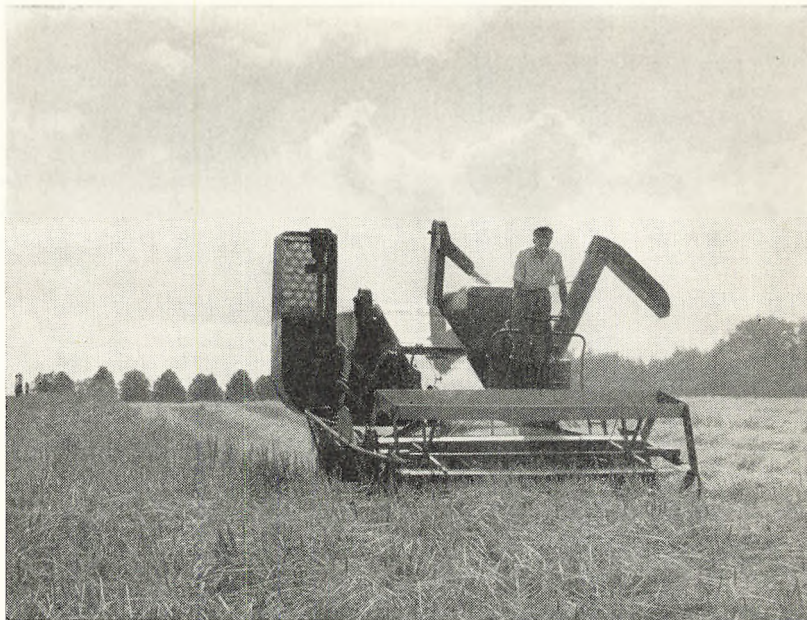
Når et problem skal løses, siger Nehru, gælder det om at vælge midler hertil, så der ikke skabes nye problemer. Det gælder om aldrig at gå anderledes frem selv over for modstander, end at der altid står en dør åben for forsoning, for venskab. — Dette gælder også i forholdet til Kina. De kinesiske krænkelser af aftaler med Indien får ikke Indien til at forlade neutraliteten; men det kan næppe undgås, at den indiske neutralitet bliver mere *aktiv* og i højere grad erkender faren ved den kommunistiske imperialisme.

En sådan kursændring vil skabe større overensstemmelse mellem indisk indenrigs- og udenrigspolitik, for indenlands har Nehru forlængst erkendt den kommunistiske fare. Også i fremtiden vil der være forskelle mellem den indiske og den vestlige opfattelse af verdenspolitikken; men det er vigtigt at understrege, at i de afgørende forhold står inderne og vi på den samme side. — I en skole for blokudviklingsofficerer så jeg en tavle over organisationens opbygning. Nedenunder stod

der meget betegnende: *Demokratiets udvikling*, og dette kan stå som motto for det nye Indien.

Sv. Erik Bjerre.

»Vipper springe over klinge«.

EN NY TIDS BONDE

Da det gamle landsbyfællesskab, som fandtes i næsten hele Danmark til omkring år 1800, forsvandt, gik bondebefolkningen efter nogle års forsagthed snart igang med det store opdyrkningsarbejde, der lå og ventede. Ret hurtigt forøgedes produktionen på marker og i stalde, og efterhånden nåedes en vis velstand, og dermed tillid til fremtiden: de arme bønder blev i løbet af to-tre generationer til selvbevidste landmænd.

Ved siden af hvad man kan kalde den juridiske frihed, som bønderne havde opnået ved stavnsbåndsløsningen, gjorde de sig i det 19. århundrede økonomisk uafhængige af herremændene, ligesom de vandt politisk frihed sammen med landets øvrige borgere, en udvikling, som alle finder lykkelig og som mange af vore digtere har lovprist i sange, vi stadig synger med glæde.

Fremskridtene nåedes dog ikke uden ulemper. Gennem generationer havde bønderne vænnet sig til at hjælpe hinanden i det daglige arbejde, og savnet af nabohjælpen var i den første tid, sammen med den almindelige utryghedsfornemmelse ved at bo ude på den åbne mark, ofte i stand til at tage modet fra de familier, der ved udflytningen måtte for-

lade landsbyen. Hertil kom ulempen ved at bo langt borte fra landsbyens håndværkere. Hvad der ved fællesskabets afvikling gik tabt af gammel bondekultur, fik man først øjnene op for, længe efter at landsbysamfundene var blevet opløste.

Da landmændene omkring 1870—80 lagde deres produktion om med eksport af dyriske produkter for øje, så man imidlertid store fordele ved på visse områder igen at slutte sig sammen.

Den enkelte evnede ikke at fremstille smør og flæsk m. m. af samme kvalitet eller købe foderstoffer og kunstgødning til samme fordelagtige pris, som man kunne, når man dannede et fællesskab.

Andelsbevægelsen er denne periodes geniale løsning af behovet for kollektivisering. Enhver kunne frit slutte sig til eller holde sig udenfor samarbejdet, og alle fik lige stor indflydelse samt lige stort ansvar.

Så omfattende blev efterhånden det nye fællesskab, at en væsentlig del af landbrugets vareforsyning og en ikke ringe del af dets egen produktion igen kom til at ligge i landsbyen, og man taler fra denne tid om andelslandsbyer.

Disse fremkom ofte ved, at det nye samarbejde skabte liv i de gamle, hendøende bondebyer, der endnu lå tilbage fra tiden før udflytningen. Her fandtes — hævet over alle omskiftelser — i mange tilfælde sognets kirke, ligesom enkelte gårde var blevet liggende, og endelig var byens smed og andre håndværkere stadig bosat her. Nu kom andelsmejeriet, brugsforeningen, missionshuset, telefoncentralen samt måske en jernbanestation, og senere et maskinværksted, en manufakturforhandler m. m.

Mens man om nogle af disse virksomheder kan sige, at de er skabt ved landmændenes direkte samarbejde, er andre opstået for at sælge til eller på anden måde betjene landbohjemmene, samtidig med at de naturligvis betjener de mange, der er beskæftiget ved selve virksomhederne. Oprindeligt baseredes livet på den enkelte gård jo næsten på selvforsyning, men nu blev man mere og mere afhængig af landsbyen eller måske af den nærliggende købstad.

Nutidens tale om kommende fælles-kostalde eller mælkefabrikker, som man også siger, og om flæskefabrikker til afløsning af de enkelte gårdes stalde, kan, hvad enten det bliver andelsforetagender eller aktieselskaber, der overtager landmændenes dyr, betragtes som endnu et skridt på fællesskabets vej. Ikke som noget, der fører tilbage mod det gamle landsbysamfund og heller ikke som en kollektivisering i stil med, hvad man har gennemført i flere af de kommunistiske lande. Men ligesom man i sin tid fandt ud af, at smørfremstillingen kun var rentabel,

når den foregik på nogenlunde store mejerier, bliver man måske nu tvunget til at rationalisere arbejdet med selve mælkeproduktionen.

Man kan beklage den udvikling, der eventuelt vil betyde, at bonden må skilles fra sine dyr, på samme måde som man i sin tid beklagede, at høstmaskinen afløste leen, eller at traktorerne kom i hestenes sted. Men er stordriften påkrævet nu, så kommer den, det ved enhver landmand, og man må da kun håbe, at det virkelig lykkes at finde driftsformer, der passer for danske forhold, og dette betyder vel netop, at man må søge at få en naturlig fortsættelse af det fællesskab, landmændene indledte, da den økonomiske udvikling i den store verden førte dem ind i andels-samarbejdet.

Mange ting peger netop i disse år frem mod en stærkere mekanisering eller, som nogle ynder at sige, mod landbrugets industrialisering.

Bortvandring af arbejdskraft fra landbruget til andre erhverv er ikke noget nyt. Man kan tænke på de mange tusinde, som rejste til Amerika og andre lande i sidste halvdel af forrige århundrede, og på det store antal, der er blevet industriarbejdere siden denne tid.

Man har imidlertid i nyere tid aldrig set så mange forlade landbruget som i de sidste 15—20 år. Siden 1939 er antallet af medhjælpere gået ned fra 307.000 til 145.000, hvilket giver en gennemsnitlig afgang på omkring 8000 årligt, og alene i 1958—59 formindskedes tallet med over 13.000; af disse var 3600 kvinder.

Det kan forekomme lidt drastisk at sammenligne den nuværende situation med den store krise for landbruget i Danmark i 1300-tallet, men den store bortvandring til andre erhverv som følge af den ringere forrentning minder noget om denne tid, og det er vel ikke helt usandsynligt, at man i de kommende år vil møde eksempler på det fra senmiddelalderen så triste begreb, der hedder ødegårde.

I Sverige har landbrugets affolkning været et stort problem i snart en menneskealder, og i den seneste tid er der årligt nedlagt omkring 3000 ejendomme som selvstændige brug, så det overrasker ikke, at man i dette land nu finder mere end 3000 ødegårde. Også New England-staterne i USA har i flere årtier haft ejendomme, der har været ubeboede, fordi det ikke har været rentabelt at drive dem.

I nutidens Danmark kan man finde en del gårde og husmandsbrug, hvor ituslåde vinduer, revnede mure og store huller i taget fortæller, at stedet er ubeboet. Men da der oftest er tale om, at jorden midlertidigt drives sammen med en anden ejendoms, kan man ikke betegne sådanne brug som ødegårde i egentlig forstand.

Siden 1938 er landbrugsarealet formindsket med omkring 200.000 ha, svarende til 10.000 ha årligt, hvilket jo bliver til et betydeligt antal gårde af gennemsnitsstørrelse. Tages periodens udstykning i betragtning, hvilket har forøget mængden af mindre brug, kommer den nævnte arealformindskelse til at svare til godt 350 gennemsnitbrug årligt eller rundt regnet til eet om dagen i de sidste 20 år!

Imidlertid er der overhovedet ikke noget rimeligt forhold mellem disse tal og nedgangen i medhjælpernes antal. 1938—59 formindskedes arealet og ejendommestallet med nogle få procent mens medhjælperantallet gik ned med 55 procent. Hidtil er denne stærke nedgang så nogenlunde blevet afhjulpet ved mekanisering, og man kan vel undvære endnu en del medhjælpere, uden at produktionen formindskes. Men den store bortvandring medfører en del ulemper; det er således karakteristisk, at gårdejerne og disses koner er blevet lige så bundne til deres bedrift, som husmændene altid har været det.

Allerede nu melder sig spørgsmålet om, hvor længe der vil være kvalificerede driftsledere nok til at følge efter dem, der holder op på grund af alder. For tiden kan man regne med, at ca. 5000 unge mandlige medhjælpere fastholdes ved landbruget hvert år, mens afgangenen af ældre er ca. 7000. Det underskud, der er, dækkes dels ved, at et stigende antal ejendomme går over til folk, der ikke er uddannet ved landbruget og dels ved den omtalte nedgang i ejendommestallet. Det er imidlertid forståeligt, at de landbrugskyndige mener at kunne forudse, at der om ca. 10 år ialt kun vil findes omkring 150.000 eller måske kun 130.000 brug mod nutidens næsten 200.000; ejendommenes størrelse må således stige betydeligt.

En anden ting, der peger mod en vidtgående strukturændring i det danske landbrug, er den stadig hårdere konkurrence, vore eksportvarer møder på de udenlandske markeder. Da vi her skal sælge på lige fod med lande, der ofte yder en særdeles stor statsstøtte til landbruget, er det forståeligt, at vi må anstrenge os til det yderste, og nogle mener, at der, som allerede nævnt, må komme en rationalisering, der vil gribe meget stærkt ind i landboernes daglige tilværelse.

Ved at samle kørerne fra mange gårde i stalde med plads til 1000 eller måske 3-4000 dyr, kan arbejdet med pasningen automatiseres meget stærkt. Det er beregnet, at arbejdsforbruget ved produktion af 1 kg mælk er dobbelt så stort ved en besætning på 5 køer som ved en på 18, og dette giver jo tilhængerne af stordriften vind i sejlene. Ved at holde dyrene på stald året rundt, kan udbyttet af græsmarkerne forøges og samtidig synes mælkeydelsen at kunne presses op, når dyrene ikke skal drives til og fra marken.

I Sverige og Vesttyskland har man enkelte steder indført såkaldte malkepatruljevogne. Det er store biler, som forsynede med malkemaskiner, afkølingsanlæg, mælkevægt og transporttank m. m. kører fra gård til gård for at besørge malkearbejdet, og derefter går de direkte til mejeriet. I visse tilfælde vil en sådan rationalisering vel kunne løse arbejdskraftproblemet herhjemme.

Der peges i nutiden også på, at man i stedet for ejendomme med alsidig planteavl og flere slags husdyr kan opnå fordele ved at specialisere sig i produktion af en enkelt ting, f. eks. grøntsager, æg, slagtefjerkræ, bacon eller mælk. Andre brug skulle da alene dyrke grovfoder med salg til husdyrbrugene for øje. Ved byerne opstår der måske jordløse brug, hvor mejeriernes returmælk sammen med køkkenaffald fra byen og indkøbt korn udnyttes til svinefoder. Sådanne flæskefabrikker kan endog tænkes at opstå inde i selve storbyerne, f. eks. i tilknytning til et bryggeri eller et større bageri.

Ved siden af de nævnte typer af brug med stærkt intensiveret drift vil der sandsynligvis komme andre, hvor formen er mere ekstensiv, idet man her vil søge at klare sig med mindst mulig menneskelig arbejdskraft; på disse skulle man da indskrænke sig til dyrkning af grovfoder, som blev solgt til husdyrbrugene.

Denne opdeling i specialbrug er jo iøvrigt begyndt. Der findes allerede nu enkelte andelskotalde, gårde med hønseavl som hovedformål, kvægløse landbrug o.s.v.

Men naturligvis kan landbrugets mange problemer ikke løses, ved at sagkyndige beregner, hvor mange brug der bør være, eller ved at man specialiserer sig nok så meget. Der er andre ting at tage i betragtning end de rent økonomiske.

Det er eksempelvis i den nuværende situation vigtigt at gøre sig klart, hvorvidt man ønsker at bevare en landbostand med selvstændige gårdejere og husmænd som det vigtigste indslag i bondebefolkningen.

Flere og flere forretningsfolk sætter i disse år penge i landbruget. Nogle ønsker at erhverve en ejendom for at opnå skattemæssige fordele, andre for at have et sted at bo i week-end'en, og endelig køber nogle af lyst til at forsøge sig som landbrugere.

Jo flere ejendomme, der overgår til mere eller mindre pengestærke folk, der ikke kan betegnes som egentlige landmænd, desto højere drives priserne op. Ikke mindst i Københavns nærhed, ja man kan snart sige over hele Sjælland, overtages hvert år mange gårde af folk, der vil drive landbrug ved siden af et erhverv, hvor de tjener så mange

penge, at de i givet fald kan tillade sig at have underskud på deres »lystgård«.

I en tid, der økonomisk set er vanskelig for de egentlige landbrugere, ville det være rimeligt, om man lavede beskatningsreglerne således, at andre borgere ikke har betydelige fordele ved at erhverve sig landbrugsejendomme, hvor de ved en investering i bedriften kan unddrage sig en betydelig beskatning.

Skal det undgås, at en stor del af de, der dyrker jorden, bliver bestyrere og forpagtere, eller, om man vil, fæstere, må man sikkert gribe ind nu. Samfundet er næppe tjent med ejerforhold, der blot tilnærmelsesvis minder om den senere middelalders, da kun godt en tiendedel af bøndergårdene var i hænderne på selvejere, mens resten tilhørte kronen, kirken og adelen.

Måske dette anviser en stor opgave for andelsbevægelsens folk. I stedet for at de kommende storvirksomheder bliver aktieselskaber, hvor ikke-landmænd vil kunne sikre sig en betydelig indflydelse, bør samlingen ske på andelsbasis, så landmændene selv kan lede udviklingen.

Den nye tid, der begyndte for landboerne omkring 1870—80, bragte dem i langt nærmere kontakt med det øvrige samfund, end de tidligere havde været. Ved delvis at opgive den gamle og hyggelige naturaløkonomi udviskedes forskellen i dagliglivet på land og i by betydeligt.

Denne tendens har været fortsat siden, men alle, der har kendskab til landboforhold, ved, at man stadig lever under særlige kår på gårdene og husmandsstederne, hvorfor man må give dem ret, der siger, at det at være bonde er mere end et ansvar, det er en livsform.

Efterhånden som kun få uden for landbruget forstår, hvad der menes med dette, bliver det mere og mere vanskeligt for landmændene at værne om den kulturform, der er deres. Den bygger blandt andet på, at landboerne holder af den jord, de dyrker, og af de dyr, de har at passe, endvidere at hele familien er fælles om det daglige arbejde, og måske hænger den ikke mindst sammen med, at landmændene er frie, så de selv kan tilrettelægge det daglige arbejde.

Dette betyder som bekendt ikke, at de glæder sig over den kortest mulige arbejdstid. Den frihed, man opnåede i forrige århundrede, og som har været så stærkt lovprist, synes virkelig at kalde på noget værdifuldt. Her kan vi nøjes med at nævne, hvorledes lysten til at udrette noget synes at være størst, når man kan indrette sig under frie kår.

Ser man på, hvad byboerne foretager sig i deres fritid, opdager man imidlertid, at de heller ikke er arbejdssky. Ofte slider de i deres have,

hobbyrum eller andre steder med en ihærdighed, der tager langt større del af deres kræfter, end de bruger på den egentlige arbejdsplads. Kun de, der her får anvist 7—8 timer ved en meget ensformig beskæftigelse, føler arbejdet som en byrde.

☆

Teknisk udvikling er ikke det samme som industrialisering. Landmændene har allerede i forrige århundrede oplevet en stærk teknisk udvikling i deres erhverv, uden at den daglige tilværelse blev »industrialiseret«. Skal de klare en fortsættelse af denne proces, må man stadig have for øje, hvorpå forskellen mellem landboliv og industriarbejde beror, således at landmændene får mulighed for at værne om deres særlige livsform.

Anton Mariegaard.

Konebåd ved Angmagssalik.

HVAD EJER VI I GRØNLANDSK KULTUR?

Seminarielærer Nikolaj Rosing, M. F., Godthåb, der i fjor vinter deltog i undervisningen på Grundtvigs Højskole, fortæller om grønlandske kulturproblemer. Rosing er udset til forstander for den kommende grønlandske højskole i Holsteinsborg.

For en dansker, som flittigt læser dagblade, må det være klart, at der sker noget i Grønland i disse år. Det, der er sket i løbet af den sidste halve snes år, er samfundsmæssigt set ikke ubetydeligt, særlig når man sammenligner med tilstandene i Grønland under kolonistyret. Nogen kan måske huske, at visse danske, som har levende interesse for den grønlandske befolkning og bevarelsen af dens særpræg, sidste vinter skarpt angreb Ministeriet for Grønland, fordi man uden at spørge landsrådet og de lokale myndigheder

havde givet tilladelse til oprettelsen af en amerikansk radarstation . Angmagssalik-området lige i nærheden af bopladsen Kulusuk. Baggrunden for dette angreb er klar: man vil beskytte det lille samfund mod en eventuel for kraftig påvirkning, som oprettelsen af stationen og samkvemmet mellem de to meget afvigende folk vil medføre; med andre ord: man vil beskytte den særprægede grønlandske kultur.

Et par måneder efter denne avispolemik blev der også holdt et par radioforedrag hernede om, hvor vidt man i Grønlandspolitikken havde en kulturmålsætning i lighed med de andre målsætninger på andre områder, således at den grønlandske kultur så vidt muligt kunne bevares trods nyordningen deroppe.

Man kan spontant spørge: Hvad er den kultur, som disse civiliserede folk kæmper for skal bevares? Er den så meget værd at bevare i teknikkens højalder? Oprådte disse folk bare for at tilfredsstille deres ideelle tanker, der gik ud på, at vi grønlændere ligesom indianerne burde leve i reservater, beskyttet for enhver indflydelse udefra? Hvis dette ikke er tilfældet, ligger der sikkert noget vigtigt bag ved deres udtalelser, der — om jeg så må sige — røber noget om, at der hos civiliserede folk savnes visse menneskelige værdier, som kun findes hos tilbagestående folk som grønlænderne. Hvis denne påstand er rigtig, så er advarslen meget værd at overveje for os, som jo stræber efter at få og lære så meget som muligt af den europæiske kultur.

Inden jeg prøver på at besvare overskriften, vil det være mest overskueligt, at jeg først redegør for, hvad den grønlandske kultur er for noget.

De danske, som har læst Knud Rasmussens og de andre polarforskeres bøger, ved sikkert, hvad den oprindelige grønlandske kultur er. Det kan også tænkes, at nogen måske med det samme siger, at det ikke er svært at sige, hvad den er. Ja, det vil jeg også sige om den materielle fangerkultur, men det er sikkert ikke den, som ovenomtalte personer vil have bevaret. Det kan jo umuligt tænkes, at vi grønlændere midt under større kontakt med omverdenen stadig bør bevare og bruge kajakken, konebåden, skindtøj, gamle fangstredskaber og alt gammelt husgeråd, medens andre folks motordrevne befordringsmidler dominerer i vore farvande, og medens vore butikker er omtrent lige så velforsynede med alle slags varer som hernede. Nej, det er *kærnen af den kultur*, det gælder her. Det er *smågruppelivet*, *det intime gruppeliv* og *fællesskabet*, som er typisk for det grønlandske samfund og i tusind år har været ensbetydende med, at eskimoisk kultur ikke er gået til grunde, som det gælder.

Det eskimoiske samfund har fra tidernes morgen levet i smågrupper — en eller få familier sammen. De nærmeste naboer kan bo mange mile borte. De er fuldstændig henvist til at klare sig selv, endda i de områder, hvor betingelserne for livets opretholdelse er minimale, og hvor naturkræfterne (kulde, mørke og snestorme) truer hver dag fra alle kanter. De forstår, at de kun ved samhørigheden og indbyrdes støtte kan klare sig og bevare stammen. De kender hinanden og hjælper hinanden i gode og dårlige tider. En bopladsfælles fangst er også de andres. Ens glæde og sorg er ligeledes de andres. Selv om de kan have bekymringer i trange tider, tager de situationen med ro; de er glade naturbørn, som er gæstfrie mod enhver rejsende. Lige fra tidligt forår, indtil frosten indtræffer om efteråret, tager de på lange fangstrejser og sam-

ler ved disse lejligheder vinterforråd og gemmer det som depot i huler eller i stensætninger, hvorfra det kun i trange tider afhentes i små portioner.

De føler sig ikke ensomme. I de lange aftener i den varmegivende tranlampes gullige skær har de nok at slå tiden ihjel med. Mændene sidder på en lille dragkiste, som deres hjemmelavede værktøj gemmes i, og ordner deres redskaber eller laver nye til erstatning for de ødelagte eller beskadigede. Kvinderne har som regel mere end nok at lave, de tilbereder maden, behandler skindtøj eller syr nyt tøj til alle husets beboere.

Der skal også en eller anden underholdning til engang imellem. Husets far eller en pebersvend, hvis ydelse som sagnfortæller er uundværlig i vintertiden, fortæller sagn og sine egne eller andres oplevelser, medens børnene sidder eller ligger på briksen og hører med stirrende øjne. Til afveksling tager en mand eller en kvinde en tromme og begynder at synge en vise, og samtidig danser de en trommedans i rytmiske bevægelser; de elsker at synge. Om sommeren, når naturen smiler til dem, kan de foretage lange rejser for at kunne være med til en sangkamp, hvor to parter vil afgøre en eller anden uoverensstemmelse i offentlighedens påhør, altså en slags domstol.

De har en samfundsorden. Åndemaneren er deres øvrighed, præst og læge, hvis ord eller afgørelse opfyldes som lov. Det er ikke ualmindeligt, at man både har åndemaneren og en høvding på stedet, som ved sin styrke, dygtighed og klogskab er født leder af fangsten.

For at kunne udruste sig til den seje kamp med elementerne for det daglige brød til mennesker og hunde må grønlænderen allerede i drengealderen øve sig i at køre i slæde, i alle detaljer i kajakkunst og i mange sportsgrene: løb og spring, specielt grønlandsk boldspil, styrkeprøver, behændighedsøvelser i liner, kaproning i kajak, lansekast, bueskydning samt i alle finesser i vending med kajakken. Disse dyster udøves i større målestok som regel på et sommerstævne med deltagelse af andre pladsers beboere til glæde for publikum. Fangererhvervet er jo i sig selv en sport med livet som indsats.

Til skabelse af den materielle (ydre) kultur skal der også visse gode evner og praktisk sans. Dem har grønlænderen fra fødselen af. Tillige er han i besiddelse af opfindsomhed og et snilde, som han har hårdt brug for i sin færden i de arktiske egne, hvor han om vinteren i løbet af ganske kort tid kan bygge en snehytte, et af de luneste tilflugtssteder; og ikke mindre er disse evner tilstede, når man taler om kajakken og dens redskabers tilblivelse og anvendelse i praksis. Alene at tænke på, hvor landet er fattigt på materialer til de forskellige redskaber og husgeråd, og på det tålmodighedsarbejde, det må være at udfærdige den slags ting ved hjælp af det mest primitive værktøj, man selv har lavet, kan næsten ikke undgå at få én til at forundres over de resultater, som deres ydre kultur fremviser. Ved at se deres velformede benudskæringer, som er sat fast som pynt på et redskab eller en brugsgenstand, og de skindbroderier eller det fuldstændigt vandtætte skindtøj, som er syet med en bennål, kommer man uvilkårlig til den tanke, at disse folk må have både kunstner talent, skønhedssans og fantasi.

Hertil vil jeg bemærke, at det er klart for os alle, at grønlænderne lige som alle andre mennesker har visse svagheder og fejl, men når jeg her kun fremhæver de gode egenskaber, er grunden den, at disse er afgørende faktorer for skabelsen af den højerestående jægerkultur, som den grønlandske kultur er.

Alt, hvad jeg hidtil har fremhævet, kan der selvfølgelig skrives meget længere om og i mere detaljeret form, men lad det nu være nok. Hovedsagen er, at vi har et sammenligningsgrundlag, så det kan ses, hvor meget eller hvor lidt vi har tilbage af denne kultur.

— — —

Som bekendt har grønlænderne haft føling med andre folk, før Hans Egede kom til Grønland, og det er især hvalfangere, der tænkes på her. I løbet af over 200 år siden 1721 er der foregået en gradvis dansk kulturpåvirkning uden synderlig indflydelse på fangererhvervet. Vi er blevet kristnet (den sidste i 1934) og har ved konstant indførsel af bedre materialer som træ og jern, der før har været sparsomme, forbedret fangerkulturen betydeligt. Selv om missionen og handelen i løbet af årene har ændret nomadelivet en del, og der er opstået en fastboende befolkning, er der dog ikke sket stor ændring af det, vi kalder det intime gruppeliv og fællesskabet. Landets befolkning bor endnu den dag i dag på bopladser, udsteder og kolonier, hvis indbyggerantal har været små indtil for nylig.

— — —

I dag er befolkningens antal steget til op imod 30.000 individer fordelt på ca. 175 pladser, hvoraf ca. 60 pct. har under 100 indbyggere. Mange af de små pladser er nedlagt, men til gengæld bosætter et af de nye erhvervs udøvere, fåreavleren, sig på afsides liggende steder i Julianehåb distrikt, hvor gamle nordboruiner og tilgroede græsmarker findes. Til trods for en tiltagende koncentration af befolkningen i større og udbyggede „byer”, er der dog stadig mange småpladser, som består og vil bestå endnu i en årrække. Fangererhvervet, som ved klimaændring i Sydgrønland er omlagt til fiskeri, er stadig hovederhverv både på den nordlige del af vestkysten og i Østgrønland.

Heraf kan man allerede konstatere, at der er forudsætning for bevarelsen af kernen af den grønlandske kultur: gruppelivet og fællesskabet, som de små pladser eksistens giver mulighed for. Men man må på forhånd være klar over, at der siden 1950 er indtrådt den såkaldte nyordning i Grønland, som på kulturelle, økonomiske og sociale områder sætter spor i samfundslivet. Den for hvert år øgede kontakt mellem de danske og landets befolkning i Grønland, omstillingen fra naturaløkonomi til pengeøkonomi og dermed den højere levestandard samt teknikkens voldsomme indførelse bevirker, at den gamle kultur ryster i sin grundvold. Spørgsmålet bliver, om den gamle grønlandske kultur og den europæisk-grønlandske blandingskultur har kræfter nok til at finde balance i den hurtige udvikling. Hvis det ikke er tilfældet, eller hvis det kniber, så må man regne med, at nogle af de gode sider af den grønlandske kultur bliver kvalt af de mindre gode, der kommer udefra, og det er det, der sker på visse steder og i visse områder.

Hvor meget er der tilbage af den grønlandske kultur på de mindre steder?

Her findes det intime gruppeliv omtrent i samme grad som tidligere. Folk kender hinanden og hjælper hinanden som før, men som følge af den nye samfundsorden i begrænset omfang. Den støtte og hjælp, som de trængende behøver, kommer nu fra offentlige kasser. Men den uskrevede lov om samhørighed og indbyrdes støtte i kritiske situationer kommer dog umiskendelig frem ved enhver lejlighed, når det lille samfund behøver den.

Den sunde og berigende hjemmevirksomhed i de lange aftener har skiftet karakter. Mange mødre og fædre sidder vel endnu hjemme og ordner de for familien nødvendige arbejder som før. Men det efterhånden større udbud af færdige varer i butikkerne gør hjemmeproduktionen unødvendig. Hvad bruger man så de ledige timer til, må man spørge? Til aflytning af Grønlands radios udsendelser, læsning, møder eller ren og skær til billige fornøjelser. Sagnfortællere er der ikke flere af; i stedet for spiller radioen en overordentlig stor rolle. For snart 30 år siden, inden radiofoniusendelsen havde fødselsveer, og medens folk næsten ikke havde noget at læse i, smuttede øldrikkeriet sørgelig nok ind i familie- og bopladsfællesskabet og indtog den tomme plads til skade for samfundet, men man kan nu med glæde notere en stor reaktion mod misbruget blandt ungdommen. På de steder, hvor fangererhvervet drives i stor udstrækning, udnyttes naturens hjælpekloder fuldt ud som i gamle dage; man samler tøv og drivtømmer til brændsel; man tørrer fisk og kød til vinterforråd, og anvender de på den måde indtjente penge til de mest nødvendige ting. Det gode humør, som er et kendetegn for folket, og gæstfriheden imod dem, der kommer udefra, er og vil blive bevaret.

Hvordan er det så på de større pladser, „byerne“?

Her mærkes fællesskabsfølelsen og gruppelevet stadig, men i mindre grad end på de små steder og stort set omlagt til andre former; her flourer foreningslivet som i alle større koncentrationer af mennesker. På disse steder er den europæiske kulturpåvirkning og indflydelse størst, og befolkningens velvillige indstilling hertil er meget iøjnefaldende. Pengeøkonomien, som hos størsteparten af de lønmodtagende beboere har fortrængt naturaløkonomien, omlægges helt levemåden; „alt kan skaffes for penge“-tanken fortrænger desværre den gode gamle måde at møde vinteren på; der er travlhed overalt som hernede, og det synes, som om folk slet ikke mere har tid til selv at skaffe mad og brændsel gratis, som befolkningen på de små steder gør, og som vi, der er opdraget til dette liv, endnu den dag i dag gør trods optagethed; dette liv kan vi simpelthen ikke undvære.

I „byerne“ møder vi den såkaldte „tredie kultur“, det nye Grønlands kultur, der er skabt af den grønlandske og den danske (europæiske). Her lever mange grønlandske familier omtrent i samme miljø som de danske. Hertil flytter de små pladsers beboere, som i mange år har levet i gruppelevet og fællesskabet i deres lille verden uden at blive forstyrret af nutidens larm og travlhed. Det er klart, at det må være svært for dem at genoprette det afbrudte fællesskab i bysamfundet. Den bratte overgang fra den lille verden til den større kan også medføre konsekvenser, både til den rigtige og til den forkerte side. Hvis man ikke har den ballast, som man får gennem oplysning og ved indhøstede erfaringer, kan det let gå til den gale side, således at de kulturgoder, byen byder på, ikke kan erstatte det tabte. Her kan sammenholdet, der før har bevaret familien mod skadelige elementer, svækkes eller ødelægges af adspredelser, som byerne efterhånden har flere af.

Livet i naturen er for grønlænderne en uundværlig faktor; den er deres kulturs grundlag, og i den finder de den fred og den ubegrænsede frihed, som bylivet umuligt kan byde på, men som for fangeren og fiskeren er daglige foreteelser. Men selv for bymennesket er sommeren som en indbydelse til naturen, som man aldrig for nogen pris vil afslå. I den uberørte natur gen-

finder vi det liv, vore forfædre har levet fra tidligt forår til sent efterår, og som bymennesket med glade minder ikke kan lade være med at fortælle om igen og igen i de lange vinteraftener og vil ønske at genopleve, så længe der er liv.

Nutidens grønlænder elsker stadig at synge og benytter denne gode gave ved enhver lejlighed, ofte flerstemmig. Trommen findes næsten ikke mere, og dens udøvere kan tælles på fingrene; andre og moderne instrumenter har forlængst indtaget dens plads. De gamle monotone melodier er forlængst blevet antikviteter og erstattet med danske og tyske melodier; dog har vi en hel del grønlandske melodier, komponeret af vore få komponister. Til sangen skal der tekst. Indtil året 1900 havde vi næsten udelukkende oversættelser af poesi fra tysk og dansk, hvoraf det meste var salmer; så vågnede digtekunsten og forfattervirksomheden så småt og har givet os digte, vi kan kalde vore egne. Grønlænderne er musikelskende folk, og de, der har anlæg, slutter sig til små byorkestre, suppleret med sangforeninger.

Sporten, som vore forfædre i rigt mål har drevet, udvikles yderligere hos den yngre generation, men i nutidens ånd og efter dens krav. I hver by og hvert udsted finder vi sportsforeninger, som er sluttet sammen i Grønlands Idrætsforbund. Der holdes sportsstævner uanset årstiden til glæde for tilskuerne.

Sproget, som er en af kulturens vigtigste faktorer, er bevaret, og det lyder overalt, men som andre sprog er det blevet ikke så lidt forandret i løbet af tiderne og i takt med den større kontakt med Danmark. Vore forfædre har ikke formået at skabe et skriftsprog; dertil var forudsætningerne for minimale. Men trods mange års isolation mellem stammerne forstås det talte sprog overalt, hvor eskimostammerne findes, omend der er mange dialektiske ejendommeligheder. Grønlandsk er vort hjemme-, skole- og kirkesprog, men nutidens udvikling kræver, at vi må lære andre sprog endnu mere end før, så vi på naturlig måde kan etablere kontakt med omverdenen. For mig er det vanskeligt at sige noget om sprogets fremtid, men én ting er klart, at det består, men urent og meget blandet med andre kultursprog, fordi det er et smidigt sprog, der let kan tilpasse og aflede et hvilket som helst fremmed ord.

Den ydre kultur, som findes navnlig i erhvervslivet, har fra Hans Egedes tid til begyndelsen af dette århundrede stået omtrent på samme stadi. Klædedragten og brugsgentandene udskiftedes dog efterhånden med de europæiske. Til gengæld bevarede befordringsmidlerne, kajakken og konebåden, i større antal indtil den tid, hvor omstillingen fra fangererhvervet til fiskeriet fandt sted i 1920'erne. Til belysning af det kan jeg oplyse, at der i 1950 fandtes 2146 kajaker og 43 konebåde; i 1957 var der kun henholdsvis 1166 og 3; så hurtigt fandt udskiftningen sted. I vore farvande tuffer mange små motorbåde rundt mellem robåde og fiskepramme. Til fugle- og sæljagten er der lige efter den anden verdenskrig opfundet et let og praktisk befordringsmiddel, sejldugsjollen, som en mand kan klare at bære op og ned på nakken; denne jolle anvendes også meget under rensdyrjagter, hvor man bærer den over land fra sø til sø. Hvor sælfangsten stadig er hovederhverv — i yderdistrikterne — bruges kajakken og dens redskaber (plus bøssen) som før. Slæden, som var datidens uundværlige befordringsmiddel ved vintertid, er endnu lige så meget anvendt både i Nord- og Østgrønland. Men i byerne su-

ser de moderne transportmidler larmende af sted og ødelægger den ro og idyl, som i århundreder har præget vore beboelsessteder.

I boligmæssig henseende er der også noget at notere. Grønlandske jordhytter er nu meget få, og de eksisterer kun på de steder, hvor indtjeningsmulighederne er yderst små. Nye og sunde træhuse dominerer stederne i øjeblikket. Skindteltets dage er få; lærredstelte har forlængst indtaget deres pladser.

Grønlandsk husflid har i en årrække været stagneret på grund af manglende markeder både deroppe og andre steder, men en stor efterspørgsel under krigen fra amerikansk side har næsten ødelagt kvaliteten. Det er klart, at når husfliden er drevet med salg for øje, viser der sig altid tendenser til skade for den. Men nu arbejder man på at hæve kvaliteten igen. Der er ellers beviser for, at fantasien, skønheds- og farvesansen på dette område stadig eksisterer blandt nutidens grønlændere. Vordende tegnere og kunstnere dukker op, og de mest lovende får også en chance for teoretisk uddannelse her i Danmark.

Lad det være nok med denne ufuldstændige artikel om spørgsmålet. Enhver læser kan selv bedømme, om vi stadig ejer noget af den grønlandske kultur. Som det vil forstås: Tiden, omlægningen af erhvervslivet, pengeøkonomien, den tiltagende koncentration af befolkningen, den forøgede kontakt med omverdenen og dermed teknikkens indførelse samt befolkningens nye livsindstilling fører kulturen endnu mere end før i retning af en europæisk blandet kultur, og når tanken om befolkningskoncentrationen og industrialiseringen af fiskeriet om en halv snes år er nogenlunde realiseret, vil der kunne vise sig en tendens til, at kernen i grønlandsk kultur, smågruppelivet og fællesskabet, efterhånden udviskes af et storbyagtigt liv, nemlig at hvert menneske og hver familie må se at klare sig selv, at al hjælp udefra må betales, og at man føler sig ensom blandt de mange mennesker, man daglig møder på vejen og arbejdspladsen. Vi har selv ønsket en udvikling, som går i den retning, men det vil dog tage mange år endnu, før de grønlandske byer i størrelse kan sammenlignes med små købstæder eller stationsbyer. De sparsomme byggegrunde vil begrænse størrelsen af befolkningsantallet i hver by.

For os, der kender forholdene og udviklingens gang, er det vigtigt at gøre en indsats blandt ungdommen, så at en stor del af den kan forstå, at alt, der glimrer, er ikke guld, og at vi, trods tiltagende kulturtryk udefra for tiden og i den tid, der kommer, skal bevare det bedste af vor kultur. Til supplerings og intensivering af dette arbejde savner vi stadig en folkehøjskole deroppe. En folkehøjskoles gode indflydelse er i allerhøjeste grad tiltrængt, netop i en tid, hvor mange samfundsfunktioner er under udformning, og hvor tiden er inde til at danne sig en forestilling om, hvordan og hvorledes fortiden og nutiden skal kombineres sammen på den bedste måde.

Nik. Rosing.

DIKTER

av Anna Rydstedt

Lökvår

*I säningsdagarna drömde lökfröet
om den gula solen.
Och solen älskade den gröna sommaren och fingrade
redan hennes vårliv.
Tunga hängde i regnbågen
de violetta ekona från traktorerna,
där bönderna sutto hukande i våta skinnjackor
och åto mörka ägg ur knutna fingrar.*

Frukost

*Kom morgon med stilla arom
av grapefruktens beska gryningssyra.
Kom sol och slicka honung ur mitt te.
Bred mejerskans glädjekärnade smör på ditt bröd.
Känn den unga kons oskyldiga glädje över osten
med löpet från hennes förste kalv.
Kom sol, så skall du få en apelsin.*

Morgonsikt

*En blek gryning stiger i min kropp
och solen kliver in i sängen.
Men jag ser att molnen kommer redan före middagen.
Regnet faller sen hela dagen.
Även ser jag
i molnen bortom havet
att stormen kommer fram emot kvällen.
Den rider sen runt huset hela natten.*

Limu, limu, lima

Limu, limu, lima
Gud låt solen skina
över bergena blå,
över kullorna små,
som i skogen ska gå
om sommaren.

Limu, limu, lima
måne, lys en timma
över drömmarna blå
inom kullorna små
som i natten nu gå
om sommaren.

Limu, limu, lima
stjärnor dansa lima
genom rymderna blå
ned till kullorna små,
som i natten än gå
om sommaren.

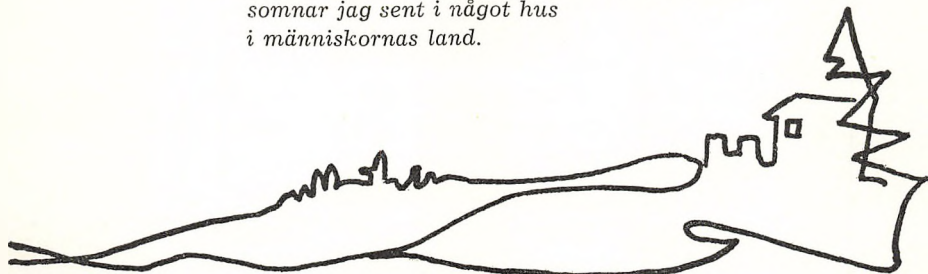
Limu, limu, lima
gossar gå i dimma
uppför bergena blå
bort från kullorna små,
som i skogen få gå
om sommaren.

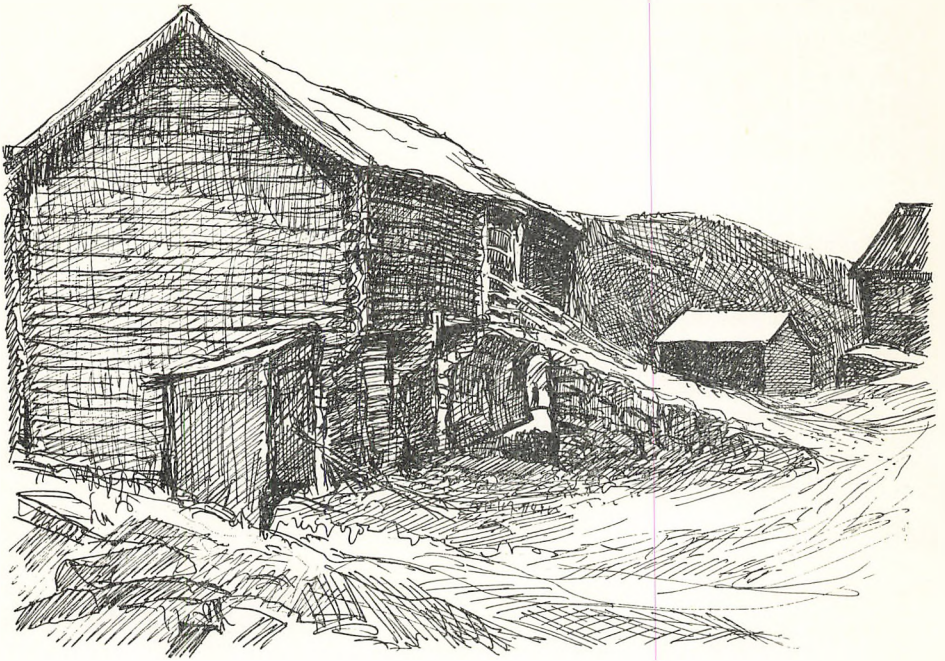
Limu, limu, lima
Gud låt solen skina
över gossarna blå,
över kullorna små,
som i skogen nu gå
om sommaren.

Den första strofen är ensam
en svensk folkvisa. De övriga
är skrivna för Leonora, Karen,
Jenny, Lone och Aase på
Grundtvigs Højskole,
Frederiksborg, Hillerød.

I människornas land

Jag reser i människornas land.
Blå är deras dag.
Svart blir deras natt.
Skymningen känner jag redan.
Med smaken av septemberplommon i munnen
somnar jag sent i något hus
i människornas land.

EN HILSEN

Man har stått på dette skipsdekk før og gjennom et slør av dis anet, som en blyantstegning, tegnet av kvinnehånd, dette kontursvake land. Tøvende kastet man i sin tid landtauet og haket seg fast ved dets strender. Det gikk lang tid før man gjennom den lette, berusende symfoni av land, lys og luft merket skarpheten i vinden og den sterke spenning i mildheten. Men man ble fylt av indre glede ved denne oppdagelse, fordi man følte at landet selv hadde satt en på sitt fang og tilhvisket en sin dype hemmelighet. Man var vel selv en annen etter den dag.

Nå har man kastet loss igjen, lagt fra land, og er på vei ut — i forvirret tvil om man stevner hjem eller hjemmefra, og på denne dag uten kraft og mot til å tenke dette spørsmål gjennom til klarhet. Men slik er det forresten blitt i så mange forhold i livet. Klarheten er blitt mindre — men man ser ting bedre enn før. Jovisst er man blitt eldre med årene!

Blant de mange større og mindre begivenheter et menneskeliv består av, hører også dette rent saklige at man får et annet arbeide og må flytte til et annet sted. Denne livets saklige tale har også vi måttet lytte til. Men bak tilfeldighetenes muntre spill med ens liv ligger en beslutning, et ja, og det gjør at oppbruddet og avskjedsstunden får økt betyd-

ning. Stunden blir en knute man selv har slått på livstråden, blir et punkt der mange linjer renner sammen, og man vet at dit vil man søke når man vil prøve å følge trådene i livsveven. Når man vil være patetisk.

Men det de gamle romantikere kalte hjertet — liksom vi kaller det — går utenom det patetiske »møtes og skilles« og leter seg varsomt frem i det landskap av små daglige opplevelser som ligger i mellom. Og man oppdager at selv mot bleknende minner er hjertet trofast og bevarer dem. Og på sin lange, tolmodige samlerferd gjennom de mange år har den takknemligheten med som følgesvenn.

I avskjedens stund er forsert munterhet upassende. Den evner da heller ikke å skjule, men avslører kun den bølge av vemodig alvor som ruller i ens indre ved tanken på det man er i ferd med: å si farvel.

Men fra dekket kan man rolig gjøre det uten å frykte sentimentalitetens åndløshet. Vinden hugger av den dulmende talestrøm, feier vekk det uekte og gjør talen kort og sterk. Når jord og himmel gror sammen til et teppe som lukker for siste akt, og en enslig måke slår et djervt slag innover dekket før den vender mot land igjen, da bretter man kragen opp for et kaldere vindtrekk fra nord og sender en havfrisk hilsen med inn til strendene.

Olav Akerlie.

Familien Akerlie.

MINDEORD

H. C. Henningsen

H. C. Henningsen.

Ved fhv. ligningsdirektør H. C. Henningsens død den 19. februar 1959, 83 aar gammel, mistede Grundtvigs Højskole en af sine bedste venner og betydeligste medarbejdere. Han var formand for skolens bestyrelse fra sommeren 1931 til marts 1957, altsaa i 26 aar, mere end en fjerdedel af skolens levetid, og han var ubetinget den mand, som har betydet mest med hensyn til at skabe gode rammer og gode kaar for denne skole.

Jeg ved, at formandsposten for denne skole var et af de kæreste af hans talrige tillidshverv, som han ikke ville opgive, før sygdom nødte ham dertil. Ved sin afgang blev han udnævnt til æresmedlem af bestyrelsen, og et maleri af ham blev ophængt paa skolen.

Man kan godt tage H. C. Henningsens liv som et eksempel paa, hvad en bega-

vet bondeknøs og højskoleelev kan drive det til her i landet, naar han har pæren i orden og hjertet paa det rette sted. Ved hans død mindede flere blade om det næsten eventyrlige i hans karriere, som førte denne jævne fynske gaardmand frem til et af statens højeste embeder, hvor han gjorde saa god fyldest, at der stod respekt om hans dygtighed og anseelse om hans navn.

H. C. Henningsen var født i Odense den 13. januar 1876 som søn af en fynsk gaardejer. Han var rundet af bonderod og blev selv landmand og var det med liv og lyst. Efter et højskoleophold og efter at han i 1901 havde giftet sig med en ung forældreløs fynsk bondepige, Laura Johanne Pedersen, blev han gaardejer, først i Ørbæk, senere i Køng og Glamsbjerg paa Fyn. Baade han og hans kone levede stærkt med i det grundtvigske skole- og kirkeliv paa Fyn, og Henningsen, der var radikal venstremand og georgeist, tog ogsaa livligt del i det politiske arbejde paa egnen, og snart blev hans evner og kræfter taget stærkt i brug i det offentlige liv. Han blev medlem af sogneraadet, i 1913 dets formand, og snart kom han ind i amtsraadet og skatteraadet, blev formand for foreningen af bymæssige bebyggelser og medlem af talrige bestyrelser og udvalg.

Fra 1918 til 1926 blev han folketingsmand for Kertemindekredsen og gjorde sig hurtigt gældende paa Rigsdagen som ordfører navnlig i skattespørgsmaal og kommunale anliggender og i spørgsmaal vedrørende skole- og kirkeliv. I 1925 blev han næstformand i Landsoverskatteraadet, hvilket medførte den store omvæltning i hans tilværelse, at han maatte sælge sin gaard og flytte til København. I 1938 blev han den første indehaver af den nye stilling som ligningsdirektør, et af de højeste administrative embeder i landet, som han bestred med stor dygtighed, indtil han i 1946 faldt for aldersgrænsen.

Da et blad engang spurgte Henningsen, om det ikke var svært for en mand, der kom lige fra ploven, at overtage chefstillingen for et stort direktorat, som beskæftigede mere end 50 jurister og nationaløkonomer, svarede han: »Det gik saa godt, som det kunde gaa, helt uden vanskeligheder. Jeg fulgte et raad, som min far en gang gav mig: »Hvis man kommer, som man er, kan man komme overalt. Stiller man sig derimod an til mere end man er, vil selv ens nabo grine ad een«. — Jeg mødte jo alle disse jurister og nationaløkonomer, der havde ofret deres tid paa at sætte sig ind i skattelovgivningen. Selv havde jeg ikke anden eksamen end underkorporalseksamen. Jeg kom som den praktiske mand, der havde haft skoen paa. Jeg vidste, hvordan livet levedes. Det var min styrke. Man skal komme som man er, saadan er det i alle livets forhold«. — Ja, Henningsen var den praktiske mand med forstand paa økonomi og paa mennesker og i besiddelse af en indre selvtillid, der gjorde at han kunde færdes med lige værdighed i borg og hytte og forhandle paa lige fod med baade høj og lav. Desuden havde han baade lyst og mod til at tumle med vanskelige problemer og en venlig og smilende forhandlingsform, der gjorde det let for ham at vinde andre for sine synspunkter og faa tingene til at glide. Ved sin afgang som ligningsdirektør sagde han, at parolen i hans tid havde været, at enhver konference med en skatteyder eller skattesnyder skulle ende med, at vedkommende efter mødet sagde farvel og t a k, — og at det næsten altid lykkedes.

Embedet som ligningsdirektør gav Henningsen mange erfaringer og stor menneskekundskab og en mængde gode forbindelser, og han varetog sit hverv saa godt, at han vandt ry som en af Danmarks meget kloge mænd. Han havde venner i alle kredse og samfundslag.

Dette skyldes nok hans elskelige væsen og hans store menneskelighed.

Henningsen fornægtede aldrig sin landlige oprindelse og bevarede hele livet sit fynske lune og tonefald. Han var ikke blot en dygtig embedsmand, men et varmhjertet menneske med et let bevægeligt sind. Han bevarede sin jævnhed og sin kærlighed til de værdier, han havde mødt i det grundtvigske aandsliv paa Fyn i sine unge dage. Derfor kunde han ikke nøjes med at begrænse sit arbejde til det embedsmæssige, men paatog sig mangfoldige opgaver som raadgiver og forkæmper for adskillige grundtvigske foretagender i skole- og kirkeliv. Han var ikke blot medlem af en mængde betydningsfulde offentlige kommissioner og udvalg, men ogsaa af flere bestyrelser i det grundtvigske arbejde. Heri havde han en trofast støtte i sin hustru, som helt ud delte disse interesser og fulgte ham overalt, hvor det var muligt. De levede et sjældent smukt hjemliv og fulgtes ad til møder og stævner. De havde gennem mange aar deres faste pladser i Vartov Kirke og fik der stor betydning ved deres nære medleven i menighedens liv. Fra 1945 til 1956 var Henningsen formand for Vartov Valgmenighed. Fra 1937 til 1951 var han næstformand for Kirkeligt Samfund. Her var han med til at sanere Grundtvigs Hus' økonomi og varetog dets interesser under dets beslaglæggelse af den tyske værnemagt i besættelsesaarene, og han var den økonomiske raadgiver ved Kirkeligt Samfunds køb af Vartov i 1947 og blev for sin indsats for Vartov udnævnt til æresmedlem af Kirkeligt Samfunds styrelse. Han var siden 1945 næstformand for Borups Højskole i København og medlem af repræsentantskabet for Krogerup Højskole. Han var friskolernes, højskolernes og de frie menigheders varme ven og kloge raadgiver.

Men her er det naturligt især hans store indsats for Grundtvigs Højskole, som skal mindes. Vi havde ganske vist lejlighed til at takke ham ved skolens 100 aars jubilæum i 1956, men det bør fremhæves igen, at naar Grundtvigs Højskole nu er en stor og velfunderet skole, saa har Henningsen hovedæren derfor. Da han blev formand i 1931, var skolen i Lyngby i en baade skolemæssig og økonomisk meget kritisk situation, som yderligere skærpedes ved, at dens mangeaarige formand, fhv. indenrigsminister Jensen Sønderup, ønskede at træde tilbage, bl. a. fordi han skulde flytte til Jylland. Jeg fik da som skolens daværende forstander lov til at prøve at finde en ny formand. Min far, som kendte Henningsen fra mange aars samarbejde om friskolesager, henledte opmærksomheden paa ham. Da jeg paa bestyrelsens vegne bad ham om at blive formand, afviste han det først, men da vi havde fortalt ham om skolens tilblivelse og forhold, og han havde raadført sig med sin kone, sagde han ja, men paa den betingelse, at jeg gik med til, at skolen skulde sælges, hvis det blev nødvendigt. Han saa straks, at det kunde blive vanskeligt at fortsætte i Lyngby, men ogsaa, at skolens krise bl. a. var en likviditetskrise, idet den ejede værdier, som kunde frigøres ved et salg. Ved skolens 75 aars jubilæum kort efter sagde han, at han vel var betænkelig ved dens fremtid i Lyngby, men iøvrigt mente, at dens økonomiske grundlag var sundt, og at der aldrig havde været saa megen brug for højskoler som nu. Vi var enige om at fortsætte skolen i Lyngby, saa længe som muligt, og Henningsen og hans kone blev ikke blot vore gode støtter, men vore nære venner i de seks aar, som gik, før salget skete i 1937. I aarsskriftet for 1937 har Henningsen redegjort for grundene til salget af skolen i Lyngby og købet af Frederiksborg Højskole, som nu blev gjort til Grundtvigs Højskole. Han løste denne opgave med heldig haand og anvendte de frigjorte midler til forbedringer og nybygninger paa Frederiksborg. Ved flytningen af skolen tog han ikke blot økonomiske, men menneskelige hensyn. Hans og mit samarbejde ophørte ikke

dermed, men blev fortsat gennem mere end 25 aar i Grundtvigs hus, i Vartov og paa Frederiksborg. Han blev mig en god og faderlig ven, af hvem jeg har lært uhyre meget. Man undskyldte, at jeg nævner dette personlige her, men det bekræfter, at et møde med ham altid endte med, at man maatte sige tak.

Mere og mere blev arbejdet for Grundtvigs Højskole en hjertesag for Henningsen. Selv sagde han derom i 1937: »Det er gaaet den nuværende bestyrelse, som det er gaaet alle dem, der gennem aarene har haft ansvaret for skolen, at der til stadighed har været en følelse af, at denne skoles tilblivelse og navn forpligtede til ikke at give op, saa længe der var en mulighed for at fortsætte«. Derfor glædede det ham meget, at skolen under C. P. O. Christiansen og fru Christiansens ledelse kom i saa god gænge, at det var ham en fryd at komme der. Han nøjedes ikke med at holde bestyrelsesmøder, men levede med i stort og smaat i skolens liv. Han deltog personlig i omlægningen af haven og indretningen af skolens smukke friluftsscene. Han og hans kone var faste deltagere ved alle elevmøder og efteraarsmøder baade i Christiansens og Haugstrups forstandertid, og de blev ikke blot venner med forstandere og lærere, men blev ogsaa kendt af de mange elevhold. Og jeg tror, at alle, der arbejdede sammen med Henningsen, kom til at sætte pris paa hans hjertelighed, hans forstaaelse og frindsind og kunde glæde sig over hans tillid og venskab.

Henningsen var med til at planlægge det store byggeri ved skolen, som nu i det væsentligste er fuldført, men maatte trække sig tilbage, da det var godt i gang. Men det var ham en meget stor glæde, at han naaede at komme med til indvielsen af de nye bygninger den 16. febr. 1958. Under mit sidste besøg hos ham kort før hans død, udtrykte han sin glæde over, at denne store opgave nu var løst og sit ønske om, at skolen maatte gaa en god fremtid imøde.

Jeg tror, at alle, som holder af Grundtvigs Højskole, vil mindes dens gamle og elskelige formand med stor taknemlighed.

Ernst J. Borup.

Alma Andersen

Den 1. august i aar døde den mangeaarige forstander for Husassistenternes Fagskole i København, frk. *Alma Andersen*, 67 aar gammel.

Når jeg gerne vil mindes hende her, er det fordi hun oprindeligt var udgaaet fra højskolen og i mange aar var lærerinde ved Grundtvigs Højskole i Lyngby. Hun var tillige i en aarrække sekretær og siden formand for elevforeningen og var i et par aar Lyngbyelevernes repræsentant i bestyrelsen for Grundtvigs Højskoles Elevforening, da de to skolers elevforeninger blev sammensluttet i 1937.

Alma Andersen var født i Silkeborg i 1892 og opvokset i et grundtvigsk lærerhjem, hvad der prægede hende for hele livet. Hun uddannede sig som husholdningslærerinde, men gik straks i højskolens tjeneste, idet hun i aarene 1914—17 blev medforstanderinde ved Vivild Højskole paa Djursland sammen med frk. Emile Döcker. Derefter var hun fra 1917 til 1928 lærerinde ved Grundtvigs Højskole i Lyngby i H. A. Rosendals forstandertid og fortsatte som timelærerinde i min forstandertid fra 1928 til 1937, samtidig med at hun virkede ved forskellige skoler i København, og hun gjorde i disse aar et stort arbejde for elevforeningen.

I 1938 blev hun forstander for Husassistenternes Fagskole og ledede denne skole dygtigt og sikkert, indtil hun i 1958 trak sig tilbage fra denne stilling, antagelig fordi hun følte, at kræfterne begyndte at svigte.

Alma Andersen var en meget dygtig og grundig lærerinde, især i husholdning, sundhedslære og husholdningsøkonomi, og har udgivet flere lærebøger om disse emner. Men hun spændte videre og var i hele sin indstilling en god højskolelærerinde. Hun var tillige et betydeligt menneske, solid og rolig i sin fremtræden og trofast i kærligheden til sit arbejde og til mennesker.

I Lyngbytiden kom hun med i Dansk Kvindesamfunds virksomhed i nært og frugtbart samarbejde med den kendte og betydelige Lyngbyforfatterinde Gyrithe Lemche. I 1936 blev hun medlem af Dansk Kvindesamfunds hovedbestyrelse og beklædte i en lang aarrække posten som samfundets kasserer. I aarenes løb fik hun mange andre tillidshverv, bl. a. som medlem af Statens Husholdningskommission 1938—39, af repræsentantskabet for Kvindernes Bygning i København, af bestyrelsen for Jægersprisstiftelsen, for Danske Kvinders Nationalraad og medlem af Simeons sogns menighedsraad m. m. ligesom hun blev hædret med ridderkorset.

Alma Andersen var en kvinde, hvis kræfter blev taget stærkt i brug paa mange omraader, og som gjorde god fyldest overalt, hvor hun virkede. Derfor vandt hun sig ogsaa mange venner i forskellige kredse. Ved hendes begravelse i Aarhus den 9. august var mange af dem tilstede, og der blev talt smukke mindeord om hende. Jeg er sikker paa, at hendes gamle elever og medarbejdere fra Grundtvigs Højskole ogsaa vil mindes hende med tak.

Ernst J. Borup.

Lars Englund

Ved midsommertid meddelte de svenske aviser, at Lasse Englund var død på Umeå sygehus 42 år gammel efter en trafikulykke. Han var i 1939—40 svensk lærer på Grundtvigs Højskole og bevarede helt til sin alt for tidlige død forbindelsen med skolen. Han var forfatter og siden 1948 højskolelærer på Vindeln folkhögskola i Västerbotten. Om den førstnævnte del af hans virksomhed skriver redaktør Hans Dhejne i Sydsvenska Dagbladet följande smukke mindeord:

Lars Englund var den spenslige efeben i mellangenerationens poesi. Med nerverna på spänn var han ständigt på jakt efter förfinade artistiska sensationer. Hans böcker var aldrig omfångsrika. Hans register var begränsat och han gick aldrig utanför sitt format och sin stil.

Englund hade mottagit djupa intryck av kinesisk och japansk lyrik; en liten kollektion japanska dikter föreligger i tolkning efter engelska omdiktningar. Vid ett besök som han gjorde mig en gång omtalade han, att han intresserat sig för Conradson, en poet som i början av seklet skrev diktsamlingar med så signifikativa titlar som »Skyarne«, »Friska sorgens källa« och »Hjärtats frid, den blödande«. Något litet gemensamt med Conradson har han väl, men eljest är han sig själv i stort sett. Den fina, tunna, spröda tonen i hans poetiska miniatyrer har en egenomlig personlig skälkning.

Någon större variation finner man inte i hans lyrik. Man han hade drivit sin konst till fulländning. Man kan oförbehållsamt beundra det poetiska uttryckets renhet och konkretion: »Friskt som syre i blodet — svalornas/skri efter regnet!« Det spelar av ljus och vattenglitter som florstunn och fjunlätt, vindrört, slån-bärsfrisk, linnevit, brinnerblått, bitterblek, regntyst ger en föreställning om tonen och färganslaget i hans små poem, som har något av akvarellens vattenklara

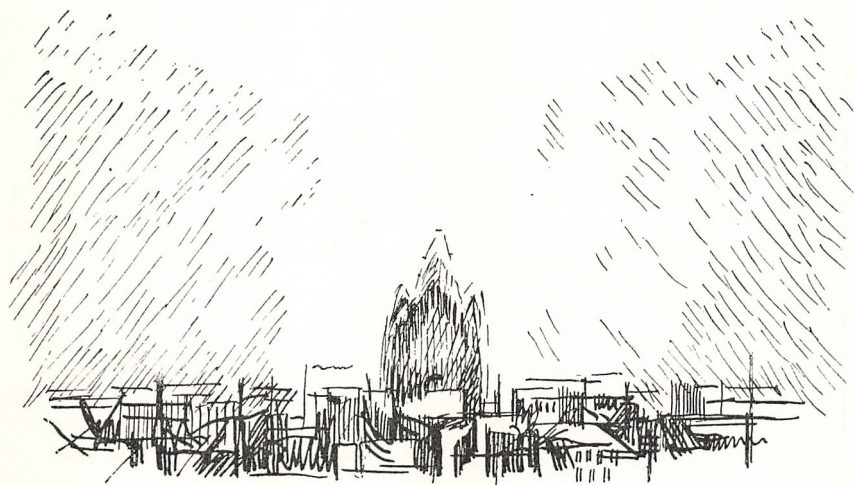
friskhet eller en blommas graciösa byggnad. En viss preciositet kan han ju inte frånkännas, men den hör egentligen till hans genre.

I hans första diktsamling som har den vädjande titeln »Säg du« (1941) finns följande dikt, som får stå som slutvignett till dessa minnesrader:

*Att ödmjuka sig intill livet
och intill döden.
Att stå i jorden såsom en
blommande lind
Eller såsom ett kors.
Att ständigt vandra längre bort
men alltid vara hemma.
Att ödmjuka sig
att leva.*

I septembernummeret af Bonniers litterære Magasin har Stig Carlson offentliggjort et lille digt til hans minde:

*Fjärilsommaren svartnade
och en kall vind drog genom gräset.
Svalvinge, säg så skör du var!
Den starka dagen torkar in i handens fåror
och ett skri av smärta
iossnar ur nattens fågellunga.
Länge vakar den bleka skuggan
av ditt ords skygga konturer.*

Johs. Hofmeister: Vær velkommen, Herrens år.

SKOLEÅRET 1958-59

Et af de glædeligste træk i det sidste højskoleår har været en mindre ændring i elevtilgangen. De mandlige elevers antal gik påny frem efter flere års fald. Før den anden verdenskrig var der taget for hele landet omtrent lige mange mandlige og kvindelige højskoleelever. Kort efter krigen stagnerede det samlede elevtal. Det skete imidlertid på den måde, at pigetallet blev ved med at have fremgang, mens antallet af mænd sank meget. Ca. 1950 gik det så hurtigt nedad med de mandlige elever, at endog det samlede tal begyndte at vige. 1950—51 tabte højskolerne i alt syv procent af deres elever. Samme år var pigetallet 1500 større end mændenes tal. I løbet af 50'erne er der sket en stabilisering og også kommet ny fremgang, men især en pigefremgang, indtil der endelig i fjor og igen i år øjensynligt er indledt en ny opgang for de mandlige elever. Der er givet gode forklaringer på karle-tilbagegangen, som jeg ikke skal repetere. Hovedårsagen til den begyndende nye fremgang er utvivlsomt det solide ekstra statstilskud for forhenværende soldater. Det er rigtignok en ordning, som allerede har nogle år på bagen; men de første år havde mange af de unge mænd fået det indtryk, at »soldaterunderstøttelsen« kun gjaldt én gang, og at det derfor måtte være fordelagtigst at benytte den til et ophold på en landbrugsskole. For manges vedkommende var fagskolen jo af længere varighed end folkehøjskolen, hvorfor det naturligvis var økonomisk klogest at få det særlige tilskud dértil. Nu véd alle, at de kan få »soldaterunderstøttelsen«, både når de skal på

højskole og på fagskole. I hvert fald har et flertal af de mandlige højskole-elever nu aftjent deres værnepligt, og tallet viser som sagt opadgående tendens. Det ville også være en trist sag, om de unge mænd skulle nøjes blot med en militær og faglig skoling. Ved siden af den nødvendige faglige forberedelse i ungdomstiden er der i vore dage med de mange samfundsmæssige strukturforandringer og med den voksende vekselvirkning med omverdenen i stigende grad brug for en ren menneskelig forberedelse til manddomstiden. Bliver de unge mænd borte fra højskolen, hvad grunden end kan være, vil det komme til at mærkes som et minus både for de enkelte, for hjemmene og for samfundet. Det vil rokke noget ved sansen både for det personlige liv og folkelivet. Det vil medføre ringere forståelse for andre klasser og andre nationer. Politiske og sociale grøfter bliver dybere, hvis den folkelige oplysning ikke kan få sin plads. — Et helt andet spørgsmål vil imidlertid melde sig, efterhånden som de mandlige elever igen indtager deres pladser på højskolerne, nemlig hvor pigerne skal være. Men det skal vi snakke om en anden gang.

VINTERSKOLEN

I år var det en fornøjelse at følge vintereleverne rundt til deres værelser, ikke blot i den ny nord-fløj, men også i den gamle hovedbygning, hvor alt var istandsat og ny-møbleret med senge, der var lange nok, borde, som var større, og lamper, der var bedre og flere af. Elevflokket på 162 var sammensat af 78 piger og 83 unge mænd. 74 kom fra Nørrejylland, 22 fra Sønderjylland, 20 fra Fyn, 31 fra Sjælland, der var to bornholmere, en samsing, en grønlander, en sydslesviger og en islænding, der var fem nordmænd, en svensker og tre fra De forenede Stater. Ikke mindre end 91 havde været på en efterskole eller ungdomsskole, 31 havde gået på realskoler eller gymnasier og 11 havde tidligere været på højskoler eller landbrugsskoler. Gennemsnitsalderen lå mellem 21 og 22 år.

I lærerkredsen var der kun én ændring, idet lærer *Nils Zandhers* fra Kungälv blev os en god ny kollega. Med undervisningsplanen skete kun få forandringer. Anton Mariegaards særhold undergik en fornyelse og fik i pagt med tiden navnet »Europæisk samarbejde«. En række af de spørgsmål, som vi oftest ser omtalt i avisen, blev her taget op til gennemgang: Hvor skal vi komme af med vore landbrugsprodukter? Hvad sker der med dansk industri, hvis vi bliver en del af en europæisk sammenslutning? Kan vi beholde vor levestandard, dersom vi ikke mere politisk og økonomisk skal være os selv? Og hvad med kulturen under sådanne forhold? Holdet fik så stort tilløb, at det gav vanskeligheder med inddelingen i særholdsgrupper. Det samme var tilfældet også med faget vævning, hvor sædvanligvis kun en lille gruppe ønsker at være med. Som nyt særhold var »selvarbejde« sat på planen; det foregik på biblioteket, og Christiani stod til rådighed for de selvarbejdende. Mens inddelingen af særhold altså voldte besvær, foregik frifagsinddelingen med et minimum af omflytninger. Men også sprogundervisningen bød på vanskeligheder; det viste sig til sidst nødvendigt at oprette hele fire engelskhold.

I det daglige skoleliv blev det »indre demokrati« udvidet med godt resultat. Efter en uges forløb varetog eleverne selv hver dags sidste ordensforholdsregler; lærernes afteninspektion blev afløst af en stiltiende selvdisciplin. Fredagens »åbne huse«, som også var noget nyt, faldt ud til de flestes tilfredshed, tror jeg. I det store og hele må vi sige, at hvad vinterens elevhold »lovede«, da det kom,

»Genboerne«.

»holdt« det også, og det blev en god vinter med et tiltalende kammeratskab, praktisk taget uden klikker og dejligt fri for det såkaldte »hængedaskeri«.

Før jeg går videre med min beretning, må jeg nævne, at dagen efter, at eleverne var mødt, hejste vi flaget for vor nye nabo, Lyngby Landboskole, der blev genindviet, samtidig med at de nye bygninger, som ligger på Ulle-rødgårds marker, blev taget i brug af en fuldtallig skare elever. Hermed er det gamle naboskab mellem de to skoler påny etableret. Historien beretter kortelig, at Grundtvigs Højskole og Lyngby Landboskole, der er landets ældste egentlige landbrugsskole, var naboskoler i Kongens Lyngby i 47 år fra 1890 til 1937, idet Grundtvigs Højskole i 1890 flyttede ud fra København og købte landbrugsskolen, som den derpå ejede i hele fyrretyve år indtil 1930. En kort tid blev de to skoler tilmed drevet sammen af J. C. la Cour. Det viste sig naturligvis hurtigt upraktisk og blev standset i 1892, da Hans Rosendal overtog Grundtvigs Højskole.

De gamle elevskrifter fra højskolens Lyngby-tid fortæller dog om en omfattende kontakt mellem de to skoler. Ved landbrugsskolens genindvielse udtalte både dens forstander, N. Dyrbye, og Grundtvigs Højskoles formand, forstander Ernst J. Borup, Vartov, gode ønsker for det fornyede naboskab. I dette efterår har vi foreløbig samarbejdet om at klare en række store kursus.

MÅNEDSMØDER, DISKUSSIONS- OG FORENINGSAFTENER

I vinterens løb afholdtes en række velbesøgte månedsmøder. Ved det første i november talte biskop *Christian Schjelderup* fra Hamar i Norge. Schjelderup har gjort en stor indsats for oprettelsen af Nansenskolen i Lillehammer, et humanistisk akademi. Under krigen sad han en tid i tyskernes fangelejr på Grini, hvor han fik betydning for mange af sine medfanger. Senere har han spillet en stor rolle i den religiøse debat i Norge, hvor hans hovedmodstander er indre missions høvding, professor Hallesby. Sit foredrag havde han kaldt »Kampen om livssyn«. Han sagde bl. a.: »Vore illusioner, om at verden går fremad, er bristede. Videnskaben får stadig større praktisk herredømme, og der kan i dag ikke være tvivl om, at materialismen er sat i højsædet. Man må spørge sig selv, om livet da ikke har anden mening end arbejde og jag. Man kan også se livets utilstrækkelighed og opdage, at den lykke, man stræbte efter, er som blomsten, der alt for hurtigt visner. Men selv om vi famler i blinde, må vi ikke resignere.

Vi må tro på frihed, sandhed, kærlighed og ret. Dette er en kæmpende humanisme, ikke blåøjet naivitet. Det er svært at tale om religion. Der må personlig kamp til for at finde en livsholdning — men der findes alligevel noget, som giver større kraft til det gode, nemlig den verden, som den kristne tro kan føre et menneske ind i«. — Månedsmødet sluttede med underholdning ved en dygtig dobbeltkvartet fra *Unge Akademikeres Kor* i København. — Det næste møde var et adventsmøde, hvor valgmenighedspræst *Solveig Bording* fra Nørre Ørslev på Falster talte om, hvordan julen er blevet modtaget af jordens forskellige folkeslag. Om aftenen var der sang og musik ved organist *Aage Lund og frue* fra Randers. — I januar talte højskolelærer *Richard Andersen*, Askov, om Frankrigs nyeste historie, et foredrag, som nok var svært at følge for mange, men dog gav en god baggrund for at forstå det land, hvis begivenheder og udvikling meget ofte har været som et barometer for tilsvarende strømninger i andre europæiske lande. Om aftenen fortalte forfatteren *Bjarni M. Gislason* om vor tids Island og viste lysbilleder derfra. Han sluttede med at fortælle *Gunløg Ormetunges* saga. — Februardødet holder vi altid sammen med Sønderjysk forening for Hillerød og omegn og helst på Nordslesvigs afstemningsdag. I år blev mødet dog flyttet en uge for ikke at kollideres med fastelavn. Forstander *Niels Bøgh Andersen* fra Nordens sydligste højskole, Jaruplund, holdt foredrag om dansk folkelighed i Sydslesvig. Han udtalte bl. a., at den største værdi, de dansksindede har, er det danske sprog. Skal danskheden bevares, må sproget derfor genskabes. Da det i sin tid gik tabt, var der i Sydslesvig ikke mere noget folkeligt fællesskab. Det var anderledes i Nordslesvig, hvor sproget bevaredes, og hvor folkeligheden derfor — bl. a. gennem de danske sange — blev holdt i live gennem hele den tyske periode. Det bedste, vi kan gøre for de unge i Sydslesvig, er derfor nu at lære dem et åndeligt og teknisk fuldkomment sprog. *Bøgh Andersen* fremhævede iøvrigt, at det på en måde er lettere at være dansk syd for grænsen nu end tidligere. Alle i Sydslesvig betragter Danmark som et land, der er Tyskland jævnbrydigt i national henseende, og ingen anser det at være dansk for noget mindreværdigt, således som mange tysksindede tidligere så på dem, der følte sig knyttet til folket nord for Kongeåen. — Dette møde afsluttedes smukt af sangkoret under *Kramers* ledelse. Vinterens sidste månedsmøde havde forfatteren *Jørgen Bukdahi*, Askov, som foredragsholder. Han talte om spændingen mellem øst og vest, idet han betragtede problemet på baggrund af det budskab, vi har fået fra Rusland igennem *Boris Pasternak's* roman »Dr. Zivago«. — Ved aftenmødet var der underholdning af det musikalske ægtepar *Hanne Petri og Kanny Sambleben*; desuden læste *Karen Nielsen* digte af *Nis Petersen*.

Jeg er ikke sikker på, at vinterens diskussioner havde så mange aktive deltagere som ofte før. Alligevel blev det nogle gode torsdagsaftener takket være vore gæster. Blandt emnerne kan nævnes »Arbejderbeskyttelse« med civilingeniør *Grete Jensen* fra Fabrikstilsynet som indleder. Hun har tidligere irriteret en lang række debattører frem, men der var i år meget, som tydede på, at det overvejende flertal delte hendes synspunkter. Emnet »Farlig ungdom« havde sekretær i Socialt boligbyggeri, *Jørgen Andersen*, som indleder. På en levende måde lukkede han op for en verden, som de fleste i forvejen kun havde et skævt indtryk af fra nogle dårlige film, især *Johs. Allens*, og fra sensationsaviserne, navnlig *B.T.* og *Ekstrabladet*. En aften var »De europæiske markedsplaner« på tapetet med indledninger af folketingsmand *Søren Andersen* fra venstre og parti-sekretær *Niels Mathiesen* fra socialdemokratiet. Den næste politiske aften var

en debat om »Forsvaret«. Denne gang havde kaptajn *Harder* ordet som repræsentant for de konservative og desuden en gammel Frederiksborg-elev, fhv. folketingsmand, redaktør *Johannes Christiansen* fra det radikale venstre. Ved den sidste diskussion var folketingsmændene *Niels Andersen* og *Hans Knudsen* fra retsforbundet og socialdemokratiet ordførere om »Beskatningsspørgsmål«.

Var der nogen passivitet over diskussionerne, så lå vore »foreningsaftener« i 1958—59 til gengæld over gennemsnittet. Vi lagde ud, som vi nu og da tidligere har gjort, med »Danske i det fremmede«, hvor hele 19 mand (kvinder indbefattet) gav os interessante beretninger fra længere ophold i Island, USA og Ægypten; også fra England og Norge blev vi præsenteret for en række oplevelser. Næste foreningsaften var »Nordisk aften« med grønlandske sange ved familien Rosing, norsk dramatik af Henrik Ibsen, lejrball i »finska skogens djupa sus«, svenska gluntar, færøske digte og en dansk skovtur med rullepølse og leverpostej på maden. Efter kaffepausen fortsattes med sketchs fra tribunen i spisesalen. Efter jul kom endnu en god aften med et ekstemporalspil om ungdommens holdning til fritidslæsning, musik og kunst, og bagefter, skal jeg love for, fik tilskuerne luft for al tilbageholdt diskussionslyst. I marts var »ungdomsforeningen«s program fremførelsen af en retssag ved et nævningeting. Det drejede sig om en alvorlig forbrydelse, en drabssag, og planen var at vise, hvordan retsmaskineriet fungerer i et sådant tilfælde. »Skuespillet« var bygget på Blichers novelle »Præsten i Vejlbj« og på det stof, som Blicher har haft som grundlag for novellen. Det hele var stillet til rådighed af dommerfuldmægtig Torben Gelting, Hillerød, men bearbejdet noget af Bjerre, så eleverne kunne bruge det. Der var endnu flere »foreningsaftener«, men noget må jeg overlade til »medlemmernes« egen erindring.

Udenfor programmet fik vi i vinterens løb en del gæster, som talte for os. Der var doktor *Gregersen* fra Harvard universitetet i USA, som fortalte om »Scandinavian Seminars«, den organisation, der formidler unge amerikaneres ophold på nordiske folkehøjskoler. En november eftermiddag var vi alle indbudt til at bese »Lyngby«. Ved samme lejlighed overværede vi et interessant foredrag af den fhv. danske landbrugsattaché i Moskva, *Leo Ranék*, som nu er udvist af Sovjetunionen. Bagefter var der lysbilleder med et utal af kulørte solnedgange over diverse russiske flodlandskaber. En januarmorgen talte den tidligere formand for De danske ungdomsforeninger, forstander *Jens Marinus Jensen*, om »Nordisk ungdomsarbejde«. Ved middagsbordet en dag i februar fortalte undervisningsminister *Bradiah* om sit hjemland, Mysore i Indien. Og endelig fik vi foredrag om Grønland af den vordende grønlandske højskoleforstander, *Nikolaj Rosing*, kort før han i marts forlod vinterskolen for efter »Hans Hedtoft«s forlis at overtage Augo Lynges plads i folketinget.

FESTER, UDFLUGTER SKUESPIL *m. m.*

Ind i højskoletidens daglige arbejde slynger sig hvert halvår en kæde af fornøjelige afbrydelser. Der er altid nogle hjemmeaftener rundt om i lærerhjemmene; måske burde det være oftere, fordi det er så god en måde at lære hinanden at kende på; når elevflokket er stor, må alle gøre en ekstra indsats med det for øje. — Så var der lørdagsunderholdningerne, som elevbestyrelsen tilrettelagde — eller rettere elevbestyrelserne, idet vi skiftede ofte — vist hveranden uge —

»Sommerfest«.

Valgstemning.

Nils Zandhers.

Bertha Frandsen.

Inge Kristensen.

dels for at mange kunne være aktivt med, og dels fordi en bestyrelse, der sidder hele vinteren, får alt for meget at gøre, så det går ud over skolearbejdet. De hurtigt skiftende bestyrelser bevirkede også, at programmerne blev noget bedre; der var flere muntre aftener, men også enkelte, hvor man lagde morskaben på hylden — jeg tænker på den lørdag, vi så skuespillet »Hun, som bærer templet« af Karin Boye. — Nogle aftener var der oplæsning, vi husker Emils Martin A. Hansen-fortællinger og Kramers sjove krøniker og viser. Nogle gange læste lærerkredsen skuespil, Paul Géraldy's »De store drenge«, Priestley's »En inspektør ringer på«, Milne's »Drengen vender hjem«, August Strindberg's »Påske« o. fl. Elevernes vinterskuespil var i år Hostrup's lystige studenterkomedie »Genboerne« med Bent som en gevaldig von Buddinge. Den løb af stabelen ved vinterfesten fastelavnssøndag. Tre dage senere gentog vi forestillingen offentligt under så stor tilstrømning, at flere desværre måtte gå forgæves. — Foruden skuespillene var der også en del film i »Frederiksborg Biograf« i foredragssalen. Vi så »Indianerdrengens flugt«, »Kongen bød«, »Den gode jord« o. fl.

Udflugterne fulgte de gamle traditioner. Der var den første søndags travetur til Fredensborg igennem Gribskov i mildt vejr, høj luft, ualmindelig mange farvede blade på træerne, sang undervejs og hjem med ømme tæer og vabler på hælene; folk er ikke mere i vane med at gå, men vi prøver endnu nogle år på den måde. Turene til Æbelholt kloster og Helsingør tog vi også allerede i november; desværre må pigerne ikke mere komme med på skibsværftet — det distraherer arbejderne! — og de går således glip af at opleve forholdene på en stor, barsk industrivirksomhed. Sidst i november mødte os en overraskelse, da vi en aften som sædvanlig samledes til kaffe. Var det en forsinket høstfest? Eller var der kommet gæster fra slaraffenland? Bordene var pyntet med efterårsløv, kastanier, majs, bananer, appelsiner, druer, korn og tændte, høstbrune lys. Det var vore tre amerikanere, Carolyn, Mary Ann og David, som ville give os et indtryk i farver, fortælling og sang af den amerikanske, nationale helligdag, »Thankgivingsday«, taksigelsesdagen. Vi var taknemmelige for, at de på den måde ville dele noget godt fra deres eget land med os, ligesom vi vinteren igennem i sjælden grad mærkede, hvor ivrige de var for at lære Danmark og Norden at kende. Sådan, som de tre kom til os, bør man komme, når man rejser til et andet land. — Før jul havde vi endnu tre særlige oplevelser. Den første lørdag i december holdt vi fætter- og kusinebal med mange gæster; det blev en fin aften. Før har vi haft festen umiddelbart efter nytår, men det viste sig at være en god ordning at rykke den frem før jul. Allerede i den anden uge af december faldt det ind med frost og snefald. Alligevel fik vi så godt vejr til Københavns-turen, at vi kunne begynde med en gennemgang af Frilandsmuseet i Lyngby. Dernæst besøgte FDB's fabrikker på Amager samt Folketinget og sidst, men ikke mindst Det kongelige Teater, hvor endnu et elevhold fik lejlighed til at se nogle af landets bedste skuespillere i Henri Nathansens »Indenfor murene«. Nogle få dage efter vandrede Sancta Lucia med sit følge forbi os i grålysningen, og Zandhers berettede om Staffan stallardrängs og den nordiske Lucias fremmede oprindelse. Nu nærmede jul sig. Adventstonerne klang ved morgen og aften, ja, i timerne med. Elevskriftet blev pakket og sendt som en hilsen til alle de gamle elever. Og i løbet af få dage kom juleafslutningen med salmer, juleborde, sangkor, tale, krybbespil og ferieforventning, som da vi var børn. Også i år læste Emil Petersen for os Johs. Jørgensens digt »Bethlehem«:

*O, Bethlehem, du julestad,
oprunden er de tide,
da du skal atter gøre glad
den hele verden vide,
og de, som tro, og de, som ej
vil vandre korsets trange vej,
i Bethlehem de mødes.*

*Ak, sandhedsordet, er det kun
en skøn og gammel sage?
Hin første juleaftenstund
i kong Herodes' dage,
den rinder Eder dog i sind
hvert år, når julen ringes ind,
og I må se tilbage.*

*Lad slid og slæb, lad gøgl og løgn
kun fylde dagens færden.
Der kommer dog et helligt døgn,
født i en anden verden.
Når året langsomt rinder ud,
det kommer som en sne fra Gud.
en sne af fred på jorden. . .*

— — —

Med et par forsinkelser mødte alle plus to vestjyske amerikafarere igen den 4. januar. Det er altid spændende, om der kommer sygdom i flokken lige efter jul, når det »barske« højskoleliv igen skal begynde. Men vi slap i år, og vi slap praktisk talt hele vinteren. Hvad der kunne være tilløb til, blev kyndigt og hurtigt stoppet i opløbet af *Emilie Mortensen*. — Kort efter nytår holdt skolens bestyrelse møde, hvor man besluttede at købe to byggegrunde af Harløse kommune lige vest for skolen. Det er planen at bygge to lærerboliger der. Desuden skal der være en mindre bygning med garager og udhusplads for beboerne i Ole Jensens hus, da hverken den sidste af de gamle cyklestalde eller det nuværende udhus kan stå længere. I øjeblikket er en arkitekt i færd med at skitsere, hvordan det skal ordnes.

Midt i januar kom så udvekslingen med *Wendelsberg folkhögskola*. Lærer *Arne Svensson* kom her med 60 svenske elever og *Olav Akerlie* var nordpå med 70 af vore. Det gik temmelig godt med forbrødringen, selv om den svenske skoles elevsammensætning er væsentlig anderledes end på Frederiksborg. Kun en trediedel af eleverne på *Wendelsberg* vender tilbage til deres tidligere arbejde, de øvrige skifter erhverv. Desuden er kun en trediedel fra landbrugerhjem, mens godt en tredjedel er fra egentlige byer. Ugen var vellykket, timerne blev fulgt med flid, udflugterne med energi, ikke mindst *Københavns-turen*, hvor svenskerne rigtigt mødte Danmarks nyeste historie i *Ryvangen*, på *Frihedsmuseet* og i *Det Kongelige*, hvor vi så *H. C. Branners* nye skuespil »*Thermopylæ*« med motiv fra besættelsestiden. Vi fik et glad gensyn med vore egne *Sveriges-farere* søndag den 25. januar, efter at svenskerne var draget af lande, belæsset med 400 stk. wienerbrød. Nogle aftener efter aflagde de hjemvendte en fornøjelig rapport for

åben tæppe om deres oplevelser og bedrifter hinsidan. — En søndag i februar delte Emil Petersen og jeg flokken; han var i kunsttemplet Louisiana med sin flok, jeg på Sophienborg med min. På den tid var forberedelserne til vinterfesten i fuld gang. Gymnastiksalen var optaget af »skuespillere« næsten hver aften. Fastelavnssøndag kom ikke færre end 125 gamle elever. Vilhelm Nielsen prædikede. Bjerre talte om den russiske roman »Dr. Zivago«. Om aftenen løb elevkomedien af stabelen med nogle af lærerne i hovedrollerne. Og til slut dans. Fastelavnsmandag fik det sædvanlige brogede forløb med Tøpholm, Zandhers og Mariegaard som kommerse-råder.

Torsdag den 19. februar døde skolens tidligere formand, fhv. ligningsdirektør *H. C. Henningsen*. Andetsteds i årsskriftet har skolens nye formand, Ernst J. Borup, fortalt om Henningsen. Karen og jeg fik den glæde at have Henningsen til formand i vore første seks år på Grundtvigs Højskole. Han var en god mand; det så vi straks, den første gang vi mødtes med ham og fru Henningsen på Højskolehjemmet i Middelfart for at forhandle om overtagelsen af Grundtvigs Højskole. Så længe han kunne, fulgte han skolen med virksom interesse. Han hjalp os med rigtige økonomiske dispositioner under byggeriets forberedelse; men også i mange andre henseender nød vi godt af hans og fru Henningsens gode råd og omsorg, ikke blot når de kom til bestyrelsesmøderne, men også ved mange andre lejligheder — elevmøderne og efterårsmøderne svigtede de således aldrig, og vi var taknemmelige for at have dem i vort hjem. Men læs nu, hvad Borup fortæller om Henningsen foran i bogen her.

Fra denne vinter er der endnu at berette om en god forældredag midt i marts med ca. 125 gæster fra hele landet. Efter et kaffebord holdt jeg foredrag, hvorpå der var gymnastikopvisning. De to pigehold blev ledet af Cecilie Tøpholm, de to mandlige af Bent Jakobsen. Efter middagen underholdt vinterens elevsangkor, dirigeret af Sigurd Kramer. Derefter opførte nogle af eleverne Thornton Wilder's lille skuespil »Den lykkelige rejse«, instrueret af Agnete Bjerre. Den festlige dag sluttede med kaffebord i spisesalen. Et par dage efter tog vi på vinterens sidste udflugt. I fint forårssolskin besøgte alle Radiohuset og Koføeds skole, derpå var vi delt i grupper på Middelaldersamlingen i Nationalmuseet, Zoologisk museum, Synagogen, Statens museum for kunst o.s.v. Om aftenen var vi to steder, en del så Thornton Wilder's »Vor by« på Alléscenen, resten var til kongelig ballet, Giselle og Frk. Julie.

Til billedet af vinteren hører også skolens gæster, af hvilke eleverne jo kommer i berøring med nogle. Det gjaldt i år bl. a. den japanske gårdejer Yasuhiko Kato, hvis far har drevet en højskole i Japan efter dansk inspiration. Men der var flere udlændinge, bl. a. fra Calcutta i Indien, fra Tyrkiet, Jugoslavien og Tyskland. Af indfødte havde vi et længere besøg af Kr. Killemosse, Vallekilde, der kom med en bogudstilling for delingsførerne.

På grund af påsken var den sidste uge meget kort, idet skærtorsdag den 26. blev afrejsedag. Et tidligt forår havde da allerede meldt sig, forårsarbejdet i naturen var langt fremme i mange egne, arbejdet ventede umiddelbart på de fleste. Vi lagde mærke til, at flere end sædvanligt tog arbejde i udlandet, i Norge, Sverige, England, USA og særlig mange på Island. Ved afslutningen overrakte vinterholdet os en pengegave til skolens udsmykning; den er nu anvendt til indkøb af et smukt relief, en kopi af et stykke dansk middelalderkunst. Det er ophængt i den blå gang foran den ny gymnastiksal. Vi er taknemmelige for det, men mest for den gode skolevinter, som vi fik med årgang 1958—59.

April måned bragte et par godt besøgte Frederiksborg-møder på Åbybro og Vojens ungdomsskoler og enkelte andre møder rundt om i landet. Hjemme var der travlhed i haven og med rengøring. Fra køkkenet rejste Nora Gardshorn og Inga Stensgård, som vi takker for godt arbejde. Midt i april kom Munka-Ljungby folkhøgskolas elever med forstander Fryksén i spidsen på besøg. I den sidste uge før sommerskolen havde »Scandinavian Seminars« afslutning her for alle de amerikanske elever, som i den forløbne vinter havde været på højskole rundt om i Norden. Samtidig fejrede man 10-året for dette foretagende, som højskolelærer Åge Rosendal-Nielsen hele tiden har været primus motor i.

Det vi vil huske mest fra april 1959 er dog familien Akerlies opbrud og afrejse. Olav Akerlie har været knyttet til Frederiksborg helt fra 1946, dog med en række afbrydelser, mens han i Oslo tog sine eksaminer og — en enkelt vinter — var lærer på Nordiska folkhögskolan i Kungälv. I vor tid har han været her undtagen halvandet år. De senere år var han ikke blot norsk lærer, men beklædte en fuld lærerstilling. Jeg skriver på manges vegne, når jeg siger både Inger og Olav tak for årene på Frederiksborg, for dygtig undervisning, for aldrig svigtende vilje og lyst til dagligt samarbejde om alle de mange pædagogiske og praktiske spørgsmål, som hele tiden dukker op, og ikke mindst for venligt dagligt samvær gennem årene. Vi glæder os over, at de to nu sidder som forstanderfolk på Norges nyeste højskole i Hallingdal — det glæder os også, at de allerede på deres første vinterhold har et par »gamle« Frederiksborg'ere. Vi håber, flere vil følge efter, fordi vi ved, at hos dem vil det være godt at komme på højskole.

SOMMERSKOLEN

åbnede den 3. maj med sol i haven og grønne blade på træerne. Elevtallet viste, at sommerskolens nedadgående tendens endelig er ved at høre op for vort vedkommende. Vi blev 79, deraf var fire norske, to færinger, tre svenske, tre islændinge og desuden var her en schweizisk og en tysk pige. Laver vi en smule statistik viser den, at 56 procent var jyder (indbefattet sønderjyderne), 28 procent øboer og 16 procent var fra andre steder, især de nordiske lande. 36 procent havde været på efterskoler eller ungdomsskoler. 23 procent i realskoler eller gymnasier og 14 procent havde før været på højskole.

I lærerkredsen var der et par nye ansigter. *Inge Kristensen* fra Ølstykke, uddannet på Kerteminde, kom som ny og dygtig kjolesyningslærerinde. *Anna Rydstedt* glædede os med for femte gang at komme som svensk sommerlærerinde. En fhv. norsk præst, *Asbjørn Hernes*, medvirkede som norsk lærer. På vævestuen var *Lisbeth Vestergård* Karens medhjælper. Een måtte vi savne, nemlig *Bjerre*, som fra midten af april havde orlov i fire måneder for at deltage i et kursus i Indien. Fra lærerkredsen må desuden berettes, at *Cecilie Tøpholm* ved midsommertid blev indlagt på Rigshospitalet, efter allerede i nogle uger at have måttet støtte sig meget til Bertha Frandsens hjælp i gymnastiksalen. Heldigvis var vor gode bekendt, lærerinde *Jytte Schacht*, Humlebæk, som tidligere har været håndarbejds-lærerinde her i tre somre, straks villig til at overtage vikariatet for Tøpholm, og hun klarede den vanskelige opgave at dumpe ned midt i en delingsførerruddannelse.

Der skete ingen ændringer i undervisningen, udover at vi jo måtte dele Bjerres timer. *Christiani* og *Emil Petersen* tog sig af verdenshistorien og *Bent Jakobsen* fik foreningskundskaben. Af nyt forsøgte den norske lærer sig med musikfor-

ståelse, men det lykkedes desværre ikke rigtigt, skønt interessen og tilslutningen var stor nok.

Som vi plejer, samledes vi allerede den anden aften, eleverne var her, til mindefest for Danmarks befrielse den 5. maj 1945. *Vilhelm Nielsen* prædikede. Det er mærkeligt for os, at vi nu har elever, der praktisk taget intet husker om denne begivenhed, fordi de kun var tre-fire år, da den indtraf. — Så kom skolearbejdet i gang; men næppe var vi begyndt, før afbrydelserne kom i form af maj måneds lidt for rigelige antal helligdage. Kristi himmelfartsdag havde vi en yndig Fredensborg-tur igennem de solskinslyse forårsskove. Pinsen meldte sig i år bare 14 dage hen i maj. Det var uheldigt, men alligevel tog over halvdelen på ferie. Vi, der blev hjemme, fik en fin natteudflugt til Nødebo, Esrum sø og Gribsø i Gribskov. På det tidspunkt var den lange 1959-sommer allerede begyndt med over 20 graders varme. — Kort efter pinse opførte nordsjællandske amatører H. C. Branners skuespil »Søskende«. Det er et godt, men trist spil om menneskets tilsyneladende uafhjælpelige ensomhed — selv mellem søskende kan der rejse sig mure, der helt spærrer for det fællesskab, som fandtes i barndommen. — Sidst i maj var der månedsmøde med fhv. forstander *Johs. Terkelsen* fra Ry højskole som foredragsholder. Han fortalte livligt om Israel, som han netop havde besøgt. Om aftenen læste skuespillerinden, fru *Asta Esper Andersen Leck Fischers* fortræffelige skuespil »Frisøndag«. — Lige før månedens udgang var vi alle i København i sol og varme; vi begyndte i Frilandsmuseet ved Sorgenfri, derpå fabriksbesøg, så Frihedsmuseet og til sidst en god aften i Det kongelige Teater (»Indenfor murene«).

Grundlovsdag var vi alle inviteret på egnsbesøg i Helsingør, hvor vi blev budt velkommen af formanden for Kirkeligt samfund, fhv. forstander, gdr. *Svend Dræby*. Egnsbesøget var særlig vellykket i år, ikke blot fordi vi slap for den sædvanlige grundlovskulde, men havde varmt vejr til mødet i præstegårdshaven, men også fordi der var en god taler, som fik alle til at lytte, nemlig kirkeminister, fru *Bodil Koch*. Der var desuden sørget for god tid til samvær i hjemmene, som gæstfrit tog imod. Dagen sluttede med endnu et møde, idet højskolen fyldte aftenen med korsang og skuespiloplæsning. — Turen til Helsingør blev i år omlagt, idet vi slettede badningen og i stedet indledte dagen med et besøg på Louisiana, derpå Karmeliterklostret og Kronborg. — Den festligste tid i juni måned var musikdagene lige før Sct. Hans. I sommer deltog påny alle tre ledere, *Jørgen Berg*, *Sigurd Kramer* og *Aage Nielsen*, og *Lise Nørholm* påtog sig igen en stor del af arbejdet med stemmeindøvningen. Musiklejren, som vi kalder de dage, blev god i år. »Musikanterne« spillede fint; det er det bedste orkester, *Jørgen Berg* endnu har haft samlet her. Hovedpunkterne var Schuberts symfoni nr. 5 i b-dur og Marcellos koncert for obo og orkester i c-moll. Men også sangene havde vi fornøjelse af, især faldt de polske, ungarske og jugoslaviske folkeviser i pigernes smag; vi hørte dem resten af sommeren, og de bliver nok nynnnet endnu hist og her. Skulle vi ønske lidt fornyelse af musiklejren, vil jeg nævne, at det kunne være morsomt, om enkelte elever fra tidligere somre eller vintre kunne få lyst til at være med. Det er ganske vist en årstid, hvor det ikke er så let at skafsig tre ekstra fridage. Enkelte er dog kommet; men kunne det blive til nogle flere, tror vi ikke, de ville fortryde. Og meget billigt skulle det blive — nogle få kroner pr. dag for mad.

På denne tid var Bent Jakobsen — iøvrigt en tid stærkt hjulpet af Agnete Bjerre — i gang med at indøve sommerens friluftsspil, der i år var en rigtig ko-

Fra sommeren 1959.

I spisesalen.

Arbejdstid.

Fritid.

medie, »Henrik og Pernille« af Holberg. Vi fik god hjælp af fru *Oda Sørensen* og *Frits Rasmussen* fra Hillerød, og i Bjerres fravær blev hans skuespillende fætter, *Vagn Christensen* fra Sengeløse, mobiliseret til Henriks rolle.

Den 28. juni var det 100 års dagen for *Holger Begtrup*s fødsel, han, som i 1895 stiftede Frederiksborg højskole. Vi havde henlagt skolens mindefest til elevmødet; men fra nogle gamle elever og fra menigheden og højskolen blev der på selve dagen lagt krans ved Begtrups mindesten, ligesom en snes medlemmer af familien Begtrup samledes ved graven. Det var os en glæde, at de aflagde skolen et lille besøg, genså det gamle og beså det nye, før de samledes til en mindedag under private former.

Den 11. juli oprandt elevmødet med henvend 600 deltagere. Sommervejret, der som bekendt var alt for stabilt, var nær ved at svigte os; men det blev dog kun til to minutters regn under friluftsforestillingen søndag aften. Mødet blev indledet lørdag eftermiddag af *Emil Petersen* med et foredrag om kunstoplevelse. Om aftenen sang elevkoret under *Bent Jakobsens* ledelse, og bagefter var der en lille afdeling med klavermusik ved *Ellen Stæhr*. Tilsidst spillede *Karen Nielsen* Finn Methlings enakter »Rejsen til de grønne skygger«. Jeg tror, alle var grebet af dette skuespil, som priser kvinden som bærer og vogter af livet fra evighed til evighed gennem generationernes kæde. — Søndag morgen holdt elevforeningens første formand, pastor *N. P. Nielsen*, tidl. Højer, morgenandagt. Han nævnte herunder den betydning, som menighedslivet altid havde for *Holger Begtrup*, hvilket også gav sig udslag i, at han for halvtreds år siden i 1909 fik fri-menighedskirken bygget på højskolens grund. Bagefter samledes vi uden for kirken omkring *Niels Skovgårds* mindesten på Begtrups grav, og elevforeningens formand, konsulent *H. O. Stryhn*, nedlagde en krans, talte kort, hvorefter vi sang »Udrundne er de gamle dage« med linierne:

*Så lad derpå os syn da fæste,
hvad ædle kaldte livets lyst,
ja, lad os kappes med de bedste
og vove kækt med død en dyst!*

Vi gik derpå ned i haven, hvor *Jytte Schacht* med *Bertha Frandsen* ved klaveret førte de to gymnastikhold til opvisning. Det gik som det skulle trods Jyttes korte tid til træning. Ved middagsbordet i gymnastiksalen blev der holdt korte taler af elevforeningens formand og undertegnede; minderne fra Begtrups tid blev fremdraget; særlig morsomt var det, at ikke mindre end 60 Begtrup-elever var mødt, de ældste fra skolens første år 1895—96. Ved middagsbordet blev hilsener fra tidligere elever læst op; der var mange breve, telegrammer og kort både fra ind- og udland. Vi siger tak for dem og for adskillige breve og hilsener i årets løb. Vi glæder os over dem, men får jo langt fra dem alle besvaret, og I må opfatte denne årsberetning som vores brev til jer. Ved havemødet talte den tidligere Frederiksborg-lærer, pastor *Frederik Schrøder*, Holbæk, om *Holger Begtrup* som højskolemand, og jeg talte om historieundervisning, idet jeg gik ud fra Begtrups hovedværk »Det danske folks historie i det 19. århundrede«, en bog der har haft stor indflydelse på højskolens undervisning. Om aftenen gik så *Holbergs* galante gavtyvekomedie over den grønne scene med nydelige anstandsdanse indlagt som »mellemaktsmusik«. Efter aftenkaffen blev der et par timers fornøjelig dans i gymnastiksalen. — Mange af deltagerne rejste søndag aften, men der var dog fuldt hus i foredragssalen til mandagens formiddagsmøder, hvor

Frode Christiani talte om »Danske forsvarsproblemer« og *Anton Mariegaard* om emnet »Er det nye Tyskland demokratisk?«. Mellem møderne demonstrerede en flok »gamle«, at de endnu havde lyst og kræfter til at parere gymnastiklærernes kommando.

Efter elevmødet gik sommerskolen hurtigt på hæld. Juli var dog vist den hede måned, vi nogensinde har holdt skole i. I middagspausen lå pigerne som mejede aks på plænerne — mange gange spiste vi aftensmad i det fri — oftere end ellers var der om søndagene cyklende sommerpiger på vej til Tisvilde, Gilleleje og andre steder, hvor der var en smule kølig friskhed at finde. Endnu fik vi tid til en sommerdag på Kullen i Sverige og en udflugt til København. Der var forældremøde med udstilling af pigernes håndarbejder, foredrag, gymnastik, sang og offentligt friluftsspil i haven med mange mennesker fra egn og by på tilskuerpladserne i den lune aften. Som altid om sommeren var der også i år mange gæster, en minister fra Bombay, en departementschef fra Philippinerne, en klasse svenske gymnasieelever, der ville studere højskole, nogle hollandske landmænd, en flok danske planteavlskonsulenter, en gruppe studenter fra de engelske kolonier, og som så ofte før ankom forstander Manniche fra Den internationale højskole i Helsingør med et broget sammensat, udenlandsk selskab, der fik foredrag på engelsk og en spørgetime om dansk højskole ovenpå, desuden var der enkeltbesøg fra Australien, Indien, Jamaica o.s.v. Grundtvigs Højskole ligger i så henseende meget udsat, men det meste af den slags ordnes, uden at det forstyrrer skolens daglige arbejde. En god aften havde eleverne dog sammen med vore årlige svenske gæster, flickorna fra Hvilan folkhögskola i Skåne og deres rektor, G. Christoffersson. Ja, meget mere kunne fremdrages fra sommerskolen, både fra skolearbejdet og fritidslivet; men nu overlader jeg resten til pigernes egen erindring. Afslutningsfesten forløb i en mild og taknemmelig stemning. Vi takker endnu engang sommerholdet 1959 — ikke blot for deres afskedsgave til skolen — men især fordi de, trods meget store indbyrdes forskelle, og trods den ofte umanerlige, ja, forstyrrende hede, efterhånden blev rigtige højskolepiger, der i fællesskab med flid og åbne sind gik ind for det at være på højskole.

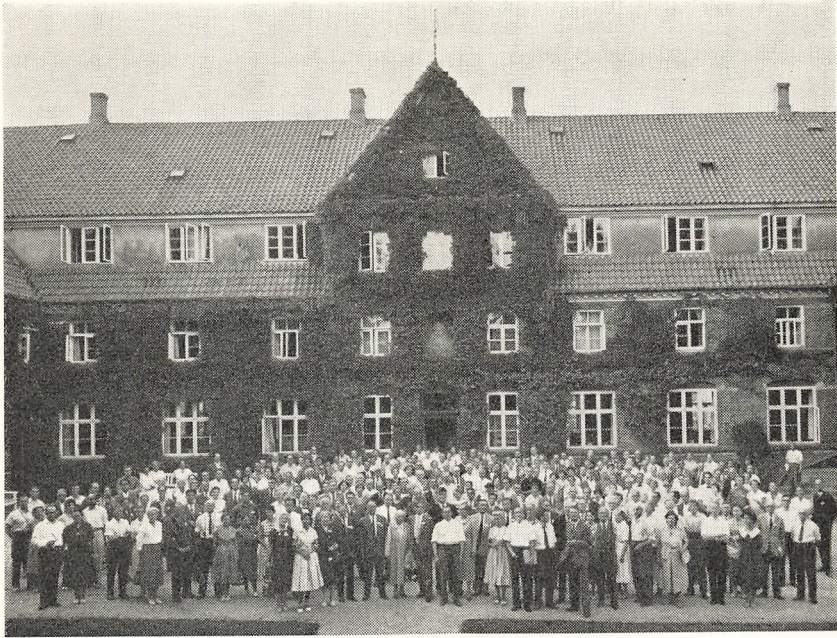
FRA AUGUST TIL NOVEMBER

I eftersommeren havde vi større kursus, end skolen nogensinde har huset. De første tolv dage efter sommerskolen var vi værter for »Nordisk sommeruniversitet« under ledelse af professor Paul Diderichsen. 250 akademikere — professorer og docenter, kandidater og studenter — fra mange fag deltog. Sommeruniversitetet blev for en halv snes år siden hentet til Norden fra Østrig, hvor videnskabsmænd og studerende fra flere europæiske lande hver sommer plejer at samles for i nogle uger at drøfte tværvideenskabelige og almenkulturelle emner. Det er altså som så ofte før et stykke europæisk kultur, som er omplantet på nordisk grund. Meningen med sommeruniversitetet er, at det skal danne modvægt mod den stærke specialisering, der i vor tid præger videnskabsmændene, og fremme debatten om de grundproblemer, som de forskellige fag er fælles om. I år var hovedemnet »Erkendelse, vurdering og valg«. Sommermødet var forberedt vinteren igennem af 1300 studenter i 78 studiekredse rundt om på de nordiske universiteter. Dette arbejde blev nu afsluttet på Grundtvigs Højskole i gruppemøder, fællesmøder og rundbordssamtaler. Vi var nogle her, der kikkede ind

flere steder og konstaterede, at det meste var som kinesisk for os. Men vi nød at kunne deltage i en række fine aftenunderholdninger, mest forskellig moderne kunst — musik, film, skuespil o.s.v. Det var tolv anstrengende dage eller rettere døgn, navnlig var det en ildprøve for køkkenet, som dog klarede ærterne, også fordi Grete Søndergård og hendes stab fik hjælp af en del flinke sommerelever og tidligere husassistenter. — Midt i måneden holdtes »Nordisk landbrugslærermøde« på vor naboskole. Vi var noget impliceret, idet op mod 150 overnattede her. På lignende måde bistod landbrugsskolen os under vore to store kursus.

Det møde, som vi havde glædet os mest til, nemlig »Nordisk folkehøjskolemøde«, fandt sted den 19.—24. august med 325 deltagere, deraf alene 100 fra Finland. Ved denne lejlighed fik vi foruden af Lyngby også god hjælp af Luthersk Missionsforenings Højskole. De nordiske højskolemøder er en meget gammel tradition; det første fandt sted i 1883 på Testrup højskole syd for Århus. Siden har de været afholdt ca. hver fjerde år på skift mellem Nordens lande. Mødet i år, der havde Johs. Novrup som leder, bød på en række foredrag: »Folkestyre og folkehøjskole«, »Folkehøjskolen og landsbysamfundets omformning«, »Menneskelige kontaktp problemer i det industrialiserede samfund« — alle om meget vigtige spørgsmål i vore dage, om nutidsmenneskets problemer og højskolens opgave på baggrund heraf. Som et nyt træk var der også tilrettelagt gruppemøder. Her var emnerne: folkehøjskolens stilling i den tekniske tidsalder, børneskolens forandring i de nordiske lande og den betydning, det kan få for højskolerne, højskolens forskellige fag og arbejdsområder o.s.v. Men selv om foredrag og drøftelser og også udflugterne har deres betydning, er det dog selve samværet, som er et nordisk højskolemødes største oplevelse, ikke mindst for dem, der er med for første gang. Vi kunne unde jer at være med her ved et sådant møde, opleve nordiske menneskers venskab i frihed, hvor kun forholdsvis få kender og kalder hinanden ved navn og dog alle er fortrolige bekendte, opleve mangfoldigheden i det nordiske, være med i sangens fællesskab mellem vore folk ... og meget mere.

Sidst i august var her en weekend med *instruktionskursus* og møde for over hundrede lærere og andre, som arbejder med aftenskole- og ungdomsundervisning i Frederiksborg amt. — De første tolv dage af september var skolen helt FN-præget. Vi havde besøg af 30 skolefolk og embedsmænd fra 11 lande i Asien og Afrika. De var indbudt af den danske regering til et såkaldt *UNESCO-træningskursus* i voksenundervisning, ledet af højskolelærer Juul Andersen. Først havde de farvede folk opholdt sig 14 dage på Landbohøjskolen, derpå lige så længe i Askov og var så den sidste tid her. Den slags instruktionskursus bekofter den danske stat flere af hvert år, og det er et vigtigt led i Danmarks bidrag til de teknisk underudviklede lande. Under dette kursus havde skolen desuden besøg af inderen mr. Sen, som er generaldirektør for FAO, d.v.s. De forenede nationers levnedsmiddel- og landbrugsorganisation. Kort efter kom *Grundtvigselskabet* på visit her, drak kaffe og hørte lidt om skolen. Midt i måneden gav vi husly til *Frederiksberg seminariums* tre-dages efterårsstævne med 200 seminarielever og deres forstanderpar og lærere. Lige før havde vi haft vort eget *efterårsmøde*, som fra i år er udvidet til fire dage. Vi begyndte lørdag aften, hvor der var middag kl. 18, foredrag og derpå kaffebord og frit samvær. Grunden til denne ny lørdags-indledning er, at vi gerne vil skabe en særlig anledning for årets jubilare til at samles på deres gamle skole, hvorfor de også alle forud havde fået tilsendt en særlig indbydelse, for så vidt vi gennem elevforeningens

Nordisk højskolemøde.

medlemslister kendte deres adresser. Vi har tidligere forsøgt at samle jubilarene ved efterårsmødetid; men det har ikke været helt vellykket. Endelig i år fik sammenkomsten en form og et forløb, som vi tror, de tidligere elever var glade ved, og vi ser nu hen til stigende tilslutning i de kommende år. Efterårsmødets talere var *Pip Christiansen* (Højskolens opgave før og nu), højskolelærer *Holger Kjær, Askov* (Problemer i skolelovens kølvand), forfatteren *Erik Albæk Jensen* (Fjernsynet — en risiko og en mulighed), fhv. finansminister *Thorkil Kristensen* (De seks og de syv), professor *Hal Koch* (Kommer ydre mission os ved?), fhv. minister *Lis Groes* (forskellige kvindespørgsmål) og undertegnede (Aktuelle højskoleproblemer). Første aften underholdt *Unge Akademikeres Kor*, dirigeret af *Svend-G. Asmussen*. Næste aften fortalte *Sv. Erik Bjerre* om sin rejse til Indien og viste en god, lille film, han selv har optaget. Sidste aften læste skuespillerinde, fru *Louise Jørgensen* af *Martin A. Hansen* og *H. C. Andersen*. Desuden var der søndagsgudstjeneste i valgmenighedskirken ved pastor *Bundgård* og mandagsudflugt med *Emil Petersen* til kunstens nye hellighed i *Humblebæk*.

Fra efterårstiden er der særlig grund til at nævne, at *Cecilie Tøpholm* er vendt rask tilbage efter sit hospitalsophold og genoptager sit arbejde i fuldt omfang. Desuden har vi påny været med til en række *Frederiksborg-møder* rundt i landet. Vi siger tak til dem, der bruger tid og omhu på mødernes ordning. Samme dag, som der var møde i Gråsten, var vi alle inviteret til Sønderjylland. *Anton Mariegaard* giftede sig i Vedsted kirke med præstens ældste datter, *Gunver Lomholt-Thomsen* (elev og biblioteksmedhjælper(!) 1958—59). Efter sommerskolen er følgende af vore medarbejdere rejst: *Inge Kristensen*, som vi

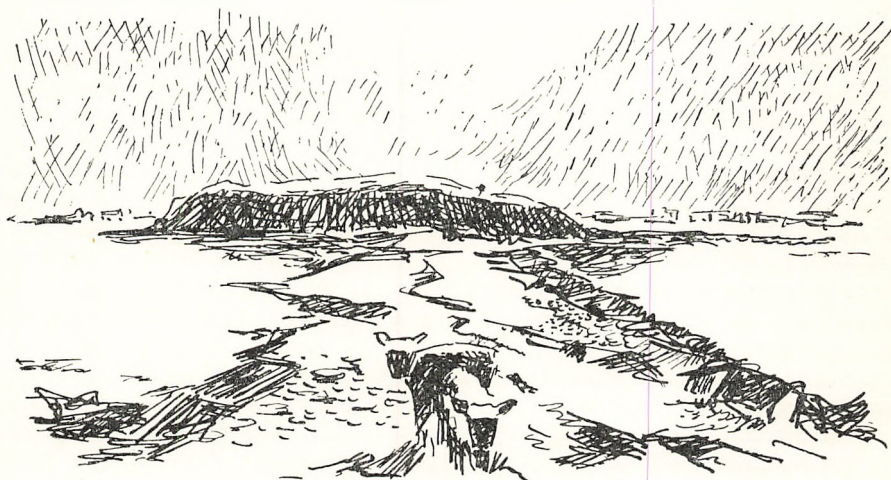
gerne ville have beholdt længere end blot i sommer, har holdt bryllup og er flyttet til Østjylland. *Bertha Frandsen* har forladt klavererne for at uddanne sig videre i Kerteminde; vi takker Bertha for en stadig dygtigere indsats, særlig i sang- og gymnastiktimerne. *Theodor Nielsen*, der i nogle få år har haft hovedansvaret for haven, er sammen med sin kone og lille datter flyttet til en lignende stilling i Nordjylland. Fra køkkenet er *Johanne Jacobsen* rejst tilbage til Færøerne, *Anna Lauridsen* til Finland på højskole, *Else Christensen* er begyndt en uddannelse på Vordingborg sygehus, og *Ida Hansen* er på vej til en sygeplejehøjskole, men har været syg. Vi siger dem alle tak for tiden på Frederiksborg.

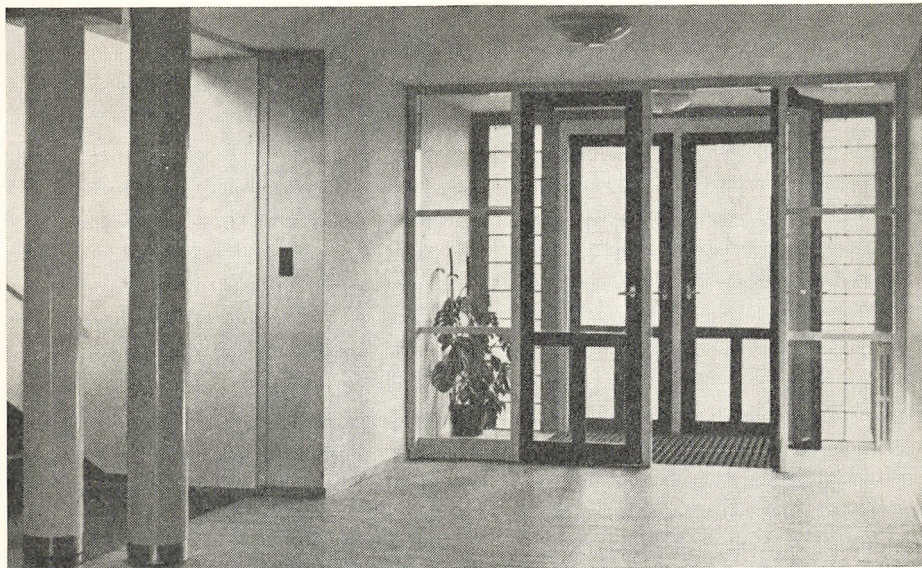
Hermed kan jeg så sætte punktum for årets »brev« til gamle elever og til skolens mange venner. I øjeblikket er der elever på bænken igen. Vinterskolen er for længst åbnet. Vi er taknemmelige for, at vi i en tid, hvor så meget trækker i anden retning end just på højskole, påny kan se ud over en af arbejdsvillig ungdom helt fyldt sal. Vi tager det som et tegn på, at højskolen endnu har en gerning at gøre. Højskolernes elevtal har ofte været ude for stærke svingninger. Men trods alt vælges højskolen endnu af mange. Det er et tegn imod al materialisme og overfladiskhed. Og det er vor overbevisning, at folkehøjskolen — hvis den midt i de forandrede tider kan gøre sit arbejde, så det fortjener navn af højskole — har en særlig stor opgave netop i en periode, hvor mange er udsat for at blive slugt af det økonomiske eller af tidens tynde overfladecivilisation.

Til slut de venligste hilsener fra alle på Frederiksborg! Glædelig jul!

Karen og Haugstrup.

Ny hovedindgang.

ELEVFORENINGEN

Elevforeningens bestyrelse holdt møde den 21. juni og drøftede bl. a. det kommende elevmøde, Frederiksborgbladet og Frederiksborgkredsene. Det vedtoges at anmode Emil Petersen om at give bladet en »ansigtsløftning«. E. P. har stillet sig velvillig hertil, og vi er spændt på at se kommende udgaver af bladet. Videre vedtog man, at bestyrelsen søger nærmere kontakt med Frederiksborgkredsene, idet nogle af disse drives som små lokalforeninger — og muligvis hæmmer tilslutningen til selve elevforeningen.

Til elevmødet, der afholdtes 11., 12. og 13. juli, havde skolens forstanderpar, lærere og øvrige medhjælpere udfoldet vældige bestræbelser for at gøre dagen festlig og indholdsrig. Det lykkedes i rigt mål, og vi siger fra elevforeningen — altså fra gamle elever — hjertelig tak for det hele.

Efter andagten søndag morgen i kirken nedlagde foreningens formand en krans ved Holger Begtrup's grav i anledning af 100-års dagen for Begtrup's fødsel og talte kort om H. B.'s betydning for højskolen og folkeoplysningen.

Som i tidligere år var der om søndagen ved middagsbordet i gymnastiksalen bænket en veloplagt forsamling på ca. 550 personer. Der blev snakket, léet og sunget, og jubilarerne blev hyldet. Alle tilstedeværende Begtrup-elever drak kaffe sammen.

Generalforsamlingen kl. 14,30 talte ca. 40 deltagere. Bent Jakobsen var dirigent. Formanden omtalte bestyrelsens virke og gennemgik foreningens regnskab i stedet for den sygemeldte frk. Tøpholm. Der udspandt sig en livlig forhandling om mange emner, i særdeleshed om Frederiksborgkredsene ude i landet og disses økonomi og deres støtte — eller det modsatte — til elevforeningen. Det

fremgik klart af forhandlingen, at der ville være god grund til at indbyde kredsformændene til forhandling med bestyrelsen allerede til efteråret.

Beretning og regnskab godkendtes. Sidstnævnte har været aftrykt i bladet. 1200 kr. til elevunderstøttelser bevilgedes, medens af sædvanlige 200 kr. til Københavnskredsen blev strøget — dog efter nærmere samtale med formanden for denne kreds. Næstformanden, gdr. Erik Jensen, Bistrup, genvalgtes, medens frk. Eva Jensen, Lejre, ikke ønskede at fortsætte i bestyrelsen. I stedet indvalgtes frk. Rita Andersen, København. Formanden takkede Eva Jensen for hendes trofasthed og mange år i bestyrelsen (siden 1927).

Bestyrelsen består herefter af:

Konsulent H. O. Stryhn, Hillerød, (formand).

Gdr. Erik Jensen, Ledgård, Bistrup, Saunte, (næstformand).

Gdr. Ejner Pedersen, Østerbjerg, Kvinderup, Slangstrup.

Fru Karen Nielsen, Kildehøjvej 26, Birkerød.

Frk. Rita Andersen, Peblinge Dossering 48, Kbh. N.

Elevholdenes repræsentanter:

Ole Vig Jensen, Allerslev, Lejre, (vinteren 57—58).

Lis Gilvad, Vordingborggade 27, Kbh. Ø, (sommeren 1958).

Kaj Christensen, Vesterled, Skinnerup, (vinteren 58—59).

Kirsten Høyer Petersen, Skads, Esbjerg, (sommeren 1959).

I forbindelse med skolens efterårsmøde afholdtes igen bestyrelsesmøde den 17. september. Hertil var indbudt repræsentanter for Frederiksborgkredsene, hvoraf deltog: Vestjysk, Nordjysk, Fyns- og Københavnskredsene. Efter megen kaffe og drøftelse endes man om følgende: Skolen anmodes om at dække lærernes rejseomkostninger til kredsmøderne. (Skolens bestyrelse har senere godkendt dette, foreløbig for en 2-årig periode). Kredsene opkræver herefter ved møderne kun et mindre beløb til betaling af lokale, annoncer og tryksager.

Frederiksborgbladet skal propagandere stærkere for kredsmøderne og for medlemstilgang til elevforeningen. Kredsformændene skal være frk. Tøpholm behjælpelig med at få ikke-foreningsmedlemmer ind i foreningen, ligesom foreningen muligvis kan være kredsene behjælpelig på forskellig vis. Kredsrepræsentanter indbydes til bestyrelsesmøde een gang årligt.

H. O. Stryhn.

LANDSELEVFORENINGEN, 1959

Der falder ofte på generalforsamlinger bemærkninger som »Medlemmerne opfordres til at møde flittigere til vore foredrag« eller »Jeg føler trang til at sige medlemmerne tak, fordi de slutter så godt op om foreningens arrangementer«. Jeg skal i beretningen fra landselevforeningens sekretariat afholde mig fra at komme med lignende opfordringer eller taknemmelige bemærkninger. Medlemmerne i de enkelte elevforeninger står ikke i noget taknemmelighedsforhold til sekretariatet, og elevforeningerne står ikke tilsluttet landselevforeningen, fordi de synes, vi er »nogen rare nogen«.

Sekretariatet er skabt for at forsøge på at løse nogle fælles opgaver, som antagelig ikke kan løses på anden måde end ved at stå sammen.

Der kommer stadig nye folk til elevforeningerne; de har et berettiget krav på at få noget at vide om sekretariatets arbejde, derfor må nogle af »de gamle i gårde« bære over med, at der i det følgende er en del gentagelser af foregående års beretninger fra Landsforeningen af Højskoleelevers sekretariat i Vartov. I denne forbindelse vil jeg gerne gøre opmærksom på, at jeg står til rådighed for den enkelte elevforening, vil f. eks., om det ønskes, komme til stede ved foreningernes generalforsamlinger og fortælle om sekretariatets arbejde.

Sekretariatets bestræbelser for at komme i forbindelse med unge, der kan blive de kommende højskoleelever, er stadig det væsentligste, det er her, størstedelen af vore kræfter bliver lagt. Efterhånden mener vi at have fået et så godt navn og så mange udbytterige kontakter over hele landet, at det forekommer os rimeligt at påstå, at en meget stor del af de unge, der tager på højskole, på et eller andet tidspunkt har modtaget hjælp fra os. Denne kontakt med de kommende højskoleelever viser sig langt fra i alle tilfælde i, at de unge indmelder sig til et højskoleophold via os. Det skal ikke skjules her, at flere kun måler dette arbejde i forhold til, hvor mange indmeldelsesblanketter vi direkte har været i stand til at sende til de enkelte skoler. På Foreningen for Højskoler og Landbrugsskolars generalforsamling i Askov her i efteråret havde undertegnede lejlighed til at aflægge beretning om sekretariatets arbejde, og jeg fremhævede netop, at man var for tilbøjelig til kun at måle sekretariatets arbejde i antal indmeldelser. Det væsentligste må være at skabe kontakt mellem den enkelte elev og den enkelte højskole; kontakten: sekretariat—elev er langt mindre væsentlig, om end det selvfølgelig også er det forhold, vi arbejder med for at kunne hjælpe eleven og den enkelte skole med at komme i forbindelse med hinanden.

I foråret kom der en ny udgave af brochuren »Velkommen på den danske folkehøjskole«; brochuren er blevet pænt modtaget af pressen, og flere elevforeninger har i deres blade eller meddelelser bragt omtale af brochuren. (Interesserede vil kunne rekvirere brochuren ved at skrive eller ringe til os. Adressen er Højskolernes Sekretariat, Vartov, Farvergade 27, opg. 6, København K., telf. Byen 9822).

Denne brochure er en stor hjælp i arbejdet ikke blot i Danmark, men vi har således også haft glæde af den til forespørgsler fra de nordiske lande. Brochuren er blevet sendt til samtlige højskoler i Norden, og dette har iøvrigt medført, at en lang række højskoler har sendt os deres brochurer, således at vi har fået a jour-ført vores materiale fra højskolerne i Norden. *I nogen udstrækning er vi i stand til at hjælpe danskere, der tænker på at tage på højskole i et af de nordiske lande.*

Foruden de mange danske, som henvender sig på vores kontor for at få oplysning om højskolen, får vi snart daglig besøg af udlændinge, som enten kommer direkte eller efter henvisning fra undervisningsministeriet, udenrigsministeriet og Den danske UNESCO Nationalkommission. De besøgende kommer for at studere den danske folkehøjskole, og vores opgave består i at hjælpe dem til rette med deres studier.

Antallet af højskolernes korte kursus (feriekursus) er vokset meget stærkt i de senere år, i år blev således godt 1400 indmeldt via sekretariatet, men i forhold til antal af kursus burde der have været flere.

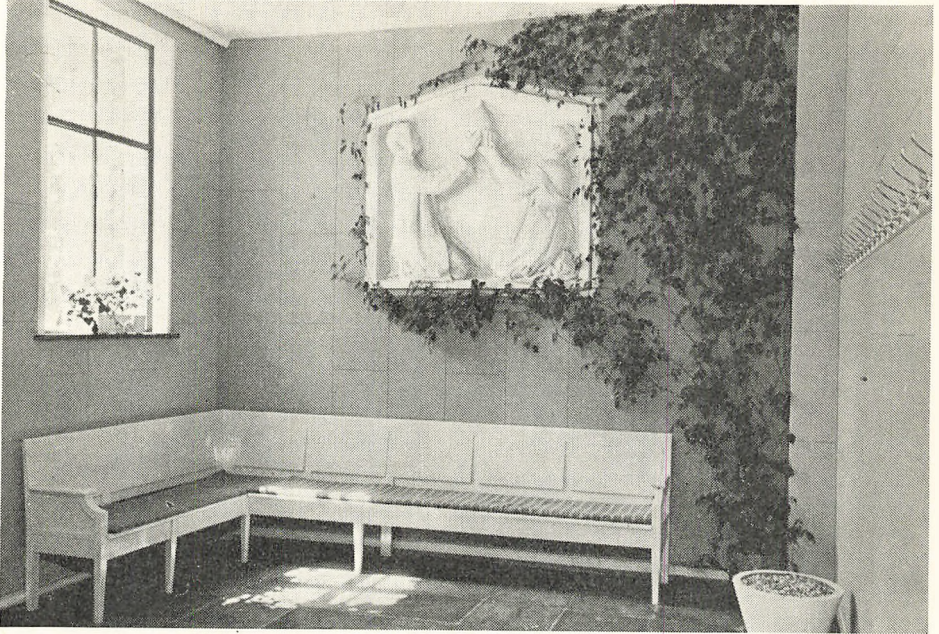
For Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler har vi i det forløbne år udført en del arbejde, ikke mindst i forbindelse med det nordiske højskolemøde, der i eftersommeren blev afholdt på Grundtvigs Højskole.

Som det vil være de københavnske elevkredse bekendt, er der i forbindelse med sekretariatets kontorlokaler et mindre mødelokale; dette lokale står til elevforeningens disposition til møder o. lign. En del kredse benytter lokalet, de øvrige være hermed orienteret om, at de er velkomne.

Vi, der er ansat i sekretariatet, Ellen Borup, Kirsten Penter og jeg, takker for velvilje, forståelse og den megen venlighed, vi har mødt i det forløbne år.

Alfred Dam.

Gl. hovedindgang.

SMÅ MEDDELELSER

FREDERIKSBORGLÆRERE m. fl. *Inger og Olav Akerlies* adresse er Hallingdal folkehøgskule, Gol, Norge. *Bertha Frandsen* uddanner sig på Den danske Husflidshøgskole i Kerteminde. *Niels Zandhers*, Kungälv, er i vinter knyttet til Hallingdal højskole. *Inge Kristensen* holdt bryllup den 17. oktober, hedder nu Jensen og bor Søndergade 3, III i Hadsten. *Jytte Schachts* adresse er Hejreskovallé 12, Humlebæk. *Inger Brøns* (tidl. Inger Hansen) bor nu Hannerupgårdsvej 44 i Odense. *Frits Andersen* hedder nu Fritz Norlan og er lærer på Vestbirk højskole. Fra november 1959 er *Ivar Hov*, tidl. lærer ved Skiringssal folkehøgskule, indtrådt i lærerkredsen som norsk lærer. Samtidig er fil. mag. *Gunnel Larsson*, Lund, ansat som svensk lærerinde. *Kathrine Johnsen* er kjolesynings-m.m.-lærerinde og *Else Arup Jørgensen* er skolens pianistinde. De to sidstnævnte er fra St. Lihme ved Vejle og Kloster ved Ringkøbing og har været ansat henholdsvis på Østjyllands og Fyns Stifts Husmandsskoler.

ELEV MØDET 1960 bliver som sædvanlig den anden søndag i juli måned plus den forudgående lørdag og den efterfølgende mandag. Det bliver den 9., 10. og 11. juli. Det vil i 1960 være 25 år, siden sommerpigerne 35 og vintereleverne 35/36 var på skole. Holdene 50 og 50/51 har ti års jubilæum. Og der er også 40 og 50 års jubilarer. Alle tidligere elever og deres pårørende er hjerteligt velkomne til elevmødet!

FASTE LAVNSSØNDAG den 28. februar er der *vinterfest* for gamle elever.

Kl. 10 gudstjeneste ved *Vilhelm Nielsen*, kl. 16 foredrag af *Haugstrup* og kl. 18,45 præcis elevskuespil m. m. Husk tæpper til overnatning. Velkommen!

EFTERÅRSMØDET i 1960 afholdes fra lørdag aften den 10. til og med tirsdag den 13. september. Der kommer nærmere program i det lille Frederiksborg-blad. Som i de senere år kan de 10, 25, 40 og 50 års jubilarer, som vi har adresser på i elevforeningens kartotek, vente en særlig indbydelse.

MANEDSMØDERNE i vinter bliver den 15/11, 13/12, 10/1, 10/2 og 15/3.

BIBLIOTEKET. I årets løb har biblioteket som sædvanligt modtaget en række boggaver, ialt omkring 75 bind. Sammen med de næsten 200 bind andre nyan-skaffelser udgør gaverne en værdifuld forøgelse af hele bogbestanden, der nu omfatter 8.300 bind på det egentlige bibliotek og 2.600 i »Hallen«, så skolen nu har næsten 11.000 bøger.

To af skolens venner, der også tidligere har betænkt os med gaver, har i år sendt store bogpakker og i disse var mange bøger, som vi ikke tidligere har haft, og vi er de to givere, forstander *Jens Marinus Jensen*, Århus, (elev 13—14) og skotøjshandler *C. M. Hauge*, Hillerød, (tidl. Frederiksborglærer) meget taknemmelige.

Førstnævnte har bl. a. sendt *Å. Houken*: Det nye Norden, *M. Lønning*: Bondehøvdingen *Kristen Kold*, *S. Fjær*: Uppbyggjingsbok, *S. Örsjängård* m. fl.: Lantungdomen väljer yrke, Foreningen Norden: Nordens Landsbygd; desuden en række norske ungdomsforeningers jubilæumsskrifter. Af *C. M. Hauge* fik vi bl. a. *Jacob Paludan* og *Erik Eberlin*: Landet forude, *Kjeld Abell*: Dage på en sky, *J. M. Jensen*: Norske profiler, *Vilh. Rasmussen*: Kina, *C. A. Bodelsen*: England, *M. Ring*: Hjerterne opad, *Mogens Lorentzen*: Grøftekanten, *Per Sivle*: Noveller, *Erik Spur* og *J. M. Jensen*: Tre foregangsmænd i ungdomsforeningerne, *A. Uhrskov*: Frederiksborg amt i litteraturen, 7 bind af Turistforeningens årbøger, 10 bind af Frederiksborg amts historiske samfunds årbøger samt *Olav Duun*: Juvikingerne I—III.

Af *A. Uhrskov* har vi fået: Kultur og folkeminder XI, af cand merc. *Holger Jensen*: Kulturmiljø og oplysningsarbejde i to danske samfund, Slagelseundersøgelsen, af rektor *Frey-Viking Österblom*, Borgå: Svenska folkakademin 1908—1958, af højskolelærer *Arne Svensson*: Wendelsberg 1908—1958, af forstander *Olav Akerlie*, Hallingdal: Grundtvigs poetiske skrifter, bd. VIII samt *Arne Björnberg* (red.): Norge — broderland.

Eleverne fra Wendelsberg højskole gav os i forbindelse med vinterens udveksling *Iliaden* och *Odysséen* samt *Folkens öden* och *äventyr*, *Harald Hjørnevik* (elev 1958/59) har givet os tidsskriftet *Syn* og *Segn*, den færøske forfatter *Jens Pauli Heinesen*, hvis far var elev på Frederiksborg højskole 1908/09, har sendt sin bog *Yrkjarin* ur *Selvik* og *vinir* hansara. Faderen, kongsbonde *P. Heinesen*, skrev til *Bjerre* i et brev, som fulgte med bogen: »Táid eg sum 17 ára gamal kom á Frederiksborg højskole nakrar dagar undan hinum næmingunum, kom *Begtrup* til mín og fekk mær eina bók (»Færøisk antologi« eftir *Hammershaimb*) at lesa, so at eg ikki skuldi keda meg. Eg svaradi, at hetta var fyrsta fýroyska bók eg sá, og at eg dugdi ikki at lesa hana. Tá segdi hann: Ja hin gamli, hatta veit eg nokk, tit hava enn ikki fingid høvi til at brúka tykkara eгна módurmál. Av ti bókini fór eg at læra meg at lesa og skriva fýroysk. I árinum 1958 komu út i Føroyum millum 20 og 30 fýroyskar bókur«.

Også fra flere forlag og institutioner er der sendt boggaver til skolen, således fra *Foreningen Norden*, Nordisk råds 6. sesjon, Oslo, med supplementsbind, desuden 38 hefter af Nordisk Tidsskrift til supplerung af de hidtil udkomne 35 årgange og F. E. Sillanpää: Människor i sommarnatten, fra *Den amerikanske Ambassades bibliotek*, København, M. J. Butscher: Mønstre i sort og hvidt, Herman Melville: Moby Dick, Fr. L. Allen: Amerika skifter ansigt og A. Heller: No more Comrades, fra *Selskabet for Frihed og Kultur*: Døden kom på larvefødder, FN-rapporten om Ungarn, fra *Universitetsforlaget*, Oslo, Milada Blekastad: Millom aust og vest, fra *Mellemfolkeligt Samvirke*: Indien — Mysore — Danmark, fra *Norges og Sveriges statistiske departementer*: Årbøgerne for 1958, fra *Bondestandens Sparekasse*, Hillerød, Fr. Skrubbeltrang: Den sjællandske Bondestands Sparekasse 1856—1958, fra *Svenska Turistföreningen*: Årsbok 1958, fra *Grænseforeningen*: Chr. Stenz: Sønderjyllands historie og fra *Nyt nordisk Forlag*: Kn. Jensenius: Dansk litteraturhistorie.

Biblioteket bringer hermed de mange givere skolens bedste tak.

På tidsskrifthylden fremlægges nu 62 periodiske skrifter; blandt årets nyere hvervelser kan her nævnes Biblioteks-nyt, Forskningsnyt (norsk), Frit forum, Kunst, Studiekamraten (svensk), Syn og Segn (norsk) samt Vindrosen.

A. M.

FREDERIKSBOR GKREDSENE. *Vestjysk Frederiksborgkreds* har i mange år holdt sine møder i Varde, og som følge deraf er kredsen nærmest blevet en Vardekreds. I kredsens første tid viste det sig, at Varde var langt det bedste mødested, men da kredsen også gælder for Herning-Holstebro egnen, blev mødet i år henlagt til et mere centralt sted: Brejninggård Efterskole. Det viste sig da også, at der stadig er mange trofaste Frederiksborgere på den egn, og vi blev knap 80 ialt. Mødet begyndte ved 14-tiden, og først talte Haugstrup om »Ungdommen og kirken«. Efter kaffen besøgte vi den smukke efterskole, hvor vi forøvrigt fik en særdeles god modtagelse og forplejning. Derefter tog Bjerre os ved fortælling, farvefilm og lydbånd med på en spændende rejse til Indien. Til slut afleverede Haugstrup hilsener fra Frederiksborg. Vi syntes, det var en god dag, som også mange fra »Varde-kredsen« kunne have været tjent med at rejse efter i det fine oktobervejr. Vel mødt næste gang, enten det bliver på Brejninggård eller måske på Holstebro egnen.

Gustav Thøgersen, Næsbjerg.

Fynskredsen holdt møde på Kjøng højskole den 20. september. Da det var et nyt sted og desuden ca. midt på Fyn, troede vi, at der som sædvanlig kunne samles en stor flok, men på det punkt blev mødet i år en skuffelse. Vi 35, som kom, fik en pæn modtagelse fra skolens side, og det åndelige sørgede Emil Petersen, Bjerre og Tøpholm for; vi kender dem alle og ved, at en dag med dem er både hyggelig og interessant. Om formiddagen talte Emil om La Pira, den berømte borgmester fra Firenze. Bjerre talte om sin tur til Indien, og vi blev klar over, at han har oplevet en masse, det kunne vi både »se« og høre. Til slut fortalte Tøpholm lidt om finske højskoler på grundlag af en rejse derop, især forholdet mellem de svensk-finsk sprogede og de rent finsksprogede skoler. På generalforsamlingen blev Lene Bjørn og Laura Martensen, begge Båring højskole pr. Asperup, valgt ind i bestyrelsen. Derefter drøftede man den nyordning, som skal ske med Frederiksborgkredsene. Til slut vil jeg blot ønske, at vi kunne samle flere til vore gode møder i Fynskredsen.

Vagn Ebbesen.

Sydjysk Frederiksborgkreds har holdt to møder. Forårsmødet var på Vojens ungdomsskole den 12. april. Her talte Christiani om NATO's betydning for Danmark, og derefter holdt Haugstrup foredrag om »Ungdommen og kirken«. Efter kaffen fortalte Emil Petersen om la Pira, som var borgmester i Firenze. Efterårsmødet holdtes på Gråsten Landbrugsskole den 18. oktober, og her deltog Agnete og Bjerre. Vi hørte og så en masse interessant fra Indien, og Agnete læstes lidt af en indisk roman. På den efterfølgende generalforsamling blev Niels Jørgen Frank, Lymose, Nordborg, valgt som formand i stedet for Nis. Kr. Nissen. Desuden var der forslag fremme om kun at holde ét møde årligt som i de øvrige Frederiksborgkredse.

Ingeborg Petersen.

Nordjysk Frederiksborgkreds havde forårsmøde på Åbybro Ungdomsskole den sidste søndag i april med godt 55 deltagere, bl. a. flere fra CPO's tid. Emil Petersen, Mariegård og Cecilie Tøpholm var til stede. Mariegård lagde op til kaminstuepassiar om »Tibet«, så godt som det kunne gøres med de få oplysninger, der siver ud derfra. Emil Petersen fortalte om Firenze-borgmesterens sociale arbejde i efterkrigstidens Italien, mens han tegnede hele tavlen fuld. Tøpholm, der lige var vendt hjem fra en rejse i Finland, fortalte indtryk derfra og viste lysbilleder. — Ved generalforsamlingen blev John Kjær Nielsen genvalgt og Ellen Madsen, Mejlbj pr. Arden, nyvalgt. Holger Hasle Nieisen, Rita Jensen og under tegnede er stadig i bestyrelsen. — Næste møde holdes søndag den 24. april, formentlig på Krabbesholm højskole i Skive. Se martsbladet!

Per Pinstrup.

Københavnskredsen har haft en række møder i Vartov.

Østjysk Frederiksborgkreds afholdt sit årlige møde sidst i oktober på Håndværkerforeningens hotel i Århus.

Island

Igen i aar gik rejsen til Island, hvor jeg besøgte vor nordligste Frederiksborgkreds.

26 vinterelever havde for en sommer rykket teltpælene op herhjemme og var rejst nordpaa. De har befundet sig godt deroppe — endda saa godt, at over halvdelen bliver der i vinter.

Jeg besøgte flere af dem i deres pladser; men hovedbegivenheden var Frederiksborg-mødet i Reykjavik den 27. september. Vi holdt igen til i »Skandinavisk Boldklub«s lokaler, og mødet var godt besøgt, idet der kom ialt 40, hvoraf de 15 var islandske Frederiksborg-elever. Vi begyndte kl. 14 og fortsatte til kl. 23 — kun afbrudt af en spisepause.

Islænderne og danskerne havde fra starten anbragt sig paa hver sin side af det lange bord; men det viste sig at være den ideelle placering til samtalen mellem de to grupper. Denne samtale var meget vellykket, og i det hele taget havde vi en god og fornøjelig dag sammen. Om aftenen viste Johannes Gregersen sin film fra sommerferieturen til det indre af Island.

Der skal ikke saa meget mere til, før det er en tradition, at man holder Frederiksborg-møde i Reykjavik!

De 16 dage paa Island gik hurtigt — bl. a. fordi jeg fik saa mange indbydelser til at besøge vore islandske elever i deres hjem. Baade der og andre steder mødte jeg en helt enestaaende gæstfrihed.

Saa kan jeg for resten fortælle, at der er god gang i det praktiske nordiske samarbejde: To af pigerne fra forrige vinter har forlovet sig med islændere!

Bent Jakobsen.

Norgesturen 1959

Det er utroligt, saa gæstfrit vi bliver modtaget paa vore septemberture til Norge.

Allerede den første aften i Norge var vi paa besøg hos Ivar Bjørge (58—59) i hans hjem i Gausdal. Vi blev bænket ved et festligt kaffebord, og der kom ogsaa den tidligere Frederiksborg-lærer, forfatteren Inge Krokann. Han blev hurtigt midtpunktet i samtalen.

Næste aften var vi i Heidal paa besøg i Jørgen Espelunds hjem. Det er en gammel gaard, som ligger saa langt oppe i lien, at vi havde en times gang derop. Men saa er man ogsaa paa den herligste plet, man kan tænke sig. Gaarden ligger midt i de stærkt skraanende marker med udsigt over dalen. Ved indgangsdøren var der strøet enebærris, og duften heraf følte som en særlig hjertelig velkomst til en hyggelig aften med ild i den gamle limstenspejs. I saadanne omgivelser griber man sig i at prøve paa at leve sig et par hundrede aar tilbage.

Paa Sogndal Folkehøgskule fortalte skulestyrer Hognestad livligt og godt om egnen og dens historie.

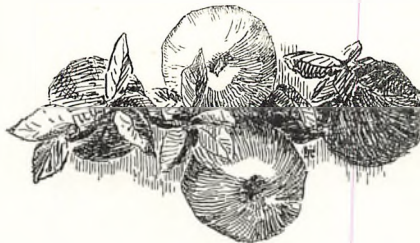
Besøget i Voss Ungdomslag er stadig et af turens faste punkter. I aar var aftenen paa højskolen, hvor vi boede, og skulestyrer Bolstad fortalte med lune om vossingerne. Han sluttede med at konstatere, at »det er fint paa Voss«. Og det gav vi ham ret i! Næste dag var der fjeldtur sammen med ungdomslaget. Vi naaede ogsaa at besøge Torstein Bjørke (51—52) paa hans gaard, saa vi fik set, hvordan norsk landbrug drives i dag.

Paa turen ned gennem Hallingdalen naaede vi lige at gøre en kort afstikker op til folkehøjskolen i Gol, hvor Inger og Olav Akerlie tog gæstfrit imod os. Alle var meget imponerede af den fine, nye skole.

Iøvrigt havde vi fint vejr, saa vi rigtigt kunne opleve den norske natur.

I 1960 starter turen den 5. september, og man kan efter ønske rejse over København eller Frederikshavn.

Bent Jakobsen.

Udsigt fra Wendelsberg.

ELEVLISTEN

Sommerskolen 1959

Andersen, Henrik Peter, Udbyhøj,
Dalbyover. Ra. a.	Christiansen, Anne-Marie,
»Philipsborg«, Avnbøl. Søbg. a.
— Merete Joan, Nørhå,
Snedsted. Thi. a.	Clausen, Bodil Agathe Beyer,
Svanstrup, Bredebro. Tø. a.
Andreassen, Irene Wenche,
Andselv, Norge	Einarsdóttir, Sigridur, Skeggjagötu 11,
Reykjavík. Island
Bager, Inge Dorethe, »Skovvang«,
Olsker, Tejn. Bornh. a.	Friis, Signe, »Løvkjær«,
Mundelstrup. År. a.
Bech, Solveig Ruberg, Villingerød
skole, Dronningemølle. Frb. a.	Gleerup, Hanne Skou, Voldby,
Djursland. Ra. a.
Bennetsen, Kjestine Marie, Vester-
Lindet, Øster-Lindet. Had. a.	Gotthardsen, Ruth, Hjortvad,
Lintrup. Ri. a.
Bertelsen, Anne Lene, Bjerndrup
mark, Tinglev. Åb. a.	Hansen, Inge, Haldagerlille,
Fuglebjerg. So. a.
Bjørn, Asta Serup, Bjerre,
Studsgård. Rgk. a.	Henriksson, Eva-Britta, Föraregatan
12, Kiruna C. Sverige
Brogård, Signe Kruse, »Højrup-
ladegård«, Taulov. Ve. a.	Horn, Turid, Våg, Suderø. Færøerne
Burrild, Jette, Grusbakken 4,
Gentofte. Kbhs. a.	Hornshøj, Grete, Ørre, Herning. Rgk. a.
Christensen, Bodil, Vegger Al. a.	Høj, Inge, Havnegade 34,
Kerteminde. Od. a.
— Bodil Braband, Bülowvej 24,
Fredericia. Ve. a.	Højer-Pedersen, Kirsten, Skads,
Esbjerg. Ri. a.
	Iversen, Jonna Bæk, »Nobæk«,
No st. Rgk. a.

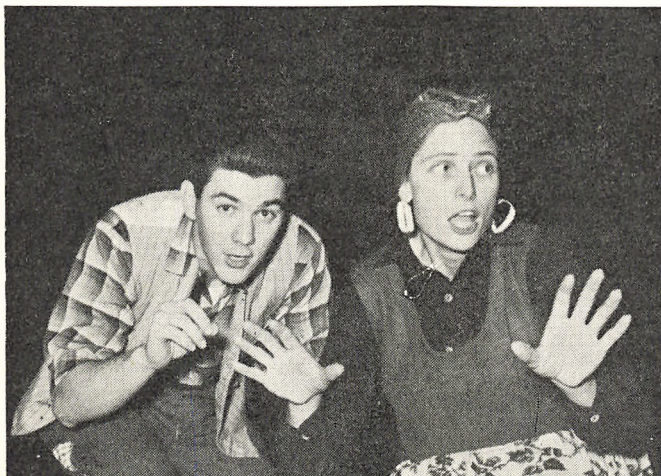
- Jacobsen, *Lis Jytte*, Frankrigsgade 23²
København S. Kbh.
- Jensen, *Anelise*, Ejby, Ll. Skensved,
Ro. a.
- *Erna*, Ølstrup, Lervang. Rgk. a.
- *Inger*, »Ridsegård«, Andi,
Mørke. Ra. a.
- *Ketty*, Robstrup, Grenå. Ra. a.
- *Minna Kate Warming*,
Tuborgvej, Fårevejle. Hol. a.
- Joensen, *Johanna Sofia*, Gåsedal,
Vågå. Færøerne
- Johansson, *Joan Vivi*, Svinkløv,
Fjerritslev. Thi. a.
- Jørgensen, *Alice Sjelle*, Øster
Farimagsgade 41², Kbh. Ø. Kbh.
- *Astrid Elisabeth*, »Aldershvile«,
Hyllested. Ra. a.
- *Christa*, St. Nustrup. Had. a.
- *Else Marie*, Svenstrup mark,
Middelfart. As. a.
- *Ingrid Margrethe*, St. Nustrup.
Had. a.
- Karlsson, *Annelise*, Spinderensvej 9¹,
Kærby, Ålborg. Ål. a.
- Kjær, *Anna Dorthea Rand*,
Randgård, Barrit. Ve. a.
- Kristensen, *Maren*, Alsted, Tødsø,
Mors. Thi. a.
- Køie, *Jytte Eriksen*, Søndergade 12,
Tønder. Tø. a.
- Larsen, *Ane-Marie Lindegård*,
Voldby mark, Kauslunde. As. a.
- *Else Agerbo*, Østre Kirkevej 26,
Herning. Rgk. a.
- *Marie*, box 21, Andslev. Norge
- Laursen, *Jytte Kirstine*, »Bakke-
gården«, Borbjerg. Rgk. a.
- Madsen, *Birgit*, Limskov, Tørskind,
Randbøl. Ve. a.
- *Birthe Printz*, Odinsvej 9,
Dybendal, Fr.værk. Frb. a.
- *Gurli Skov*, V. Starup skole,
Tofterup. Ri. a.
- Michaelsen, *Ulla Dorrit*, Slotsgården,
Jægerspris. Frb. a.
- Nielsen, *Astrid Cathrine*, Mjang,
Kirkehørup. Søbg. a.
- *Birthe Østergård*, Holløse,
Holbæk. Hol. a.
- *Gerda*, »Nørmarkgård«,
Nr. Rind, Skals. Vi a.
- *Inger Lise*, Ølsted, Århus. År. a.
- *Marie*, Kolsnap, St. Nustrup.
Had. a.
- Nilsson, *Svea* Gunhild, Granehill,
Klasaröd. Sverige.
- Óskardóttir, *Kornelia*, Barugötu 11,
Reykjavík. Island.
- Pedersen, *Anna Ringgård*, Agerholm,
Vester Vandet, Thisted. Thi. a.
- *Inger*, »Lykkebjerg«,
Vallekilde. Hol. a.
- Persson, *Else Gunnel*, Smedjegatan 9,
Hörby. Sverige
- Poulsen, *Eli*, Høve, Asnæs. Hol. a.
- Rasmussen, *Anna-Hedvig*, Breth,
Barrit. Ve. a.
- Schwedt, *Jutta*, Paulinenstrasse 42,
Tübingen. Tyskland
- Schweizer, *Anne-Elisabeth*,
Birmingerstr. 23, Reinach. Schweiz
- Siggård, *Anna*, Storvorde. Ål. a.
- Simonsen, *Karen Johanne*, Gøttrup,
Fjerritslev. Thi. a.
- Simonsen, *Margit*, Søften, Hinnerup.
År. a.
- Springborg, *Elisabeth*, Classens-
gade 25⁴, Kbh. Ø. Kbh.
- Staun, *Anne Marie*, Tyrrestrup,
Nibe. Ål. a.
- Stevns, *Jette*, Strøby Egede skole,
Strøby. Pr. a.
- Stæhr, *Ellen Mariendalsvej* 30,
Frederiksberg. Kbhs. a.
- Sørensen, *Else Holme*, »Fårup Øster-
gård«, Voldum, Randers. Ra. a.
- *Inga*, Stengårdsallé 300,
Søborg. Kbhs. a.
- *Karen*, Lystagerторп,
Fuglebjerг. So. a.
- Tollefsen, *Elinor Marie*, Andselv.
Norge
- Vestergård, *Ellen*, Sørbylille,
Sludstrup. So. a.
- Vestergård, *Lisbeth Kragssig*,
Københoved, Skodsborg J. Had. a.
- Vilhjálmstöttir, *Erla Thorbjörg*,
Mávahlíð 42, Reykjavík. Island.
- Wind, *Helene Marie*, Stenderup skole
Toftlund. Had. a.

Vinterskolen 1959-60

- Abrahamsen, Paul Erik, Nørregade 11,
Laurbjerg. Ra. a.
- Andersen, Ejner Nicolaj, »Nørregård«,
Bovrup. Åb. a.
— Erik, »Højvang«, Rinkenæs.
Søbg. a.
— Niels Carl, Grimerløkkegård,
Ejby. Od. a.
— Vagn Skøtt, Stidsagergård,
Randersvej, Hobro. Ra. a.
- Andresen, Hans Christian, »Røjhus«,
Skelde. Søbg. a.
- Beck, Egon Ebsen, Hømvejle, Ribe.
Ri. a.
- Bjerg, Bent Juul, »Solvang«,
Ramme st. Rgk. a.
- Bjørn, Mogens Torben, »Rosenlund«,
Urup, Langeskov. Od. a.
- Björnsson, Jón Ragnar, Ölvaldsstöðum,
Borgarhrepp, Myrasyslu pr.
Borgarnes, Island.
- Breer, Ejner, Jernvedlund,
Gredstedbro. Ri. a.
- Bro, Mads, Vejerslev, Vils, Mors.
Thi. a.
- Bøgedal, Hans Frydendahl,
»Hundsæk«, Vejen. Ri. a.
- Christensen, Bent, Vollerup (Als).
Søbg. a.
— Carl P., Stenderup, Toftlund.
Had. a.
— Jørgen Peter, »Højvang«,
Sdr. Vilstrup. Had. a.
— Kresten, »Vadgård«, Biersted.
Ål. a.
- Dahl, Aksel, Uhre skov, Korsvang.
Ri. a.
- Dalby, Frits, »Harbo«, Ryde
pr. Vinderup. Rgk. a.
- Danielsen, Simon Bjerrum, Vester-
gade 5, Kjellerup. Vi. a.
- Duus, Hans Jørgensen, Fjelby,
Skovby, Als. Søbg. a.
- Ellegård, Claus Ole, »Højgård«,
Tåstrup. Kbhvs. a.
- Eng, Sverre, Skreia, Østre Toten,
Norge.
- Eriksen, Erling Kjeld, Lillemosegård,
Gadstrup. Ro. a.
- Fredsted, Hans, Bjerndrup,
Sommersted. Had. a.
- Frislev, Bent, Holme Bjerger, Højbjerg.
År. a.
- Good, Thorkild Clausen, »Smedegård«,
Genner. Åb. a.
- Gotthardsen, Johannes Mathias, Daler,
Daler Østerby. Tø. a.
- Gravsholt, Holger, Vedersø, Ulfborg.
Rgk. a.
- Guidon, Matthäus, Gossau, Kt. Zürich,
Schweiz.
- Hansen, Carl Valdemar, Assensvej,
Fåborg. Sv. a.
— Folke Vagn, Sjolte skole,
Tappernøje. Præ. a.
— Hans Chr. Holmskov, Holmskov-
gård, Malling. År. a.
— Henning, Alsø mark, Alsø. Ra. a.
— Henning, Sejstrup, Gredstedbro.
Ri. a.
— Mogens, Skovmøllevej, Skårup.
Svbg. a.
— Svend, »Bjørnekær«, Rødding.
Had. a.
— Svend Aage, Skyum, Hørdum.
Thi. a.
- Henriksen, Niels Henning, Fjallerslev,
Nykøbing M. Thi. a.
- Høgh, Jørn, Hammelev, Grenå. Ra. a.
- Jensen, Helmær Kærgård, »Purshøj-
gård«, Venslev, Skibby. Frb. a.
— Ove Enggård, »Thorsager«, Åle.
Skgb. a.
- Jepsen, Lauge Nielsen, Brede,
Bredebro. Tø. a.
- Johanning, Christian, Pindesholm,
Over Tandslet. Søbg. a.
- Johansen, Sven Aage, »Smedelund«,
L. Anslet, Fjelstrup. Had. a.
- Jørgensen, Christian, »Søggård«, Lys-
abildskov, Skovby, Als. Søbg. a.
- Kock, Jørn Villy, »Vestergård«, Nebel,
Vorbasse. Ri. a.
- Kolby, Egon, Stadil, Tim. Rgk. a.
— Jacob, Stadil, Tim. Rgk. a.
- Kristensen, Erling Hedegård, Borup-
gård, Grauballe. Vib. a.
- Kristoffersen, Jens, Almind, Kolding.
Ve. a.
- Kudahl, Jens Villads, Stubbergård,
Sevel, Vinderup. Rgk. a.
- Landmark, Poul, »Havevang«, Ferup.
Ri. a.
- Larsen, Jørn, Pennsylvanien, Espe.
Sv. a.
- Lauridsen, Gunnar, Vils, Mors. Thi. a.
- Löland, Oddvar, Lavik i Sogn, Norge.
- Matthiesen, Kaj M. »Nålberggård«,
»Tråsbøl, Bovrup. Åb. a.
- Moos, Asger, »Korup«, Kollund, Sdjl.
Åb. a.
— Jens Peder, »Korup«,
Kollund Ø, Sdjl. Åb. a.
- Mortensen, Knud, »Søggård«, Fredsø,
Vils, Mors. Thi. a.
- Møller, Jens Kristian, Gammelby,
Vejen. Ri. a.

- Nautrup, Poul, Rødding, Spøttrup. Vib. a.
 Nielsen, Ejner Toft, Vejby, Vrå. Hj. a.
 — Hugo Juul, Slotsgade 1, Slagelse. So. a.
 — Jens, »Ingerslevgård«, Hokkerup, Tørsbøl. Ab. a.
 Olsen, Carl Ancher, Lynghøjgård, Svogerslev, Roskilde. Ro. a.
 Ottosen, Lasse, »Vestergård«, Hallund, Brønderlev. Al. a.
 — Niels Vester, »Nordkær«, Nørhalne, Vadum. Al. a.
 Pausgård, Ejvind Enevoldsen, »Vesterled«, Ast, Vandet. Ve. a.
 Pedersen, Bertel, Krarupgård, Tistrup. Ri. a.
 — Hilmar Hegnsgård, Bjerlev, Jelling. Ve. a.
 — Keld, »Egløkke«, Ronæs, Nr. Aby. Od. a.
 Poulsen, Hans Jørgen Lomholt, Ndr. Knabberup, Vejle. Ve. a.
 Rasmussen, Jørn, »Røde Møllegård«, Ørum, Daugård. Ve. a.
 Riis, Carl, Vils, Mors. Thi. a.
 Roed, Aksel, »Toftvang«, Ferup. Ri. a.
 Rudolf, Børge, Bjerlev, Jelling. Ve. a.
 Slente, Poul, Klodskov, Tingsted, Falster. Ma. a.
 Steffensen, Anders, No. Rgk. a.
 Sóloy, Ásmundur, Svínøy, Föroyar. Færøerne.
 Søndergård, Laurits, Fjallerslev, Nykøbing, Mors. Thi. a.
 — Ole R., »Ø. Hulsig«, Tollestrup, Vrå. Hj. a.
 Sørensen, Adolf M., V. Gammelby, Højer. Tø. a.
 Sørup, Hans Tøge, Rurup, Toftlund. Had. a.
 Thorøe, Jens, Mikkelpark, Skodborg J. Had. a.
 Traberg, Knud Edvard, Odinsparken 7 A², Høng. Ho. a.
 Tvede, Jørgen S., Kirkeledshuset, Højelt, Græsted. Frb. a.
 Vejrup, Regnar, »Kjemsgård«, Sdr. Hygum. Had. a.
 Vestergaard, Sven Erling, Volstrupby, Hjerm. Rgk. a.
 Abild, Karen Nielsen, Sdr. Okholm, Tønder. Tø. a.
 Albertsen, Meta Marie, St. Rise, Dunkær, Ærø. Svbg. a.
 Andersen, Inge, Grønhøj 8, Kyndbyværket, Krogstrup. Frb. a.
 — Kirsten Wind, Hvejsel præstegård, Jelling. Ve. a.
 Andresen, Karen Marie, »Røjhus«, Skelde. Søbg. a.
 Aune, Anne Margrethe, Guldbergaunet 23, Steinkjer. Norge.
 — Kari, Alfheimvegen 23, Steinkjer. Norge.
 Beck, Kirsten, »Engkærgård«, Dalby. Od. a.
 Berntsen, Erna, »Charlottenlund«, Nr. Vissing. Skbg. a.
 Björnsdóttir, Gunnvör, Tjarnargötu 47, Reykjavik. Island.
 Blæsgård, Ellen, Vedersø, Ulfborg. Rgk. a.
 Buck, Sandra Annette, 4341 Dupont Avenue South, Minneapolis 9, Minnesota. U.S.A.
 Buus-Pedersen, Karen, »Høgholt«, Fløe, Støvring. Al. a.
 Bækgaard, Hanne, Duntzfelts allé 33, Hellerup. Kbh. a.
 Christensen, Inger, Hvorslev, Ulstrup. Vib. a.
 Christiansen, Birthe, »Christianshåb«, Ildved, Jelling. Ve. a.
 Dahlmann, Hanne, Ørby, Vonsbæk. Had. a.
 — Sophie, »Sverdrupgård«, Øsby. Had. a.
 Ebbesen, Signe, »Engvanggård«, Ejstrup. Ve. a.
 Filt, Kirsten, Pile allé 5, København F. Kbh.
 Gotthardsen, Ester, Daler, Daler-Østerby. Tø. a.
 Hansen, Birgit, Hajstrup, Bylderup. Bov. Tø. a.
 — Else Mariane, Skyum, Hørdum. Thi. a.
 — Inger Hlíf, Øster Søgade 104 A², København Ø. Kbh.
 — Karen Martha, »Damgården«, Oplev, Skørping. Al. a.
 — Ketty S., »Kudskegården«, Ø. Skerninge, Ollerup. Svbg. a.
 Hemmingsen, Lilian, Hårbølle Bro, Askeby, Møen. Præ. a.
 Hessellund, Else Kathrine, »Thorndal«, Ejsing, Vinderup. Rgk. a.
 Holm, Annette, »Hauskærgård«, Melby, Kalundborg. Ho. a.
 Hveem, Kari, Bygdø Allé 125 A⁴, Oslo. Norge.
 Ihme, Jette, Sølvgade 6 A, st., København K. Kbh.
 Jacobsen, Ebba, Våg, Suduroy, Föroyar. Færøerne.
 — Esther, Fjellerup st. Svbg. a.
 Jensen, Agnete, »Vejholmgård«, Huseby, Helsing. Frb. a.

- Jensen, Hanne Østergård, »Østergård«,
Vittrup. Hj. a.
- Jørgensen, Anna, Brandsbøl,
Nordborg, Als. Svbg. a.
— Birthe, Nørregade 42¹, Køge. Ro. a.
— Helga, »Lerdalsgård«, Stenstrup.
Svbg. a.
- Jürgensen, Christiane, Freiberg-
strasse 7, Bremen. Tyskland.
- Korsholm, Ellen, Ølstrup, Lervang.
Rgk. a.
- Lassen, Anni Birthe, A. C. Hansens
allé 12 A, Middelfart. Od. a.
- Leth-Andersen, Rigmor, Aunslev skole,
Aunslev. Svbg. a.
- Madsen, Kirstine, »Skodhøjgård«,
Jernvedlund, Gredstedbro. Ri. a.
- Mikkelsen, Grethe, Gundestrup, Aars.
Al. a.
- Moos, Kirsten la Cour, »Korup«,
Kollund Ø, Sdj. Ab. a.
- Mortensen, Karen-Esther, Vittrup.
Hj. a.
— Margit, Genner. Ab. a.
- Møller, Mona, Mårup, Nordby, Samsø.
Ho. a.
- Nielsen, Ester, »Kratly«, Østermarie,
Bornh. a.
— Gudrun Vind, Bilstoft, Næsbjerg.
Ri. a.
- Nørgård. Mette Marie S., »Rølstrup«,
Nykøbing Mors. Thi. a.
- Olesen, Edith Marie, »Elmely«, Tyr-
strup V., Christiansfeld. Had. a.
— Inga, »Skovly«, Taps. Ve. a.
- Olsen, Inga, Vester Hæsing mejeri,
V. Hæsing. Svbg. a.
- Olsen, Liselotte, Røjle mejeri, Røjle.
Od. a.
- Pedersen, Else Hermine, Perstorp,
Eldsberga. Sverige
— Inga, Rodsted, Suldrup. Al. a.
— Kirsten Fischer, »Nordgården«,
Nr. Asmindrup. Ho. a.
- Rasmussen, Else Marie, Rudme station,
Rudme. Svbg. a.
— Kirsten Busse, »Jægergården«,
Sletterød, Harndrup. Od. a.
- Ravn, Lis Østergaard, »Mølgård«,
Drostrup, Vejen. Ri. a.
- Rytter, Agnete, »Højgård«, Gedsted.
Vib. a.
- Schmidt, Anne-Marie, »Dalbjerggård«,
Kirkehørup. Svbg. a.
— Astrid, Genner. Ab. a.
— Ilse, Svinget 3, Toftlund. Had. a.
- Sjørvad, Kirsten, Sjællandsgade 27,
Herning. Rgk. a.
- Skorstengaard, Inga, Skødstrup,
Løgten. Ra. a.
- Skovsby, Inge, Teglgård, Langesø.
Od. a.
- Skøtt, Helene Ingerfred, »Ll. Sandet«,
Vester Lindet, Gram. Had. a.
- Søndergård, Grethe, »Gransbjerggård«,
Otting, Balling. Vib. a.
- Sørensen, Kirsten, »Bjørnsbæk«,
Hjørring. Hj. a.
- Troldvad, Sigrun, »Vestervang«,
Fjellerup. Svbg. a.
- Wolsmann, Bente, Dons, Alminde.
Ve. a.
- Østergård, Kirsten Teilmann, »Hørre-
gård«, Roved, Andst. Ri. a.

David Crockett and his wife.

Indhold

HOLGER BEGTRUP	3
EN ÅBNINGSTALE	8
RONCHAMP OG VENCE	15
BRODER SOL	20
INDISKE STREJFTOG	25
EN NY TIDS BONDE	34
HVAD EJER VI I GRØNLANDSK KULTUR?	41
DIKTER	48
EN HILSEN	50
MINDEORD	52
SKOLEÅRET 1958—1959	58
ELEVFORENINGEN	75
LANDSELEVFORENINGEN	76
SMA MEDDELELSER	78
ELEVLISTEN	83

Billederne

Klichéerne s. 25, 28 og 33 med indiske motiver er udlånt af Mellempøkeligt Samvirke, s. 34 med et moderne høstbillede af Landbrugsrådet, s. 41 med grønlandsk motiv af Arktisk Institut, s. 52 med H. C. Henningsen af bladet »Grundskyld« og s. 58 med linoleumssnit af den vendsysselske kunstner Johannes Hofmeister er udlånt af »Kunst og Kultur« gennem redaktør Ernst Clausen. — Stregklichéerne s. 14, 40, 77 og 82 er tegnet af J. R. Hedegaard, og s. 20, 22, 48, 49, 50, 57 og 74 af Emil Petersen. — Vignetten s. 40 viser det middelalderlige granitrelief i Starup kirke ved Kolding, som skolen fik en afstøbning af som gave fra vinterholdet 1958—59. — De fleste skolefotos af Ernst Løcke, enkelte af Poul Bostrøm, Marinus Andersen, Poul Petersen og Finn From.

